

MATICA

Tradicijski nakit
Hrvata u Bosni i
Hercegovini

Srušena povijesna hrvatska
crkva u Pittsburghu

HMI: Izložba dizajnerskih
radova Darka Vukovića

Sinj: Znanstveno-stručni skup
"Život i djelo dr. Tihomila Rađe"

MATIČA

Mjesečna revija
HRVATSKE MATICE ISELJENIKA /
Monthly magazine of the
Croatian Heritage Foundation

Godište / Volume LXIII
Broj / No. 1-2/2013

Nakladnik / Publisher
Hrvatska matica iseljenika /
Croatian Heritage Foundation

Za nakladnika / For Publisher
Marin Knežević

Glavni urednik / Chief Editor
Hrvoje Salopek

Uredništvo / Editorial Staff
Željka Lešić, Vesna Kukavica

Tajnica / Secretary
Snježana Radoš

Dizajn i priprema / Layout & Design
Krunoslav Vilček

Tisak / Print:
Intergrafika TTŽ d.o.o.

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA
Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
www.matis.hr

Naslovnica:
Djevojka iz livanjskog kraja
(foto: Jasmin Fazlagić)

www.matis.hr

Posjetite stranice web portala Hrvatske matice iseljenika!

Web stranice
HMI čitaju se
diljem
svijeta,
dostupne su na
tri jezika
(hrvatski,
engleski,
španjolski)
i bilježe
stalan porast
posjećenosti.

Budite korak ispred ostalih i predstavite se hrvatskim
iseljeničkim zajednicama, uglednim poslovnim
Hrvatima u svijetu i njihovim partnerima.

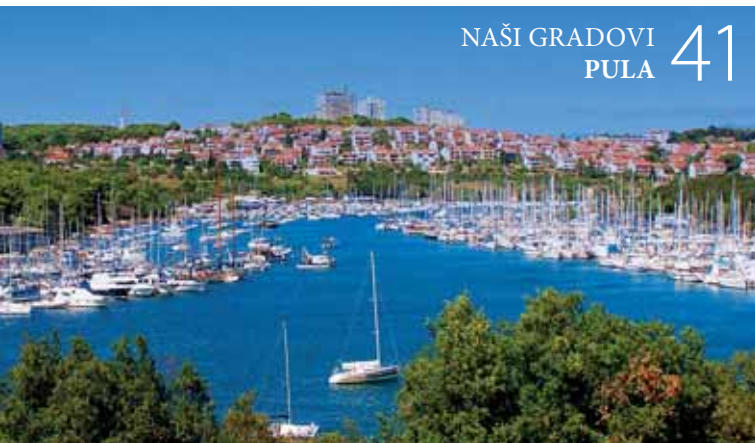
Oglašavajte na web portalu Hrvatske matice iseljenika!

Internet marketing HMI osmislio je nekoliko načina oglašavanja:

■ BANERI ■ SPONZORIRANI ČLANAK ■ SPONZORIRANE RUBRIKE

Odjel za marketing i promociju HMI - Ivana Rora
tel. (+385 1) 61 15 116 ■ fax. (+385 1) 61 11 522
mob. 099 61 15 116 ■ E-mail: marketing@matris.hr

NAŠI GRADOVI PULA 41

- 4 Demografija - uvjet hrvatske budućnosti
- 5 Premijer Milanović s Hrvatima u Punta Arenasu
- 6 Popis stanovništva Hrvatske 2012.
- 8 Festival HBZ-a u Las Vegasu
- 10 Hrvatski bal u Beču
- 12 Obljetnica akcije Maslenica
- 14 Problemi oko dvojezičnosti u Austriji
- 15 Premijer Milanović s Hrvatima u Srbiji
- 16 O trojici legendarnih hrvatskih emigranata
- 18 Koncert Nenada Bacha u Zagrebu

- 20 Klapsko pjevanje na UNESCO-om popisu
- 23 Srušena povijesna hrvatska crkva u Pittsburghu
- 26 HMI: Zimska škola folklora
- 29 Božićne priredbe Hrvata u Lendavi
- 30 Znanstveni skup u Tihomilu Rađi
- 32 HMI Split – gostovanje u Čileu
- 34 Istarski svećenik Miroslav Bulešić – uskoro blaženik
- 36 Hrvatska knjiga na sajmu u Meksiku
- 37 HMI: Izložba tradicijskog nakita Hrvata iz BiH
- 44 HMI: Izložba plakata Darka Vukovića
- 51 Zagreb: Zbirka Gvozdanović
- 54 Posljednja hrvatska knjižara u Australiji
- 57 Posjet Hrvatima u New Yorku
- 58 Hrvatski kao drugi i strani jezik
- 60 Školarinski fond u Kanadi
- 63 Nizozemska: Zbirka pjesama Hrvoja Pere Šende
- 64 Izložba o Isidoru Kršnjavom
- 66 O hrvatskim udrugama u Beču
- 71 Matičin vremeplov

KOLUMNE

11 Globalna Hrvatska (Vesna Kukavica)	41 Naši gradovi (Zvonko Ranogajec)	47 (S)kretanja (Šimun Šito Ćorić)	48 Povijesne obljetnice (Željko Holjevac)	61 Govorimo hrvatski (Sanja Vulić)	68 Glas iz tuđine (Jozo Župić)
---	--	---	---	--	--------------------------------------

HRVATSKA MATICA ISELJENIKA
Trg Stjepana Radića 3, pp 241
10002 Zagreb, Hrvatska / Croatia
Telefon: +385 (0)1 6115-116
Telefax: +385 (0)1 6110-933
E-mail: matica@matis.hr Web: www.matis.hr

GODIŠNJA PRETPLATA / ANNUAL SUBSCRIPTION
Običnom poštom / regular mail:
Hrvatska / Croatia 100 kn
ostale europske države / other European countries 25 EUR
Zračnom poštom / airmail:
SAD / USA 65 USD
Kanada / Canada 65 CAD
Australija / Australia 70 AUD
ostale prekomorske države / other overseas countries 70 USD

DEVIZNI RAČUN BROJ /
FOREIGN CURRENCY ACCOUNT:
Acc. No. 702000-VAL-9100000-132344-273
IBAN HR06 2340 0091 5102 96717
SWIFT CODE: PBZGHR2X
Privredna banka Zagreb, Račkog 6

ŽIRO RAČUN ZA UPLATU U KUNAMA /
DOMESTIC CURRENCY ACCOUNT (IN KUNA):
Acc. No. 2390001-1100021305
Hrvatska poštanska banka

Naručite i vi svoju MATICU jer MATICA je most hrvatskoga zajedništva

Želite li primati MATICU kao dar koji će stizati na Vašu kućnu adresu? Jedino što trebate učiniti jest poslati nam popunjenu narudžbenicu i uplatiti na naš račun odgovarajući novčani iznos koji pokriva troškove slanja. MATICA će potom svaki mjesec stizati u Vaš dom. Naručite, čitajte i preporučite MATICU Vašoj rodbini i prijateljima, kako biste aktivno sudjelovali u ostvarivanju MATIČINE misije: biti čvrsti most između Hrvatske i Hrvata diljem svijeta.

Ime i prezime / Name and surname

Adresa / Address

Grad / City

Država / State

Pošt. broj / Zip Code

Tel.

Fax.

E-mail

Datum / Date

Hitno popraviti lošu demografsku sliku

Predsjednik Nacionalnoga foruma Nikica Gabrić ocijenio je kako je hrvatska društvena, ekonomska i razvojna platforma održiva sa sedam milijuna stanovnika, što je brojka koja, po njegovu mišljenju, nije nedostižna

Tekst: Uredništvo Snimka: Hina

U posljednjih 20 godina iz Hrvatske se iselilo oko 150.000 ljudi, godišnje Hrvatsku napušta između 5.000 i 13.000 mladih ljudi, a svake godine oko 10.000 ljudi umre više nego što se rodi. Neki su to od podataka na koje je upozoreno na skupu koji je organizirala udruga Nacionalni forum pod nazivom "Demografija - uvjet hrvatske budućnosti", na kojem su vodeći demografski stručnjaci davali konkretne prijedloge za zaustavljanje iseljavanja te za privlačenje talentiranih mladih ljudi da dođu u Hrvatsku, obrazuju se tu i ostanu.

Na lošu demografsku sliku u Hrvatskoj upozorio je i predsjednik Republike Ivo Josipović koji je na skupu istaknuo kako je Hrvatska u 20. stoljeću izgubila oko 2,7 milijuna stanovnika, a posebno je loša situacija u nekim krajevima kao što je primjerice Lika. Založio se za razumnu i pametnu imigracijsku politiku, ocijenivši kako Hrvatska skoro pa nema imigracijsku politiku.

- Premalo razmišljamo. Novo stanovništvo nije ono koje će pokvariti hrvatsku krv - rekao je predsjednik Josipović, dodajući kako treba poraditi na dolasku onih koji imaju što ponuditi. "Dolazak onih koji imaju što ponuditi hrvat-

skom društvu nije kvarenje krvne slike, već dobitak", rekao je Josipović te dodao kako uspješna društva nisu poput Hrvatske uplašena imigracijskim trendovima.

Predsjednik Nacionalnoga foruma Nikica Gabrić ocijenio je kako je hrvatska društvena, ekonomska i razvojna platforma održiva sa sedam milijuna stanovnika, što je brojka koja, po njegovu mišljenju, nije nedostižna. - Hrvatska tu brojku neće dostići ako ne poduzme konkretne korake u vidu osnivanja Nacionalnog vijeća i Fonda za utvrđivanje strategije nacionalne populacijske politike. U izradi strategije trebaju se okupiti sve društvene snage - vlast, znanost, crkva, građanske inicijative te udruge mladih i studenata - rekao je Gabrić.

Poseban naglasak na skupu stavljen je i na hrvatsko iseljništvo te stanovništvo BiH, kao svojevrsni "demografski rezervoar", a banjalučki biskup i predsjednik Biskupske konferencije BiH Franjo Komarica upozorio je na činjenicu kako je

egzodus Hrvata iz BiH negativno utjecao na demografsku sliku hrvatskoga naroda na ovim prostorima. Biskup Komarica posebice je upozorio kako bosansko-hercegovačkim Hrvatima, koji su jedan od konstitutivnih naroda u BiH, prijeti opasnost da u BiH postanu nacionalna manjina. Osvrćući se na dugoročne demografske procese u Hrvatskoj, koji su izazov za 21. stoljeće, akademkinja Alisa Wertheimer rekla je kako se do 2050. godine očekuje novi val ekonomske emigracije zbog porasta nezaposlenosti. Stoga je, ističe, potrebna hitna stabilna i eksplicitna populacijska politika koja bi bila tretirana kao dio politike razvoja.

Pad životnoga standarda glavni je razlog sve manjeg broja djece u obiteljima tranzicijskih zemalja i naprednoga svijeta, rečeno je na skupu. Posljedice gospodarske krize na demografskoj slici Hrvatske bit će vidljive nakon određenog vremena te je upravo zato potrebno proaktivno djelovati i ponuditi konkretne mjere i rješenja kako bi se suzbile negativne promjene na demografskoj strukturi Hrvatske, upozorili su stručnjaci. Ako se nastave negativni trendovi, u idućim desetljećima hrvatsko društvo sve više će starjeti i gubiti radno aktivno stanovništvo, što će imati izravne posljedice na gospodarski razvoj, zaključeno je.

Sudionici skupa složili su se kako je za zaustavljanje negativnih demografskih trendova potreban konsenzus svih društvenih struktura u Hrvatskoj, a hrvatska populacijska politika više nije samo demografsko pitanje, nego strateško pitanje od nacionalne važnosti. ■

ENG At a gathering organised by the National Forum on Demographics—the Prerequisite for Croatia's Future, demography experts presented proposals on how to stop emigration and the opportunities for immigration.

“Osjećaj pripadnosti ne jenjava”

“Ako želite posjetiti Hrvatsku uvijek ste dobrodošli, ako želite raditi posao u Hrvatskoj naš zadatak je, ali ne samo prema vama, nego prema svima, da damo otvorene poslovne mogućnosti, da budemo naprosto poslovni”, rekao je premijer

Hrvatski trg u Punta Arenasu s hrvatskim grbom visokim 10 m

Premijer ulazi u povijesnu zgradu Hrvatskog pripomoćnog društva

Tekst: **Uredništvo** Snimke: **Facebook Vlade RH**

Posjetom Punta Arenasu hrvatski premijer Zoran Milanović završio je čileansku turneju. U toj najjužnijoj čileanskoj regiji sastao se s predstavnicima hrvatske zajednice i lokalnih vlasti. Prema popisu stanovništva

iz 2008., grad ima oko 146.000 stanovnika, a prema nekim izvorima polovica stanovništva Punta Arenasa je hrvatskog podrijetla.

Milanović je u pratnji supruge obišao i grobnice Hrvatskoga i Dalmatinskoga pripomoćnog društva te Hrvatski trg. “Ako želite posjetiti Hrvatsku uvijek ste dobrodošli, ako želite raditi

posao u Hrvatskoj naš zadatak je, ali ne samo prema vama, nego prema svima, da damo otvorene poslovne mogućnosti, da budemo naprosto poslovni”, rekao je premijer.

U Punta Arenasu, zajedno s predstavnicima iseljenika Sergiom Lusicem i Rudijem Mijačem te konzulom Pedrom Martinčićem, obišao je i spomenik glasovitome moreplovcu Ferdinandu Magellanu te se sastao s Emilijem Boccazzijem Camposom, gradonačelnikom Punta Arenasa.

On je, inače, lokalnim Hrvatima poslao poruku i vlastitom rukom. “Evo nas na krajnjem jugu, u posjetu našim dragim sunarodnjacima koji su prije više od sto godina došli u potrazi za srećom i napretkom. Prošlo je puno godina, ali osjećaj pripadnosti ne jenjava. Želim vam puno sreće, zdravlja i da ne zaboravite Hrvatsku i Dalmaciju. Vaš Zoran Milanović”, stoji u poruci napisanoj u Hrvatskome domu. ■

Bista Marka Marulića

Prijem u gradskoj vijećnici

ENG Marko Lukenda details all of the associations established by Croats in Vienna in the past ninety years in an easily comprehensible monograph entitled *Living Somewhere Else*.

Manje nas je i stariji smo

U nacionalnoj strukturi stanovništva Hrvata ima 90,4 posto, odnosno 0,8 posto više nego 2001. Srbi su najbrojnija nacionalna manjina, ali kod njih je zabilježen pad. Njihov udio u stanovništvu je 4,36 posto, a 2001. iznosio je 0,18 posto više.

Tekst: **Uredništvo**

Državni zavod za statistiku objavio je potkraj prošle godine rezultate popisa stanovništva iz 2011. koji se odnose na broj stanovnika prema spolu, starosti, državljanstvu, narodnosti, vjeri i materinskom jeziku. U Hrvatskoj je na dan 31. ožujka 2011. živjelo 4.284.889 ljudi. To je pad broja stanovnika od 152.571, odnosno 3,4% u odnosu na popis u 2001. godini.

SVE MANJE RADNO SPOSOBNIH

Prosječna starost popisanih je 41,7 godina - muškarci imaju prosječno 39,9, a žene 43,3 godine. Najstarije su bile dvije žene koje su u trenutku provođenja popisa imale 106 godina. Jedna je živjela u Sisačko-moslavačkoj županiji, a druga u Šibensko-kninskoj. Inače, na popi-

su iz 2001. godine prosječna starost bila je 39,3 godine.

Radno sposobnih građana (od 15. do

64. godine starosti) bilo je 2.873.828 ili gotovo sto tisuća manje nego prije deset godina, dok je starijih od 65 godina

Akrap: "Hrvatska nema demografsku politiku"

Demograf i profesor na Ekonomskom fakultetu Anđelko Akrap ustvrdio je da iz ovih podataka znamo što smo znali i prije, a to je da je hrvatsko društvo tradicionalno, što se vidi iz udjela vjernika te da stari, što kao ekonomsku posljedicu ima povećana izdvajanja za stare ljude. - Ovo što je objavljeno je na razini znatiželje. Nema onoga što je bitno za upravljanje društvom, a to su podaci o obitelji, kućanstvima, migracijama i obrazovnoj strukturi - rekao je Akrap.

On smatra da od svih ovih podataka najviše zabrinjava prosječna dob građana Hrvatske.

- Moramo se brinuti jer ovo pokazuje da smo sve stariji. To znači, primjerice, da će država morati izdvajati više sredstava za njegu starijih ljudi. S druge strane, smanjuje se broj žena koje su u godinama kada mogu rađati djecu. To automatski znači manje upisanih u osnovne i srednje škole te fakultete - ističe Akrap i dodaje - Na ovo su demografi upozoravali još sedamdesetih godina prošlog stoljeća. Ovo je dugoročni trend i, ponavljam, ne iznenađuje. Hrvatska nema demografsku politiku i to je najgore od svega. Situacija samo može biti gora jer smo u кризи, ljudi nisu sigurni u posao koji rade, boje se stvarati i širiti obitelj. Bojim se da će se ovakav trend i nastaviti - zaključuje Akrap.

bilo 758.633, što je za 60-ak tisuća više u odnosu na 2001. godinu. Najmlađih (0 - 14 godina) bilo je 652.428, što je pad veći od sto tisuća u odnosu na popis u 2001. godini.

U nacionalnoj strukturi stanovništva dogodile su se male promjene u odnosu na popis otprije deset godina. Hrvata ima 3.874.331 što je 90,4 posto stanovnika odnosno 103.000 manje, ali 0,8 posto više nego u 2001. godini. Srbi su najbrojnija nacionalna manjina, ali kod njih je zabilježen pad i u apsolutnom broju i u udjelu. U Hrvatskoj ih živi 186.633, što je 4,36 posto stanovništva. Godine 2001. u Hrvatskoj ih je živjelo 14.998 više, što je u udjelu iznosilo 0,18 posto više.

Najznačajniji porast što se tiče manjina imaju Romi, gotovo 70 posto. Njih je sada 16.975, a bilo ih je 9.463. Porast bilježe i Bošnjaci i to s 20.755 na 31.479, kao i Albanci s 15.082 na 17.513. Broj pripadnika ostalih manjina uglavnom blago opada.

Određene promjene dogodile su se u vjerskoj strukturi stanovništva. Najveći dio stanovništva izjasnio se katolicima (3.697.143 ili 86,28 posto), što je tek blagi pad u odnosu na 2001. godinu (3.897.332 ili 87,83 posto). Slijede pravoslavci (190.143 ili 4,44 posto) te nevjernici i ateisti (163.375 ili 3,81 posto). U odnosu na 2001. godinu broj nevjernika, ateista i agnostika porastao je za

STANOVNIŠTVO PREMA NARODNOSTI (iznad 0,10%), POPISI 1971. – 2011.

	Popis 1991.		Popis 2001.		Popis 2011.	
	Broj	%	Broj	%	Broj	%
Republika Hrvatska	4.784.265	100,00	4.437.460	100,00	4.284.889	100,00
Hrvati	3.736.356	78,10	3.977.171	89,63	3.874.321	90,42
Albanci	12.032	0,25	15.082	0,34	17.513	0,41
Bošnjaci ¹⁾	...	...	20.755	0,47	31.479	0,73
Česi	13.086	0,27	10.510	0,24	9.641	0,22
Mađari	22.355	0,47	16.595	0,37	14.048	0,33
Slovaci	5.606	0,12	4.712	0,11	4.753	0,11
Slovenci	22.376	0,47	13.173	0,30	10.517	0,25
Srbi	581.663	12,16	201.631	4,54	186.633	4,36
Talijani	21.303	0,45	19.636	0,44	17.807	0,42

STANOVNIŠTVO PREMA VJERI, POPISI 2001. I 2011.

	Popis 2001.		Popis 2011.	
	Broj	%	Broj	%
Republika Hrvatska	4.437.460	100,00	4.284.889	100,00
Katolici	3.903.551	87,97	3.697.143	86,28
Pravoslavci	195.969	4,42	190.143	4,44
Protestanti	11.824	0,27	14.653	0,34
Ostali kršćani	10.569	0,24	12.961	0,30
Muslimani	56.777	1,28	62.977	1,47
Židovi	495	0,01	536	0,01
Istočne religije	969	0,02	2.550	0,06
Ostale religije, pokreti i svjetonazori	524	0,01	2.555	0,06
Agnostici i skeptici	1.547	0,03	32.518	0,76
Nisu vjernici i ateisti	98.376	2,22	163.375	3,81
Ne izjašnjavaju se	130.985	2,95	93.018	2,17
Nepoznato	25.874	0,58	12.460	0,29

Loše raspoređeni

Ne iznenađuje ni podatak o lošem rasporedu stanovništva u prostoru. Prosječno na četvornome kilometru živi 75,71 stanovnik. Grad Zagreb sa 790.017 stanovnika ili 1.232,48 stanovnika po četvornome kilometru najgušće je naseljen prostor, što je čak 16,3 puta više od nacionalnoga prosjeka. Nerazmjer se vidi i iz podatka da je drugo najnaseljenije područje u Hrvatskoj Međimurje sa 156,11 stanovnika po četvornome kilometru, a više od 100 stanovnika imaju još Varaždinska, Krapinsko-zagorska, Zagrebačka i Splitsko-dalmatinska županija. Najslabije naseljeno područje je Ličko-senjska županija sa samo 9,51 stanovnikom na četvornome kilometru. Demografsku pustoš Like potvrđuje i to što drugo najslabije naseljeno područje, Karlovačka županija, ima čak 3,7 puta više stanovnika po kilometru. Hrvatska je dobro naseljena samo na sjeverozapadu, dok su Slavonija i Baranja te kompletno priobalje s otocima i unutrašnjost slabo naseljeni.

gotovo 100.000 na oko 195.000. Njihov udio u ukupnoj populaciji porastao je s 2,25 posto na 4,57 posto.

HRVATSKI KAO MATERINSKI JEZIK IMA 95,6% STANOVNIKA

Hrvatskim kao materinskim jezikom govorilo je 4.096.305 ili 95,60 posto popisanih, slijede srpski (52.879 ili 1,23 posto), talijanski (18.573), albanski (17.069) i bosanski (16.856). Zanimljivo je da je hrvatsko-srpski jezik materinski za 3.059 popisanih, a srpsko-hrvatski za 7.822.

Daleko najveći broj popisanih hrvatski su državljani (99,41 posto), uključujući i 84.885 osoba s dvojnim državljanstvom. Popisano je 22.527 stranih državljana, dok je tek 749 ljudi bez državljanstva.

Rezultati se mogu provjeriti i na internetskim stranicama Državnoga zavoda za statistiku (www.dzs.hr). Ostale podatke iz Popisa 2011. DZS objavljuivat će tijekom 2013. godine. ■

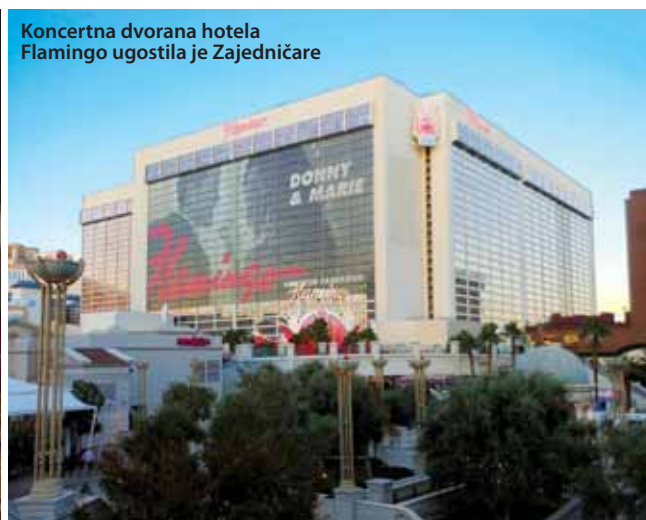
ENG Croatia's population in 2011 was 4,284,889. That is a drop in the population of 152,571 people, or 3.4% in comparison to the 2001 census the Croatian Bureau of Statistics reported.

Slavlje tamburaške baštine u Las Vegasu

Odrasli TamFest okupio je 26 kulturno-umjetničkih društava HBZ-a, počevši od Pittsburgha pa do Seattlea u državi Washington, te do Los Angelesa u Kaliforniji i kanadskih gradova Lodona/ St. Thomasa, Kitchenera, Toronta, Hamiltona i Wellanda

TamFest je okupio 548 tamburaša i folklorša iz svih krajeva sjeverne Amerike

Koncertna dvorana hotela Flamingo ugostila je Zajedničare

Tekst i fotografije: **Franjo Bertović**

Iako je prošlo nešto više od mjesec dana od održanoga 26. tamburaškog festivala Hrvatske bratske zajednice u Las Vegasu, još uvijek se prepričavaju lijepi dojmovi s te kulturne priredbe u najvećem gradu zabave u svijetu. Mnoge specifičnosti toga kulturnog skupa duboko su se urezale u sjećanja i ne mogu ih potisnuti svakidašnji događaji.

Najprije nekoliko riječi o Las Vegasu u kojeg se slijeva svakog dana na tisuće turista željnih dobre zabave i opuštanja od briga koje opterećuju svakidašnjicu. Grad je izrastao na vrltima i bespuću američke države Nevade. Prema statističkim podacima 1900. godine imao je samo 25 stanovnika, a danas ima oko 600.000 i svakog dana je sve veći. Ima oko 60 hotela među kojima su 25 najvećih u svijetu, s oko 62.000 soba. Sve je to smješteno na aveniji tzv. Las Vegas Stripu u dužini od 6,8 km kojom se gosti mogu prošetati kako bi što više uživali u zabavi koja

je dostupna i na šetnici (ulici). Ovdje život traje 24 sata, uz dobru zabavu, dobru ponudu hrane u restoranima, bogatu ponudu u trgovačkim centrima te uz razne zabavne sadržaje poznatih američkih i svjetskih zvijezda. Prva kockar-

nica sagrađena je 1931. godine, a bila je "Pair-o-Dice Club". Grad je poznat i kao omiljeno mjesto za vjenčanje mnogih mladih bračnih parova pa se smatra 'glavnim ženidbenim gradom' u svijetu.

26 KULTURNO-UMJETNIČKIH DRUŠTAVA

Dvadesetšesti odrasli TamFest Hrvatske bratske zajednice održan je u hotelu Flamingo. Ovaj danas otmjeni hotel s 3.642 sobe sagrađen je 1946. godine, ali je dograđivan i preuređivan tijekom vremena kako bi se prilagodio suvremenim potrebama. U tako raskošnom okružju okupilo se 26 kulturno-umjetničkih društava Zajednice, počevši od Pittsburgha pa do Seattlea u državi Washington, te do Los Angelesa u Kaliforniji i kanadskih gradova Lodona/St. Thomasa, Kitchenera, Toronta, Hamiltona i Wellanda. Zanimljiva je činjenica da je na 26. godišnjicu Odrasloga tamburaškog festivala HBZ-a nastupilo 26 tamburaških i folklornih zborova. Kažemo 'odraslog' pošto Zajednica za mladež do

Predsjednik HBZ-a Bernard Luketich otvara Festival

21 godine starosti održava Omladinske festivale kako bi djeca imala mogućnost učiti svirati tamburicu i druge žičane instrumente te svoje umijeće i talent pokazati na tim TamFestovima koji se isključivo održavaju prvoga vikenda u srpnju tekuće godine.

Zadivljuje činjenica da je unatoč velikoj ponudi zabavnih sadržaja u ovome gradu ipak dvorana hotela Flamingo, koja se koristila za održavanje tamburaškog festivala, bila dupkom puna članova i prijatelja HBZ-a tijekom svih dana održavanja priredbe. To je i dokaz velike ljubavi koju naš narod njeguje prema tamburaškoj baštini, kao i svijesti da se hrvatska kultura čuva i uspijeva očuvati u ovome dalekom svijetu.

ZADIVLJUJE I INSPIRIRA

Svaka kulturno-umjetnička skupina izvela je 12-minutni program. Iako TamFest nije natjecateljskog karaktera, ipak svi zborovi nastupaju u narodnim nošnjama pojedinih kulturnih područja iz domovine Hrvatske iz kojih izvode program, i s puno umijeća i ponosa dodiruju crtu profesionalnosti. A to zadivljuje i inspirira mnoge u gledalištu. Osjeti se taj puls ljubavi i ponosa. Primjera radi, na festival je doputovalo vodstvo novooosnovanog odsjeka 401 HBZ u Vancouveru, iz američke države Washington: Ana i Joso Vidović, Mirjana i Adnan Filipović. Bili su zadovoljni vidjevši na okupu tako veliki broj Hrvata, i tako daleko od domovine Hrvatske, Bosne i Hercegovine, a da s toliko ljubavi i ponosa izvode svoj program čuvajući hrvatsku kulturnu baštinu i pučke običaje. Zato su nakon povratka kući, u svoj Vancouver nedaleko od grada Portlanda u Oregonu, okupili svoje članstvo i osnovali kulturno-umjetničko društvo. Iako još prikupljaju glazbene instrumente i članove, već najavljuju svoj dolazak na TamFest HBZ-a u 2013. koji će se održati u Pittsburghu. Glavni predsjednik HBZ-a u Americi Bernard Luketich već godinama ističe da trebamo njegovati i čuvati našu lijepu hrvatsku kulturnu baštinu i okupljati naš narod kako se ne bi izgubio i otuđio od svoga roda.

I SVEĆENICI VOLE TAMBURICU

Festivalski program je, kao i u prošlim godinama, uspješno i vješto vodio glavni tajnik/blagajnik HBZ-a Edward W.

548 sudionika TamFesta

Na festivalskoj pozornici nastupilo je 548 tamburaša i folklorša iz ovih zborova: "Žumberčani" Cleveland, Ohio; "Hrvatska bura" Milwaukee, Wisconsin; "Selo" Columbus, Ohio; "Keystone Adult Tamburitzans" Pittsburgh, Pennsylvania; "St. Lawrence Adult Tamburitzans" Steelton, Pennsylvania; "Hrvatski običaj" Kansas City, Kansas; "Sacred Heart Tamburitza Ensemble" McKeesport, Pennsylvania; "St. Anthony's tamburica and kolo club Croatia" Los Angeles, California; "St. George Adult Tamburitzans" Cokeburg, Pennsylvania; "Hrvatsko srce" Hamilton, Ontario (Kanada); "Graničari" Milwaukee, Wisconsin; "Sveti Juraj" Hamilton, Ontario (Kanada); "Veseljaci" Farrell, Pennsylvania; "Queen Helena" Kitchener, Ontario (Kanada); "Penn-Sembles" Versailles, Pennsylvania; "American-Croatian Waukegan Tamburitzans" Waukegan, Illinois; "Kišobran" Seattle, Washington; "Nova nada" Detroit, Michigan; "Živa grana Hrvatske" Hamilton, Ontario (Kanada); "Croatian Roots" St. Thomas, Ontario (Kanada); "Croatian Cultural Ensemble Kordun" Cleveland, Ohio; "Zlatni pajdaši" Hamilton, Ontario (Kanada); "Tamburaški zbor svete Marije" Rankin, Pennsylvania; "Kraljica Katarina" Cleveland, Ohio; "Veseli Hrvati" Welland, Ontario (Kanada) i "Izvor" Los Angeles, Kalifornija.

Pazo, a pozdravni govor održao je glavni predsjednik Bernard M. Luketich. Na završnoj festivalskoj priredbi, u nedjelju, nazočan je bio generalni konzul Republike Hrvatske u Los Angelesu Ilija Želalić.

U nedjelju, drugog dana TamFesta, služena je i sv. misa koju su vodili vlč. William A. Hritsko i vlč. Michael Hu-

szt. Bilo je to ugodno iznenađenje jer su oba glazbenici i poštovatelji tamburaške glazbe. Naime, vlč. Huszti nastupio je u zboru "Žumberčani" iz Clevelanda, a vlč. Hritsko svirao je tamburicu tijekom misnog slavlja jer je u mladosti bio član "Akron Junior Tamburitzans" u gradu Akronu, Ohio. ■

ENG The Adult TamFest pooled twenty-six CFU culture and arts associations from Pittsburgh to Seattle in Washington State to Los Angeles in California and the Canadian cities of London / St. Thomas, Kitchener, Toronto, Hamilton and Welland.

Susret Hrvata u povijesnome Schönbrunnu

Bal je okupio više od 1.100 Hrvata koji žive u Beču i Gradišću i njihove goste iz domovine i inozemstva te prijatelje Austrijance. Otvorio ga je predsjednik HGKD-a i HC-a u Beču Tibor Jugović

Predsjednik HGKD-a
Tibor Jugović otvara bal

Tekst: Uredništvo (izvor Večernji list)

Snimke: Hrvatske novine

Pod geslom "Hrvati meet Schönbrunn" u bečkome hotelu *Park Schönbrunn* održan je 19. siječnja 66. *hrvatski bal gradišćanskih Hrvata*. Organizator te već tradicionalne kulturne manifestacije bilo je *Hrvatsko gradišćansko kulturno društvo* (HGKD) i *Hrvatski centar* (HC) u Beču. Bal je okupio više od 1.100 Hrvata koji žive u Beču i Gradišću i njihove goste iz domovine i inozemstva te prijatelje Austrijance. Otvorio ga je predsjednik HGKD-a i HC-a u Beču Tibor Jugović.

"Gradišćanski Hrvati iznimno su ponosni na ovu već 66. priredbu očuvanja hrvatske tradicije, kulture i običaja", rekao je Jugović te dodao kako je ovom tradicionalnom manifestacijom započela godina obilježavanja 480. obljetnice prisutnosti gradišćanskih Hrvata na tlu današnje Austrije.

Među nazočnim uglednicima iz političkoga, gospodarskoga, kulturnoga i diplomatskoga života Austrije, Hrvatske, Italije, Češke, Mađarske i Slovačke bila

je i predstojnica Državnoga ureda RH za Hrvate izvan Hrvatske Daria Krstičević te hrvatski veleposlanik u Austriji Gordan Bakota sa suradnicima.

Svečanost je počela glazbenim projektom skupine mladih hrvatskih glazbenika iz austrijskoga i slovačkoga dijela Gradišća te Vojvodine "Rapsodija na plavom Dunavu" pod glazbenim vodstvom Filipa Tyrana. Nakon toga goste su zabavljali hrvatski sastav "Kužiš sta-

ri moj", bečki ženski orkestar "Tempo di Valse", grupa "Pax & prijatelji", gradišćanski tamburaški sastav "Lole" i "Daj što daš" iz Beča, kao i mladi glazbeni sastav moliških Hrvata *KroaTarantata* iz Mundimitra na jugu Italije. Ponoćna atrakcija bala bila je zvijezda hrvatske estrade Zlatan Stipišić Gibonni zajedno s poznatim jazz pijanistom Matijom Dedićem, koji su oduševili bečku publiku. Nakon njihova glazbeno-plesnog spektakla izvedena je već tradicionalna moliško-hrvatska kvadrilja uz asistenciju Moližana *KroaTarantate*.

Koordinator bala Petar Tyran rekao nam je kako je ove godine posebna pozornost posvećena susretu Hrvata u povijesnome Schönbrunnu, kako bi se istaknuo skori ulazak RH u EU i nove mogućnosti suradnje koje se time otvaraju Hrvatima u srednjoeuropskim zemljama. "Od ulaska Hrvatske u EU profitirat će i gradišćanski Hrvati", zaključio je Tyran. Napomenuo je kako je Hrvatski bal neizostavni dio bečkih balova, koje je UNESCO uvrstio na listu svjetskih nematerijalnih kulturnih dobara. ■

ENG The 66th Gradišće Croatian Ball was staged at Vienna's Park Schönbrunn hotel on 19 January. Over 1,100 Croatians living in Vienna and the Gradišće region and their Austrian friends were joined by guests from the homeland and abroad.

KONKURENTNOST HRVATSKIH POMORACA

Piše: Vesna Kukavica

Morsko je brodarstvo rastući gospodarski sektor, stoga nas veseli činjenica što najvećim brodovima na svijetu upravljaju Hrvati, školovani na riječkom Pomorske fakultetu među kojima izdvajamo časnike francuske kompanije CMA CGM i to Zlatka Kapovića, Velibora Krpana te Igora Šikića

Suvremeno morsko brodarstvo ima snažan utjecaj na razvoj globalizacije, jer se smatra zaslužnim što je svijet prestao biti zbroj izoliranih nacionalnih tržišta. Morem se obavlja danas gotovo 80% ukupne svjetske trgovine po količini, ali i vrijednosti dobara. Tehnološki napredak, kompjutorizacija i informatizacija nisu samo izmijenile sliku komandnog mosta na brodu, nego i tehnologiju upravljanja brodom, cjelokupnim poslovanjem i raznovrsnim prekograničnim transakcijama. Logična je stoga procjena dr. sc. Supachai Panitchpakdi, glavnog tajnika *Konferencije UN-a za trgovinu i razvoj / United Nation Conference on Trade and Development* (UNCTAD-a) kako je morsko brodarstvo i prijevoz okosnica svjetske trgovine, te glavni ključ razvoja međunarodne razmjene dobara i općeg procesa globalizacije, kao i dostupnosti proizvoda u čitavome svijetu. Kontejnerizacija je, prema mišljenju glavnoga tajnika UNCTAD-a, zamašnjak svjetske trgovine pa su stoga kontejnerski brodovi u samom vrhu po svom značaju u cjelokupnom pomorskom transportu roba širom svijeta. Svjetska trgovačka flota broji ukupno 104.305 brodova većih od 100 bt, ukupne nosivosti 1,5 milijardi dwt. Najvećim kontejnerskim brodovima na svijetu trenutačno upravljaju Hrvati, što potvrđuje izvršne značajke naše pomorske kulture, čija se tradicija *blagovanja kruha sa sedam kora* izgrađuje u našem narodu u domovini i inozemstvu - gotovo pola tisućljeća.

Iskusni će kapetan Zlatko Kapović u travnju ove godine preuzeti gigantski brod *Alexandera von Humboldta*, dok Velibor Krpan već dva mjeseca upravlja brodom *Marco Polo*, za čijim ga kormilom

zamjenjuje vješti Igor Šikić. Naši uzorni časnici Kapović, Krpan i Šikić - vrhunski su menadžeri školovani na Sveučilištu u Rijeci, koji na dnevnoj razini odgovaraju za pokretnu imovinu koja prelazi vrijednost od jedne milijarde dolara.

Gigantski brod *Marco Polo*, kapaciteta 16.200 TEU-a, trenutačno je na liniji *French Asia Line* pod zastavom Velike Britanije i plovi od Dalekog istoka prema Europi, točnije njemačkom Hamburgu. Grdosija je izgrađena u brodogradilištu Daewoo u Južnoj Koreji za francusku kompaniju CMA CGM, čija flota ima 410 brodova te zapošljava 18 000 pomoraca, koji su u 2012. godini brodovima prevezli preko 10 milijuna TEU-a (*Twenty-foot equivalent unit*).

Među 28 članova aktualne posade na *Marcu Polu*, uz spomenute zvijezde modernog moreplovstva, nalazi se još sedam hrvatskih časnika. Nedvojbeno je kako u dinamičnim procesima suvremenoga brodarstva jedino kreativan pomorac može pronaći svoje mjesto pod suncem, pridonoseći razvitku pomorstva i čitave društvene zajednice. Akademске institucije su konačno shvatile da Hrvatska, kao mala zemlja, ne može konkurirati kvantitetom, tj. hiperprodukcijom časničkog kadra poput mnogoljudnih zemalja na azijskom kontinentu, već samo inovativnim časničkim kadrom. Raspodjela radne snage na svjetskom tržištu je vrlo indikativna. Tako prvo mjesto s 58.000 zaposlenih časnika drže Filipinci. Iza njih su redom: Kinezi (51.500), Indijci (46.500), Turci (36.700), Ukrajinci (27.000), Rusi (25.000), Amerikanci (21.800), Japan-

ci (21.300), Rumunji (18.575), Poljaci (17.900), Britanci (15.200), dok hrvatskih časnika ima 11 704. Radi se o impresivnom mnoštvu visokoobrazovanih pomoraca s obzirom na broj stanovnika Republike Hrvatske, ističe dekan Pomorskog fakulteta Sveučilišta iz Rijeke prof. dr. sc. Serdo Kos, ponoseći se činjenicom da su spomenuti zapovjednici najvećih visokosofisticiranih kontejnerskih brodova na svijetu diplomirali upravo na njegovu fakultetu.

Ako promatramo hrvatsko pomorstvo zadnjih pola tisućljeća, među našim pomorcima na globalnoj razini isticali su se brojni pojedinci poput Korčulana Vinka Paletina, pomorskog teoretičara - koji se smatra subaštinikom otokriča *Novog svijeta* do niza pečalbara s jadranskih obala. Iz Dubrovačkog se primorja s ponosom spominjemo, primjerice, Niku Mihanovića (Doli kod Stona, 1846. - Buenos Aires, 1929.) koji je početkom 20. stoljeća bio vodeći svjetski brodar s argentinskom adresom, budući da je posjedovao 166 plovniha jedinica i tri brodogradilišta. *Compania Argentina de Navigacion a vapor Nicolas Mihanovich* je raspolagala sa 7 milijuna zlatnih pesosa, a u plovidbenim društvima Nikole Mihanovića bilo je zaposleno 3.000 pomoraca, među kojima se isticalo 400 osoba iz naših krajeva. Taj slavni pomorac u rodnome je zavičaju, zajedno s bratom Mihom, osnovao Zakladu za stipendiranje darovitih učenika i studenata, koja je i danas glavni pokretač kreativne radne snage u tom sektoru. Dragulj na kru-ni našega višestoljetnoga pomorstva je i jedna *žabar* - klasik hrvatske književnosti i moreplovac iz Međimurja Joža Horvat (1915.- 2012.), kojemu je ovih dana posthumno dodijeljeno Državno priznanje za promicanje pomorske kulture radi iznimna plovidbenog žara te za djelo neprolazne vrijednosti *Besu - brodski dnevnik*. U hrvatskoj pomorskoj povijesti ostat će upamćen kao prvi Hrvat koji je, uz suprugu Renatu, oplovio svijet na sportskom jedrenjaku. ■

ENG Globalised maritime shipping is a growing sector of the economy and we are proud that there are Croatian captains amongst the commanders of the largest container ships in the world, people like captain V. Krpan (CMA CGM *M. Polo*) and captain Z. Kapović (CMA CGM *A. Humboldt*). These top managers administer mobile property exceeding a billion dollars in value.

Akcija povezivanja hrvatskoga sjevera i juga

“Bila je to akcija u kojoj smo stekli sva taktička i tehnička znanja i razvili naše oružane snage da bismo došli do konačne pobjede. Naša domovina razvija se u miru i danas smo članica NATO-a”, rekao je general Ante Gotovina

Damir Krstičević i Ante Gotovina odaju počast poginulim hrvatskim braniteljima na Središnjem križu na Gradskom groblju Zadar

Tekst: Uredništvo Snimke: Hina

Svečanom akademijom u zadarskom HNK na kojoj su nazočili najviši državni i vojni dužnosnici, 22. siječnja 2013. obilježena je 20. godišnjica vojno-redarstvene operacije Maslenice. Središnjoj svečanosti prethodilo je polaganje vije-

naca i odavanje počasti svim poginulim hrvatskim braniteljima u VRO Maslenici ispod središnjega križa na zadarskome gradskom groblju te na spomen-obilježju 3. bojne 4. gardijske brigade Imotski sokolovi u Zadru. Vijence su zajedno položili predsjednik RH Ivo Josipović, predsjednik Hrvatskoga sabora Josip Leko i predsjednik Vlade Zoran Milanović, za-

tim izaslanstvo Glavnog stožera OSRH na čelu s general pukovnikom Dragom Lovrićem, izaslanstva Zadarske županije i grada Zadra, generali Ante Gotovina i Damir Krstičević te predstavnici braniteljskih udruga.

TRIJUMF HRVATSKE DRŽAVE

Na svečanoj akademiji uz spomenute visoke državne dužnosnike nazočili su i ministri obrane, unutarnjih poslova i branitelja, Ante Kotromanović, Ranko Ostojić i Predrag Matić, saborski zastupnici, predstavnici županije i grada, ratni zapovjednik VRO Maslenice general Ante Gotovina i drugi uzvanici. Tom prigodom prikazan je film Bernarda Kotlara s autentičnim snimkama iz operacije Maslenice, a zatim su se skupu obratili najviši uzvanici.

Župan Zadarske županije Stipe Zrilić istaknuo je kako je VRO Maslenica bila jedna od težih i značajnijih operacija Domovinskoga rata, a njezin značaj ogleda se u moralnoj snazi koju je dala stanovnicima ovog područja, cijeloj Hrvatskoj, te je stvorila uvjete za ponovno prometno povezivanje hrvatskoga sjevera i juga.

Svečana akademija u zadarskome Hrvatskom narodnom kazalištu

Predsjednik Josipović govori na Svečanoj akademiji

Mimohod branitelja sa 148 ratnih zastava postrojbi koje su sudjelovale u Domovinskom ratu

Premijer Zoran Milanović rekao je kako je ova operacija bila početak kraja Domovinskoga rata te kako ta pobjeda nije bila samo trijumf branitelja, već i trijumf hrvatske države. Osvrnuvši se na važnost oslobađajuće presude hrvatskim generalima Gotovini i Markaču, ocijenio je kako je tom presudom Hrvatska oslobođena odgovornosti te da je išla pravim putem, najavivši kako će se na isti način, savjesno preuzevši svoje obveze, ponašati i u Europi. "Pozivam sve da gradimo uspješnu, otvorenu i samosvjesnu državu", zaključio je premijer.

Predsjednik Hrvatskoga sabora Josip Leko zahvalio je svim hrvatskim braniteljima na uspješnoj provedbi operacije naglasivši kako su oni pokazali snagu i odlučnost te osigurali slobodnu i europsku Hrvatsku. "Sa svakim vašim uspjehom rastao je i uspjeh Republike Hrvatske. Hrvatska se izborila i zaslužila da se razvije po najvišim standardima Europe i svijeta. Moramo pokazati da smo jedinstveni na tom putu, a Domovinski rat mora ostati najbolja učiteljica hrvatske budućnosti", poručio je Leko.

GOLUBICA SIMBOL MIRA

Predsjednik RH i vrhovni zapovjednik OS RH Ivo Josipović istaknuo je kako operacija Maslenica budi asocijacije na ponos, uspjeh, domoljublje i odlučnost branitelja, naglasivši da Hrvatsku danas čekaju novi izazovi. "Novi naraštaji imaju zadaću učiniti Hrvatsku uspješnom, zemljom mira i demokracije, ljudskih prava, poštenja i pravednosti, učiniti je državom koja svim svojim građanima jamči bolju budućnost", rekao je predsjednik.

U svom govoru predsjednik Josipović obratio se generalu Gotovini. "Gospodine generale, Vi ste na jedan način simbol pobjede u Domovinskom ratu, ali nakon svih bitki koje ste dobili zajedno s ostalim s braniteljima, danas mi se najviše sviđa ona golubica koju ste pustili na dočeku u Zadru. Ta je golubica simbol mira koja poručuje da je rat davno završio i da su pred nama neke druge bitke za Hrvatsku, koje ćemo također dobiti", rekao je predsjednik Josipović.

"Bila je to akcija u kojoj smo stekli sva taktička i tehnička znanja i razvili

Monografija 1. gardijske brigade "Tigrovi"

U sklopu obilježavanja 20. obljetnice akcije Maslenice u zadarskoj Gradskoj loži predstavljena je monografija 1. gardijske brigade "Tigrovi". Monografija prikazuje svojevrsnu kronologiju ove ratne postrojbe od njezina osnutka, ratnoga puta, do završetka Domovinskoga rata. Jedan od zapovjednika "Tigrova", Tomo Medved, istaknuo je kako je kroz brigadu tijekom rata prošlo više od 11.000 branitelja koji su djelovali na svim bojištima. Upravo zbog te raširenosti i složenosti izvedenih operacija, naglašava Medved, 367 pripadnika Tigrova izgubilo je živote, dok ih je više od 1.700 ranjeno.

naše oružane snage da bismo došli do konačne pobjede. Naša domovina razvija se u miru i danas smo članica NATO-a, a naši vojnici sudjeluju u mirovnim operacijama u svijetu", rekao je novinarima general Ante Gotovina. Dodao je da se posebno sjećamo naših poginulih, a s njihovim obiteljima i braniteljima dijelimo ponos i tugu te da, kao slobodni ljudi, ponosno i optimistično gradimo domovinu i budućnost. ■

ENG Top state and military officials gathered at the Croatian National Theatre house in Zadar on 22 January for a commemoration to mark the 20th anniversary of the joint police/armed forces Operation Maslenica.

Ugrožena uloga hrvatskoga kao nastavnoga jezika

Prema ocjeni dr. Kinde-Berlakovich, velike praznine očituju se u višim razredima osnovne škole i srednjim školama, u kojima prevladava dominacija njemačkoga jezika

Učenici dvojezične gimnazije u Željeznom

Napisala: **Vesna Kukavica**

U Austriji se navršava godina dana školskog nadzorništva dr. Karin Vukman-Artner, gradišćanske Hrvatice koja je tu odgovornu dužnost nadzornice za manjinsko školstvo preuzela početkom veljače od Edite Mühlgaszner. Aktualna nadzornica je, kao što je poznato, potvrđena dekretom austrijskog Ministarstva za školstvo početkom veljače 2012., a u stručnoj javnosti afirmirala se svestrano djelujući u projektu dvojezičnog školstva te kao autorica različitih dvojezičnih udžbenika i nastavnih listića. Iza te vrijedne profesorice iz gradišćanskohrvatskog sela Cogrštofa bogato je radno iskustvo, uključujući i 12 godina ravnateljske dužnosti u Osnovnoj školi u Vorištanu. Kako dr. Karin Vukman-Artner (45) predaje didaktiku i metodiku hrvatskoga jezika na Pedagoškoj visokoj školi u Željeznom, gdje se obrazuju učitelji – bila je u prilici steći cjelovit uvid u obrazovni proces u Austriji.

Iskusna metodičarka hrvatskoga jezika Vukman-Artner svjesna je složene sociolingvističke slike gradišćanskohrvatskoga jezičnog bića i različitosti u jezičnim kompetencijama pojedinih

učenika hrvatskoga jezika u odnosu na govornike većinskoga njemačkog jezika. U Gradišću ove školske godine ima 32.359 učenika. Dvojezične škole pohađa 1.255 učenika. Nužno je i obostrano korisno poboljšati razmjenu učenika s onima iz Hrvatske poput razmjene koju su ovih dana proveli učenici Savezne gimnazije iz Željeznog s učenicima zagrebačke Osnovne škole dr. Ivan Merza i to pod vodstvom profesorice njemačkoga jezika Yvonnom Jurin i profesora tjelovježbe Jurice Šperande. Manjinski školski zakon u Austriji star je skoro 20 godina i potrebne su mu reforme, smatra nadzornica manjinskog školstva.

Poput dr. Karin Vukman-Artner i Andrea Zorka Kinda-Berlakovich, vodeća austrijska slavistica, više puta je isticala razloge zbog kojih današnji način provođenja dvojezične nastave u Gra-

dišću ne može jamčiti skladan dvojezični i dvokulturni odgoj i izobrazbu. Prema ocjeni dr. Kinde-Berlakovich, velike praznine očituju se u višim razredima osnovne škole i srednjim školama, u kojima prevladava dominacija njemačkoga jezika. Dvojezična nastava ograničava se tek na niže razrede osnovne škole. Jedine iznimke predstavljaju Dvojezična gimnazija u Borti te Glavna škola u Velikom Borištofu. Manjinski školski zakon (*Minderheiten-Schulgesetz*) iz 1994. godine pokazao se u ovih 20 godina pogubnim za dvojezično školstvo pa ga treba reformirati.

Naime, roditelji mogu na temelju toga štetnog zakona odjaviti svoje dijete s hrvatske nastave, pri čemu dijete ostaje u razredu. To znači da dijete iz dvojezične sredine ne mora slušati nastavu i na hrvatskome jeziku, te je time načelo dvojezičnosti u školi dovedeno do apsurd. U nekim školama nema više dvojezične nastave, iako su one po zakonu dvojezične. U tim školama hrvatski jezik više nema ulogu nastavnoga jezika, već se predaje kao poseban školski predmet, i to kao materinski ili strani jezik. Tako zapravo više ne možemo govoriti o hrvatskome kao nastavnome jeziku, nego samo o nastavi hrvatskoga jezika koja se održava u obliku posebnoga školskog predmeta.

Ujednačena dvojezičnost sve do završetka školovanja zapravo nije moguća. Njemački jezik na taj način postaje sve dominantnijim i u pojedinačnoj jezičnoj uporabi, pri čemu se prednost daje *preključivanju*, tj. prebacivanju koda (engl. *code-switching*) pa čak i zamjeni jezika. ■

Osnovna škola u Novom Selu

ENG In Austria Dr Karin Vukman-Artner is completing her first year of school supervision. A Gradišće region Croatian, she is well aware of the challenges faced by the local bilingual schooling system.

Potporna uz pomoć Državnoga ureda za Hrvate izvan RH

Očekuje se da će se poboljšanje odnosa između Srbije i Hrvatske pozitivno odraziti i na položaj Hrvata u Srbiji

Premijer Milanović s izaslanstvom Hrvata iz Srbije

Tekst: Hrvatska riječ (Z. Sarić)

Snimke: Hrvatska riječ, Hina

Nakon prvoga susreta premijera Zorana Milanovića i Ivice Dačića, održanog 16. siječnja u Beogradu, premijer Milanović sastao se i s predstavnicima hrvatske manjinske zajednice u Srbiji. Nakon sastanka, koji je održan u Veleposlanstvu Republike Hrvatske u Beogradu, predstavnici ovdašnjih Hrvata ocijenili su kako očekuju poboljšanje odnosa Srbije i Hrvatske na međudržavnoj razini, što će se pozitivno reflektirati i na položaj hrvatske manjine u Srbiji.

Na sastanku je, među ostalim, dogovoreno da se inicira zasjedanje Međuvladina mješovitog odbora, koji prati rezultat sporazuma o zaštiti manjina, a premijer Milanović obećao je potporu Republike Hrvatske uz pomoć Državnoga ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

“Premijer Milanović pokazao je dobro poznavanje stanja u našoj zajedni-

ci”, rekao je predsjednik Hrvatskoga nacionalnog vijeća Slaven Bačić u izjavi za hrvatski program Radio Subotice. “Premijer je rekao i kako će Republika Hrvatska pomagati kapitalne projekte hrvatske manjinske zajednice, nadasve one usmjerene na budućnost Hrvata ovdje, dakle na očuvanje same zajednice, a da će manje pomagati klasične oblike koji nisu vezani uz stvaranje produkata materijalne ili duhovne baštine. Sva ta pomoć i potpora bit će pružana preko Državnoga ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske. Jedna od stvari koje smo dogovorili jest inicirati zasjedanje Međuvladina mješovitog odbora, koji prati rezultat sporazuma o zaštiti manjina.”

Predsjednik Demokratskoga saveza Hrvata u Vojvodini i narodni zastupnik u srbijanskome parlamentu Petar Kuntić kaže kako je hrvatski premijer poručio ovdašnjoj hrvatskoj zajednici da treba biti vrlo oprezna u daljnjoj decentralizaciji hrvatskih institucija u Srbiji.

“Milanović je skrenuo pozornost na to da se vrlo oprezno provodi, a gotovo da i ne preporučuje decentralizaci-

ju kako nacionalnog vijeća, tako i političke stranke jer obično decentralizacija koja nije kontrolirana dovodi do raspada institucija. Druga poruka koju je poslao je da će pomoć koja stiže iz Republike Hrvatske i dalje biti na istoj razini kao i prošle godine. Svi imaju otvorena vrata u povezivanju s institucijama države Hrvatske, s njihovim kulturno-umjetničkim društvima, a pogotovo s mladima koji participiraju u manjinskim ustanovama s obiju strana granice.”

Petar Kuntić kaže kako se nada da će u novom ozračju poboljšanja odnosa službenoga Zagreba i Beograda doći i do poboljšanja položaja hrvatske manjine u Vojvodini, poglavito u primjeni pozitivnih zakonskih propisa.

Vijećnik HNV-a, član Predsjedništva DSHV-a i podtajnik Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, upravu i nacionalne zajednice Mato Groznica kaže kako sastanak s premijerom matične države svakako ima određenu težinu i u krajnjem slučaju predstavlja obvezu i odgovornost onih koji obnašaju određene dužnosti u vođenju hrvatske zajednice.

“Dojmilo me se i premijerovo reagiranje na prijedloge o decentralizaciji i ‘desubotizaciji’ institucija hrvatske zajednice. Premijer je rekao kako će zbog najveće koncentracije Hrvata u Vojvodini i najviše kulturnih aktivnosti – Subotica uvijek biti Subotica, te upozorio da nepromišljena i nedovoljno pripremljena decentralizacija može dovesti do narušavanja funkcioniranja institucija i urušavanja sustava i cijele zajednice”, kaže direktor Hrvatske riječi Ivan Karan. ■

ENG After the first meeting between Croatian Prime Minister Zoran Milanović and his Serbian counterpart Ivica Dačić in Belgrade on 16 January, Prime Minister Milanović also met with representatives of the Croatian national minority community in Serbia.

Povratak gotovo zaboravljenih velikana

U prosincu prošle godine hrvatska kulturna javnost imala je priliku ponovno upoznati trojicu hrvatskih emigranata, sasvim različitih, ali ipak ponekad povezanih neshvaćanjem oslobođene domovine koja ih je počela zaboravljati

Vinko Nikolić sa suprugom Šteficom na jednom skupu u Zagrebu početkom 90-ih., lijevo Vlado Gotovac

Napisao: **Gojko Borić** Snimke: **Arhiva Borić**

Njemačka književnica, nobelovka Herta Müller, u svom eseu "Riječ srca i riječ glave" (Spiegel, 21. 1. 2013.) opisuje na koje su strahovite teškoće nailazili njemački emigrantski književnici pri povratku u oslobođenu domovinu nakon 1945. godine. Oni su doživljavali Njemačku kao još uvijek "zaraženu" nacionalsocijalizmom. Neki su se razočarani vratili u zemlje svoga egzila, drugi su u Njemačkoj doživljavali neugodnosti, čak su nailazili i na nerazumijevanje onih koji su patili pod Hitlerovom strahovladom, a koji su im zamjerali kako su se kao emigranti "izležavali na plažama dok su oni patili pod Hitlerovim režimom".

Slične primjedbe slušali su i neki hrvatski emigrantski povratnici - Hitlerovo ime bilo je zamijenjeno Titovim. Dakle, možemo pronaći slične sudbine u slu-

čajevima nekih hrvatskih povratnika iz izbjeglištva. Evo nekoliko konkretnih primjera. U prosincu prošle godine hrvatska kulturna javnost imala je priliku ponovno upoznati hrvatske emigrante, sasvim različite, ali ipak ponekad povezane neshvaćanjem oslobođene domovine koja ih je počela zaboravljati.

U Splitu je postavljena spomen-ploča na rodnu kuću novinara, publicista i povjesničara Bogdana Radice (1904. - 1993.), u Sinju je održan znanstveni skup o gospodarskome stručnjaku, političaru i književnome kritičaru Tihomilu Rađi (1928. - 2002.), a u Zagrebu priređen simpozij o "Hrvatskoj reviji" u povodu stotog rođendana književnika i nakladnika Vinka Nikolića (1912. - 1997.). Nikolić je bio uspješan nakon povratka u Hrvatsku, ali ne posve zadovoljan. Rađa se vratio u Zagreb, no kao političar nizao je neuspjehe za neuspjesima, ali to ga nije zaustavilo u ostalim njegovim djelatnostima. Radica se htio vratiti u rodni grad,

ali nitko mu nije ponudio odgovarajuće mjesto djelovanja, barem kao savjetnika, pa je ostao živjeti u New Yorku i Toscani. Tri događaja o kojima pišemo izgledaju kao svojevrsna rehabilitacija njihova rada u egzilu (djelomično i u domovini) i kao pokušaj da se revalorizira djelovanje onog dijela hrvatske emigracije koji je nastupao kulturno i prosvjetiteljski, nastojeći uvjeriti Zapad kako je Jugoslavija neodrživa i kako Hrvati imaju pravo na državu.

RADICA - OD "JUGOSLAVENA" DO VELIKOGA HRVATA

Da bi se shvatilo "jugoslavenstvo" dijelova hrvatskoga naroda, kao i istaknutih pojedinaca prije Prvog svjetskog rata i djelomično do kraja kraljevske Jugoslavije, treba imati na umu golemi strah od talijanskih presizanja za Istrom i Dalmacijom, kao i određeni "slavlanski" idealizam, koji je nestao najkasnije poslije ubojstva Stjepana Radića i drugova u beogradskoj Skupštini. Radica je spadao

Bogdan Radica

Tihomil
Rađa

u one koji su služili u institucijama karađorđevske Jugoslavije sve dok se tijekom Drugoga svjetskog rata, djelujući u Jugoslavenskoj ambasadi u Washingtonu nije uvjerio koliko je duboka velikosrpska mržnja protiv Hrvata kao naroda. Protivčeći se takvoj antihrvatskoj promidžbi priključio se kao pristaša HSS-a Titovoj strani, ali nakon što je tijekom 1945. na licu mjesta u Beogradu i Splitu stekao uvjerenje da i jugokomunizam nije ništa bolji od srbijanskog rojalizma, vratio se u Ameriku gdje je desetljećima, kao svjedok i poznavatelj domaćih prilika, uvjeravao tamošnje vladajuće ljude da je Jugoslavija antihrvatski projekt. Pisao je za mnogobrojne hrvatske emigrantske publikacije, od "Hrvatskoga glasa" do "Hrvatske revije" i "Nove Hrvatske". Svojim esejističkim i književnim djelima uvrstio se u one hrvatske autore koji su se, prema riječima Ive Banca, inspirirali na mediteranskome dijelu naše kulture i uljudbe. Neizmjereno je volio svoj Split, pa će na Filozofskom fakultetu tamošnjega Sveučilišta biti otvorena povijesna sekcija koja će nositi njegovo ime. Treba spomenuti da je Radica nastojao pridobiti Vladimira Bakarića da nova vlast u Zagrebu obnovi najbolje hrvatske novine "Obzor", kao što su Srbi obnovili "Politiku", ali "drug mrtvac" (kako su u Partiji zvali Bakarića) to je odbio riječima: "Politika je stečevina srpskog naroda dok Obzor to u Hrvata nije." A "Obzor" su 1941. zabranili ustaše! Na žalost, ni u samostalnoj Hrvatskoj nitko ne želi

oživjeti slavni "Obzor", osim što postoji takva rubrika u "Večernjem listu", ali to nije to.

NIKOLIĆ I NJEGOVA "HRVATSKA REVIIJA"

Za razliku od Radice i Rađe, Vinko Nikolić bio je poznat hrvatskim kulturnjacima i dok je djelovao u emigraciji. Oni koji su posjećivali frankfurtski Sajam knjiga (*Buchmesse*) mogli su ga vidjeti i susresti na štandu pod nazivom "Croatia – Kroatien" koji je bio trn u oku jugoslavenskoj diplomaciji u Bonnu. Došavši u Buenos Aires Nikolić se neko vrijeme politički nije snalazio; kao i mnogi drugi hrvatski intelektualci u egzilu još je neko vrijeme bio fasciniran Antom Pavelićem. No, ubrzo je shvatio kako poglavnik ništa nije naučio od Bleiburga do dolaska u Argentinu jer je htio i dalje djelovati kao šef države i pokreta koji više nisu postojali. Skupa s Antunom Bonifacićem obnovio je tradicionalnu "Hrvatsku reviju" koja je tijekom vremena postala neka vrsta emigrantske Matice hrvatske. U "Reviji" su sudjelovali svi hrvatski ljudi od pera koji su se pridržavali triju načela: državotvornost, demokracija i nastupanje pod vlastitim imenom (uz opravdane iznimke, među kojima je bio i autor ovoga članka). "Hrvatska revija" zapravo je enciklopedija političkog i kulturnog znanja hrvatske inteligencije u egzilu.

Zahvaljujući Leksikografskom zavodu Miroslav Krleža izdana je fascinirajuća "Bibliografija Hrvatske revije" (glav-

na urednica Nataša Bašić), iz koje se vidi silno bogatstvo intelektualnog djelovanja onog dijela hrvatske emigracije koji je poštovao zakone zemalja u kojima je živio i istodobno se svojim sredstvima borio za hrvatsku neovisnost i demokraciju. Nikolićeva "Revija" prva je proglasila načelo pomirbe među hrvatskim strankama u egzilu i domovini.

POVRATAK U DOMOVINU

Pri pokušaju povratka u blizinu domovine Nikolića je u tome spriječila Jugoslavija, isposlovavši u francuskih vlasti njegov progon iz Pariza. Francuska mu se kasnije ispričala i nadoknadila troškove. Nakon toga se skrasio u Barceloni, gdje ga u radu nisu ometale ni postfrankističke demokratske vlasti. Nikolić ne bi mogao onako uspješno voditi "Reviju" da mu u tome nije svesrdno pomagala njegova supruga Štefica. Vratio se s "Revijom" u slobodnu domovinu, postavši čak i član Županijskog vijeća Sabora, ali nije bio zadovoljan razvitkom mlade hrvatske demokracije. Primjer Vinka Nikolića klasičan je kako se od pristaše jednoga autoritativnog pokreta može postati istinski demokrat, što je dokazao svojim uređivanjem "Hrvatske revije" u emigraciji i domovini. U njega bi se danas trebali ugledati oni koji su preuzeli "Reviju", časopis koji bi trebao biti, barem djelomično, most između domovinske i iseljene Hrvatske.

(Prilog o znanstvenome skupu o Tihomilu Rađi donosimo na stranicama 30 i 31) ■

Vinko Nikolić sa svojom
Hrvatskom revijom

ENG In December of last year Croatians had another opportunity to learn about the lives of three legendary Croatian emigrants; Tihomil Rađa (1928-2002), Bogdan Radica (1904-93) and Vinko Nikolić (1912-97).

Vrhunski umjetnički doživljaj u Lisinskom

U Koncertnoj dvorani "Vatroslav Lisinski" u Zagrebu održan je humanitarni koncert za pamćenje poznatoga glazbenika i promotora Hrvatske u svijetu, Nenada Bacha i prijatelja

Bach s Radojkom Šverko

Napisao: **Branimir Bilić** Snimio: **Zoran Orlić**

Nenad Bach s hrvatskom dušom i američkom putovnicom nastupio je sa svojim bandom i gostima na pozornici velike dvorane te pružio dva sata izvrsne svirke. Publika je bila oduševljena. Redao se rock pa stihovi, pjesme, poruke i ples, odnosno univerzalne ljubavne teme. Emotivnom pjesmom "Vukovar" u engleskoj verziji i čudesnoj izvedbi, uz pomoć klape Sinj, Bach je dignuo publiku na noge. Priznaje kasnije da je pjesmu Vukovar otpjevao nakon sto puta probe. Jednostavno, nije mogao, glas ga je izdao. Dok se Vukovar nije punom snagom u njegovu srcu probudio.

Nenad, krhak kao proljetna biljka, kao maslačak rascvjetan iznad trave, blijeda lica, s puno duše i ljubavi vlada pozornicom uz izvrsnu svirku svoga američkog banda. U prepoznatljivome crnom šeširu i u košulji koju mu je šivala majka, s gitarom na ramenu i prstima na tipka-

ma klavira ispisuje povijest ljubavi i života između SAD-a i Hrvatske.

Njegovi gosti, mladi Marko Tolja iz Rijeke i zabavni Miroslav Škoro iz slavonske ravnice, bili su počašćeni pozivom. Radojka Šverko bila je bolja od mnogih svjetskih diva, a klapa Sinj i njihova "Gospe sinjska - čudo svita" odlično se sljubila s Bachovim rockom. Uostalom, zajedno su nastupali i u SAD-u.

Fantastični Arsen Dedić, najbolji hrvatski glazbenik-pjesnik i najbolji pjesnik-glazbenik, u pratnji klape Sinj, izvodi besmrtnog Ujevića.

GLAZBA MU JE ŽIVOT

Koncertom, glazbom i ljubavlju Nenad Bach bacio je kamenčić kulture u duboko Jadransko more, koje se stapa sa svim morima svijeta. Između glazbenih brojeva taj veliki umjetnik i dobar čovjek poručuje - svjetski mir moguće je ostvariti u sat vremena, nasilje na planetu je nepotrebno i moguće ga je izbjeći ako budemo više željni ljubavi.

Nenadu Bachu život je glazba i pjesma. Ljudskošću, glazbom, stihovima i osmijehom ohrabruje tužne ljude. Domočinom je ushićen i opčinjen. Hrvatska mu je tamo gdje mu je ljubav, u korijenima, u zavičaju. Tamo gdje su mu djeca. Njegovi Ivo, Ana i Lea vratili su se iz SAD-a u Hrvatsku studirati medicinu i veterinu. U društvu svojih prijateljica i prijatelja sa svih strana svijeta, ponosni na oca, uživali su u koncertu.

Nenad Bach, začudan i znatiželjan, čovjek kreacije, ljepote i dobrote, Hrvatsku ljubi tako da ne traži ništa zauzvat.

Na pozornici Lisinskog

“ Za mene je ovaj koncert u Lisinskom bio posebni doživljaj. Moji American Boys su oduševljeni Hrvatskom, ljudima, kulturom i sigurno će preporučavati još dugo ova tri dana u Zagrebu. Ja nastavljam svoj *Rock with soul* misiju kako ovim koncertom, tako i promocijom albuma *Everything is Forever*. Zahvalni smo hrvatskoj publici na tako emotivnom prijemu i nadamo se da ćemo doći ponovno. Želja svih u bandu je da izvedemo skladbu Vukovar u Vukovaru”, izjavio je nakon koncerta Nenad Bach.

On je zaista najbolji hrvatski ambasador umjetnosti i kulture u SAD-u.

Poslije snažnog, dirljivog i dojmljivog koncerta, u društvu vrsnoga hrvatskog dramatičara, svjetski poznatog i priznatog Mire Gavrana i njegove supruge Mladene, sjajne glumice i redateljice, grlimo Nenada Bacha, od srca mu čestitamo na uspostavi jedinstvenoga glazbenog i kulturnog mosta ljubavi između SAD-a i Hrvatske, između svih ljudi ovoga svijeta.

LUČONOŠA SVJETLA I DOBROTE

Nenad Bach, jednostavni filozof života, umjetnik glazbe i riječi, lučonoša svjetla i dobrote, neumorno skuplja i umrežava izvrsne i vrijedne hrvatske ljude diljem svijeta. Ta virtualna hrvatska snaga na Bachovoj elektroničkoj stranici već sutra može postati stvarna razvojna snaga nove Hrvatske. Za takvo što potrebne su emocije, ljubav, kreacija, poduzetnički duh, znanje i domovinske vibracije srca.

ENG Vatroslav Lisinski concert hall was the venue for an unforgettable humanitarian concert featuring well-known musician and Croatian promoter Nenad Bach and friends.

Dvorana Lisinski ugošćuje Nenada Bacha

Oduševljeni Bachovom glazbom, koja spaja svjetove, nebo i zvijezdu sjevernjaču, pozdravljamo se s Nenadom Bachom, svjetskim glazbenim putnikom ljubavi i nade citirajući njegovu poruku: “Mir i ljubav su nam jedino potrebni, iz ljepote nastaje dobrota, iz dobrote istina.”

Doviđenja Nenade, slušat ćemo tvoju glazbu koja spaja ljudsko, zemaljsko i božansko, nazvati te telefonom ili razmijeniti e-maile. Čekamo čudesnu simfoniju pobjede čovječnosti i tvoj novi koncert u domovini. Hvala ti veliki umjetniče i dobri čovječe. ■

ISELJENIČKA VIJEST

IVAN ĐIKIĆ DOBIO NAJUGLEDNIJU NJEMAČKU ZNANSTVENU NAGRADU

NJEMAČKA - Hrvatski znanstvenik Ivan Đikić, profesor na Sveučilištu Goethe i direktor Buchmann instituta u Frankfurtu, dobitnik je najuglednije njemačke znanstvene nagrade “Gottfried Wilhelm Leibniz” za 2013. godinu. Nagrađen je njegov rad u otkrivanju složenih funkcija proteina ubikvitina, objavila je Njemačka znanstvena zaklada (DFG) koja dodjeljuje tu najveću novčanu znanstvenu nagradu u svijetu u iznosu od 2,5 milijuna eura.

Ubikvitin je mali protein koji je u velikim količinama prisutan u svim stanicama, a postao je poznat kao poljubac smrti jer ima funkciju obilježavanja proteina koji trebaju biti razgrađeni i uklonjeni kako bi stanice ostale zdrave. Za to otkriće dodijeljena je Nobelova nagrada za kemiju 2004. godine,

priopćio je frankfurtski Buchmann institut. Ubikvitin regulira i druge složenije procese u stanici zahvaljujući mogućnosti da može modificirati mnoge stanične proteine, a Ivan Đikić dokazao je da ubikvitinske modifikacije djeluju kao kodovi koji se na specifičan način prepoznaju u stanicama. Dešifriranjem ubikvitinskog koda Đikić je iz temelja promijenio znanje o ulozi ubikvitina u zdravim stanicama, ali i objasnio njegovu ulogu u razvoju bolesti kao što su upale, neurodegenerativne bolesti, bolesti imunološkoga sustava i tumori. Istaknuto je da je zbog tih dostignuća Ivan Đikić i primio nagradu “Gottfried Wilhelm Leibniz”.

Ivan Đikić izjavio je kako je počašćen i dirnut vijestima koje je primio te sretan što je odabran za najugledniju znanstvenu nagradu. Posebno je zahvalan svim svojim studentima, postdoktorandima i kolegama s kojima svakog dana dijele “strast i uzbuđenje znanstvenih otkrića”. Predsjednik Goetheova sveučilišta profesor Werner Müller-Esterl čestitao je svome kolegi rekavši: “Ivan Đikić idealan je znanstvenik koji s entuzijazmom i neiscrpnom energijom pristupa znanosti i podučavanju studenata, a osobito mi se sviđa njegova kreativnost, konceptualno razmišljanje i originalna vizija vođenja instituta i projekata u znanosti.”

Uz strast za znanošću, Đikić je posvećen i podučavanju mlađih znanstvenika te prezentiranju znanosti široj javnosti. Član je Europske molekularno-biološke organizacije (EMBO) i Njemačke nacionalne akademije Leopoldine.

Svijet prepoznao vrijednost klapskog pjevanja

Ovaj izniman uspjeh potvrda je višegodišnjega predanog rada Ministarstva kulture, Hrvatskog povjerenstva za UNESCO, kao i stručnjaka iz područja etnologije i kulturne antropologije, folkloristike i jezikoslovlja

Ishodište klapskog pjevanja je obalni i otočki dio Dalmacije

Tekst: Uredništvo

Sedmi sastanak Međuvladina odbora za nematerijalnu kulturnu baštinu održan je u Parizu od 3. do 7. prosinca 2012. godine. Posebno stručno tijelo Međuvladina odbora za nematerijalnu kulturnu baštinu, čija je zadaća pregled i evaluacija pristiglih nominacija za upis na UNESCO-v Reprezentativni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva, podnijelo je prijedlog Međuvladinu odboru za nematerijalnu kulturnu baštinu da se klapsko pjevanje upiše na Reprezentativni popis, koji je 5. prosinca 2012. prijedlog jednoglasno prihvatio.

12 DOBARA NA LISTI UNESCO-A

Time je Republika Hrvatska na svjetske popise nematerijalne kulturne baštine dodala još jedno nematerijalno kulturno dobro te sada Hrvatska ima 12 dobara upisanih na UNESCO-v Reprezentativni

ni popis nematerijalne kulturne baštine čovječanstva i jedno dobro na Popisu ugrožene nematerijalne kulturne baštine kojoj je potrebna hitna zaštita. Ovaj izniman uspjeh potvrda je višegodišnjega predanog rada Ministarstva kulture, njegovih stručnih službi, Hrvatskog povjerenstva za UNESCO, kao i stručnjaka iz područja etnologije i kulturne antropologije, folkloristike i jezikoslovlja te nezaobilazna potpora samim nositeljima nematerijalnih kulturnih dobara, čija je uloga u ovoj konvenciji najvažnija. U nacionalnim okvirima više od 100 nematerijalnih kulturnih dobara upisano je u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske, a po broju upisanih nematerijalnih kulturnih dobara na spomenutim svjetskim popisima na samome je svjetskome vrhu.

Pri odabiru prijedloga za upis klapskog pjevanja na Reprezentativni popis trebalo je voditi računa i o kvaliteti raspoložive pisane, foto i video dokumentacije koja čini sastavni dio kandidature.

Jedan od ključnih kriterija, prema kojem je predložen fenomen za upis na Reprezentativnu listu, bio je i mogućnost jasnog identificiranja zajednice, grupe ili pojedinca - nositelja predloženoga elementa, te njihova uključenost u proces nominacije. Još jedan važan kriterij bio je i prethodno upisivanje klapskog pjevanja u Registar kulturnih dobara Republike Hrvatske.

Uvrštenje ovoga kulturnog dobra na Reprezentativni popis svakako znači potvrdu njegove vrijednosti i značaja ne samo kao nacionalne baštine, već i kao dijela svjetske. To je ujedno i iznimno priznanje svima koji su ulagali napore i skrbili se da se klapsko pjevanje slobodno razvija kao živa i vrijedna nacionalna tradicija.

Bit će to snažan poticaj da ono i nadalje živi, provođenjem i poduzimanjem raznovrsnih mjera popularizacije. No, to znači i preuzimanje obveza, na međunarodnoj i na nacionalnoj razini, da se tako visoko valorizirano kulturno dobro

Klasko pjevanje je onedavno dio svjetske baštine

Klasko pjevanje doživljava posljednjih godina veliku popularnost diljem Hrvatske

nadalje čuva, prenosi i promiče kao dio svjetske baštine.

ŠTO JE KLASKO PJEVANJE?

Klasko pjevanje je tradicijsko višeglasno homofono pjevanje bez pratnje instrumenata. Tradicija klapa i klapske pjesme kakvu poznajemo i danas formira se sredinom 19. stoljeća, u vrijeme kada su se profilirali kulturni i glazbeni identiteti mediteranskih gradića na našoj obali i otocima, posebice u Dalmaciji. Javlja se u pučkim slojevima društva kao rezultat sklada postojećega duhovnog stanja u mediteranskim gradićima toga doba. Stil pjevanja je s vremenom evoluirao od tipično tradicijskog oblika pjevanja (klapska pjesma) i postojanja klapa, do stručno postavljenog i organiziranog oblika pjevanja koji se u današnje vrijeme svojim načinom prezentacije više ubraja u stilove popularne glazbe nego tradicijske.

Polovicom 19. stoljeća u Dalmaciji djeluju formalne i neformalne pjevačke družine koje preuzimaju termin klapa. Danas riječ klapa najčešće asocira na organizirane pjevačke skupine sa specifičnim a capella repertoarom dalmatinskih klapskih pjesama. Naziv dalmatinska klapska pjesma novijeg je datuma, a u glazbeno-folklornu terminologiju uveden je tek u 70-im godinama 20. stolje-

ća. To je rezultat suradnje stručnjaka i pjevača okupljenih oko prvoga Festivala dalmatinskih klapa, osnovanog 1967. godine u Omišu. Ovaj specifičan način pjevanja prepoznat je u prošlosti kada su ga muzikolozi i folkloristi tijekom povijest nazivali različitim opisnim terminima.

Najčešća forma višeglasja klapskih pjesama je troglasje i četveroglasje, tj. sni harmonijski slog koji gotovo mahom završava u tercnom položaju, akordu po kojem su klapski završeci prepoznatljivi.

LJUBAVNE PJESME

Tekstovi klapskih pjesama uglavnom su ljubavni, a kreću se od poetskih, vedrih, optimističkih i šaljivih do tekstova pretjeranog sentimentalizma. Na oblikovanje dalmatinske klapske pjesme utjecalo je liturgijsko i paraliturgijsko pjevanje zapadnog obreda (gregorijanski koral, glagoljaško pjevanje, crkveno pučko pjevanje), organizirana glazbena djelatnost urbanih i urbano-ruralnih sredina na području Dalmacije, talijanska odnosno zapadno-europska melodika, melodika napjeva iz šire unutrašnjosti među kojima i tzv. starogradske pjesme i dr. Repertoar suvremenih dalmatinskih klapa u počecima se odlikovao uglavnom ljubavnom tematikom, a od utemeljenja Omiškoga festivala pokrio je gotovo sve vidove suvremenoga života stanovnika Dalmacije.

Razlike u formalnim i organizacijskim oblicima klape tijekom povijesti značajne su te se govori o trima modelima klape: tradicijskoj (pučkoj), festivalskoj i današnjoj (modernoj) klapi.

Najstariji klapski model, tradicijska (pučka) klapa, neformalna je skupina pjevača koji povremeno pjevaju te na taj način zadovoljavaju ponajprije svoju ljubav prema pjevanju. Usmena tradicija i jednostavnost glazbenog izričaja (spontano pjevanje) glavne su karakteristike ovoga klapskog modela. Tradicijska (pučka) klapa pjeva u raznim prilikama: u konobama, na trgovima (pjacama) ili na pozicijama koje dobro akustički odzvanjanju, obično okruženi tipičnom mediteranskom arhitekturom, pjevaju i serenadu voljenoj djevojci, i u pauzama tijekom ribanja ili drugih zajedničkih poslova. Unatoč dominaciji novih klapskih modela, promjenama u glazbenoj formi i izvođačkome kontekstu, glazbovanje tradicijskih klapa može se čuti u manjim (dalmatinskim) mediteranskim mjestima, obično među ljudima starije životne dobi.

FESTIVAL U OMIŠU

Pojam festivalska klapa povezan je s nastankom Festivala dalmatinskih klapa u Omišu (Omiški festival). Omiški festival uvelike je zaslužan za promociju klapskog pjevanja i prva je institucija koja je klasko pjevanje prezentirala kao organizirani oblik tradicijskog (a kasnije i umjetničkoga) glazbovanja. Festivalska klapa formalno je organizirana skupina pjevača s jasnim ciljevima i namjerama.

Postanak Omiškoga festivala kao institucije inicirao je nastanak mnogih klapa. Tako je početkom 60-ih godina 20. stoljeća registrirano petnaestak organiziranih klapa, krajem 80-ih godina 20. stoljeća više od 200, a danas više od 400. Klasko pjevanje u razdoblju od 60-ih godina 20. stoljeća sve više se definira kao simbol dalmatinskoga (mediteranskoga) identiteta. Homofono pjeva-

Nastup klape na Omiškom festivalu

"Ova klapa" iz
Johannesburga

Klape u iseljeništvu

Sklad i toplina glasova klapske pjesme podsjeća nas uvijek, u svakome trenutku, na naše hrvatsko more, na zvukove i mirise Dalmacije, na ljepotu naše domovine. Upravo te emocije, te uspomene i ta ljubav povezali su Hrvate u svijetu da se okupe oko klapske pjesme, da njezinim plemenitim zvukom obogate svoj život u zemljama koje su im pružile novi dom. Klape i klapsko pjevanje i izvan Hrvatske okupljaju sve veći broj hrvatskih iseljenika i postaju prepoznatljiv izričaj hrvatske kulturne baštine u zemljama u kojima žive. Među hrvatskim iseljeništvom na svim kontinentima postoje klape koje čuvaju i njeguju starinsku *klapsku pismu*. Hrvatska matica iseljenika do sada je organizirala s velikim uspjehom dva susreta klapa iz hrvatskoga iseljeništa ovdje u domovini i našoj su se javnosti na mnogobrojnim koncertima predstavile klape: "Koljnofske golubice" iz Koljnofa (Mađarska), "Ova klapa" iz Johannesburga, "Chorus Croaticus" iz Berna, "B. A." iz Buenos Airesa, "Dalmatina" iz Aucklanda, "Sidi" iz Beča, "Galeb" iz Perth, "Delminium" iz Tomislavgrada, "Jadran" iz Tivta i "Bokeljski mornari" iz Kotora, "Astoria" iz New Yorka i "Konoba" iz Los Angelesa, "Croatia" iz Münchena, "Ferali" iz Frankfurta i "Sotto voce" iz Stuttgarta te "Koralji" iz Toronta. (Srebrenka Šeravić)

Sudionici Susreta klapa iz iseljeništa

nje karakteristika je tradicionalne klape, dok se moderna ili festivalska klapa, kojoj tehnika pjevanja i poznavanje široke vokalne glazbene literature nije strano, uz ovaj način koristi i drugim stilovima vokalnoga glazbovanja. Dok izvedbu tradicionalne klape odlikuje a capella vokalna izvedba, festivalske klape često prate mandoline i gitare, ali i elektronička glazbala jer se klape danas sve više bave pjevanjem u komercijalne svrhe.

PROMJENE U POKRETU KLAPSKOG PJEVANJA

Klapsko pjevanje doživjelo je najveće promjene u posljednjem desetljeću prošlog stoljeća. Čitav niz socijalnih, kulturnih i političkih događaja koji su se događali početkom 90-ih godina u Hrvatskoj utjecao je na mnogobrojne promjene u pokretu klapskog pjevanja. Klapsko pjevanje modernog doba, inovativna i napredna glazbena forma koja svojim pjevačima proširuje glazbene horizonte, u stanju je uhvatiti se u koštac s najrazličitijim vokalnim stilovima tradicijske, klasične i posebice popularne glazbe.

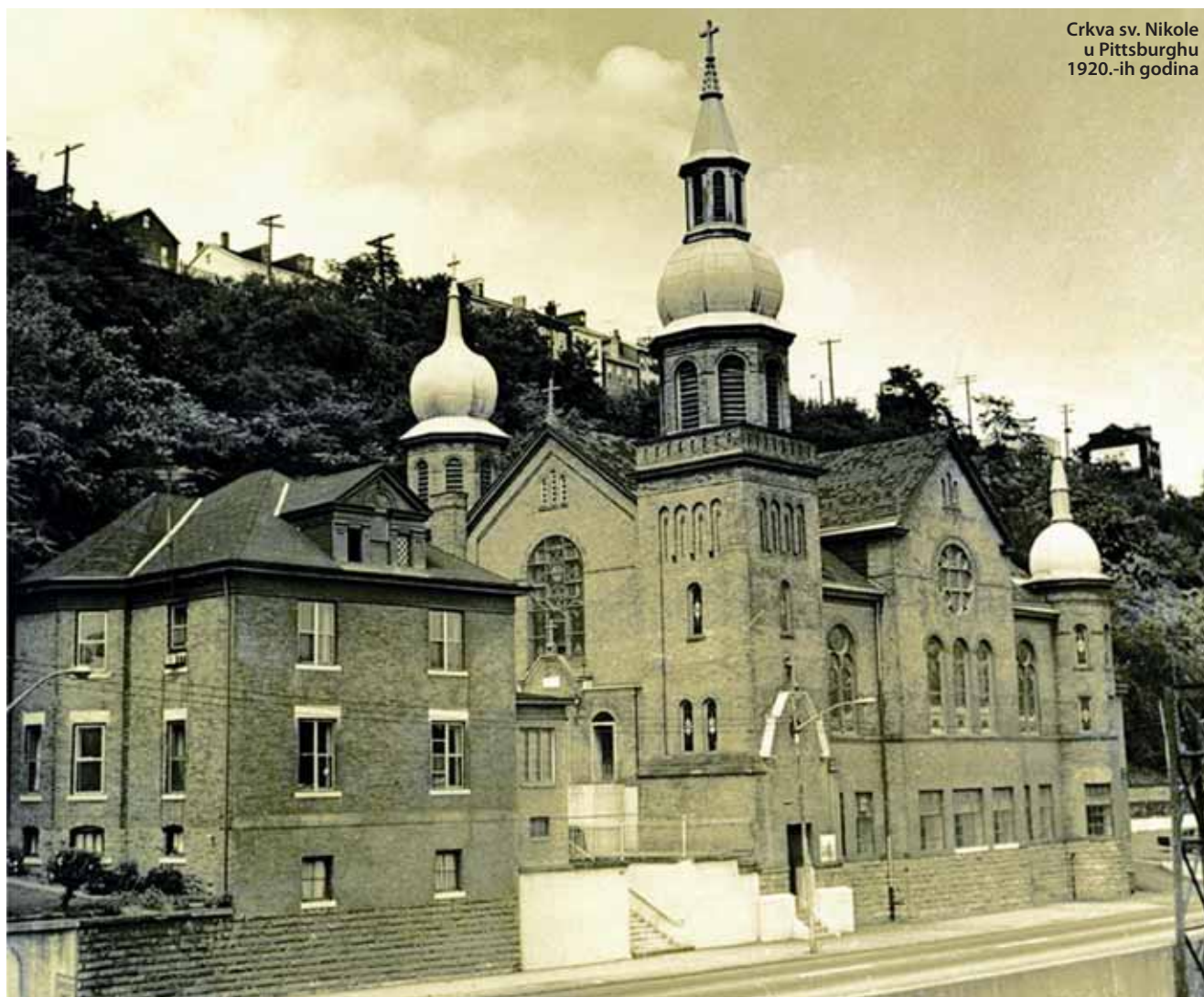
Klapski pokret u devedesetima postaje popularan, a svoju popularnost manifestira omasovljenjem, širenjem kruga interesa pjevača i publike raznih životnih dobi izvan lokalnih i regionalnih granica zavičaja klapskog pjevanja. Uz Dalmaciju, kolijevku klapskog pjevanja, gradovi Zagreb i Rijeka postaju važna središta klapskog pjevanja zbog mnogobrojnih klapa i kvalitete klapskog pjevanja. Klape se formiraju i u dijaspori među hrvatskim iseljenicima, ali i među ljudima nehrvatskog podrijetla koji uživaju u vokalnom višeglasnom pjevanju.

Najveću promjenu u 90-im godina prošlog stoljeća klapski pokret dobio je u "novoj tradiciji" koju njezine nositeljice nazivaju klapskim pjevanjem. Fenomen organiziranih suvremenih ženskih vokalnih skupina, čiji se nastanak ne veže uz tradiciju ženskoga pučkog pjevanja, može se pratiti u njihovoj prezentaciji na Festivalu dalmatinskih klapa u Omišu. Popularnost ženskoga klapskog pjevanja sve je veća pa ima i sve više izvođača te vjerne publike. ■

ENG *Klapa* multipart a cappella singing has been inscribed in the Representative List of the Intangible Cultural Heritage of Humanity at the seventh meeting of the Intergovernmental Committee on Intangible Cultural Heritage.

Bagerima na hrvatsku baštinu

Mnogi su pohitali do crkve ne vjerujući vijestima o rušenju. Snimljene su i fotografije za uspomenu na crkvu sv. Nikole te marljive i domoljubne Hrvate koji su je prije 119 godina mukotrpno podignuli

Crkva sv. Nikole
u Pittsburghu
1920.-ih godina

Napisao: **Franjo Bertović**
Snimike: **Ivan Begg, arhiva HBZ-a**

Sredinom siječnja bageri koje je unajmila biskupija u Pittsburghu srušili su 119 godina staru crkvu svetoga Nikole, zaštićeni povijesni spomenik i jedan od najljepših znakova prisutnosti Hrvata u Pittsburghu (North Side). Za mnoge u domovini Hrvatskoj ova vijest zvuči doista čudnovato. Obično se ruše-

nje crkava događalo tijekom raznih ratova i od osvajačke i osvetničke ruke. Sakralni objekti su svetinja za naš narod i mjesto koje služi za molitve Bogu i obnovu duše. Mnogi ti objekti su i više od toga. Dio su svih nas, naše katoličke vjere, ali i spomenici koji svjedoče prošlost. Pisac ovih redaka prije više godina posjetio je Tarsus, u Turskoj, mjesto rođenja sv. Pavla. Crkvice koju je dao sagrađiti sveti Pavao još uvijek svjedoči dio povijesti iako je u trošnom stanju i izvan

uporabe (unutrašnji zidovi su poduprti drvenim stupovima da se ne uruše). Stoji kao spomenik kršćanstva i togaavnog vremena te dolaska Spasitelja.

CRKVA PODIGNUTA 1894.

Slično je i s crkvom sv. Nikole koja je podignuta 1894. godine. Svjedočila je i odolijevala vremenu i služila potrebama Hrvata koje je ponio val europskih iseljavanja u Ameriku. Naš narod dolazio je u Pittsburgh i državu Pennsylvaniju gdje

je bilo sjedište američke teške industrije ili tzv. bazne industrije. Međutim, uspo-redno s tim razvijale su se i druge indu-strijske grane, kao industrija električnih strojeva, lokomotiva, vagona, aluminija, nafte i dr. A Hrvati nisu prezali od tako teških poslova i često 12-dnevnoga rad-nog vremena, već su zasukali rukave i gradili bolju budućnost za svoju obitelj i novu domovinu. Prve vijesti o doseljavanju našeg naroda ovdje u Pittsburgh stizale su još 1866. godine. Već prilikom doseljavanja počeli su osnivati potpor-na udruženja, društvene domove, hrvat-ske škole i graditi crkve da bi ispovijeda-li svoju katoličku vjeru. Uglavnom, ti prvi doseljenici bili su iz Jaske, Karlovca, Bosiljeva, Ogulina i Vrbovskoga.

Zapaženiji pomak u okupljanju na-šega hrvatskog roda događa se od 1893. kad su se doselili Zdravko Valentin Mu-žina, Josip Marohnić, Franjo Šepić, Petar

Pavlinac i Franjo Božić. Oni su sa svojim vodstvom okupljali naš narod i upućiva-li na zajedništvo i potrebu stvaranja jake središnje organizacije u Americi koja će imati veću moć čuvanja našega hrvatskog imena, vjere i kulture. Tako je već slje-deće 1894. godine utemeljena Hrvatska narodna zajednica (danas Hrvatska brat-ska zajednica) i započeta gradnja hrvat-ske Župe sv. Nikole u kotaru Alleghenyju. Naravno, gradnja je trajala više godina te su u njoj sudjelovali vjernici i članovi crkve hrvatske zajednice u Pittsburghu, ali i mnogi drugi diljem Amerike.

Evo isječka novinskoga članka, objavljenog u "Zajedničaru", u kojem glavni predsjednik Zajednice Bernard Luketich kaže: "Tijekom godina gradnje crkve ta-dašnji predsjednik Hrvatske narodne za-jednice, preteče Hrvatske bratske zajed-nice, i jedan od utemeljitelja župe Josip Marohnić uputio je vapaj svim odsje-

cima Zajednice i zatražio novčanu po-moć za kupnju vitraja za crkvu. Odaziv je bio golem, ne samo odsjeka, već i po-jedinaca. Ohrabren uspjehom, Marohnić još jednom upućuje poziv za pomoć u kupnji crkvenog zvona te ponovno do-biva veliki odaziv od odsjeka i župlja-na." Bila su to velika i davanja, od srca i s vjerom, a za gradnju nečega velikog i svetog. Odricanja i pomoć očitovala su se i radom tih žuljevitih i umornih ruku radnika koji su rado dolazili na gradi-lište nakon 12-satnoga radnog dana u rudniku ili željezari.

Gradnja crkve ne samo da je uspješno završena, već je bila doista os oko koje se sve vrtjelo, počevši od sv. mise, krštenja, vjenčanja, pokopa umrlih, hrvatske škole te do kulturnih i društvenih okupljanja. Unutrašnjost je bila lijepa pa su je po-jedinci nazivali hrvatskom katedralom.

ODLUKA I BORBA ZA OPSTANAK

Kako je gradnja crkve sv. Nikole dugo trajala, tako je i borba za opstanak tra-jala niz godina. Prolaz auto-ceste 28 po-vremeno se proširivao i stezao omću oko crkve i crkvenih prostorija. Tome je ku-movala i vrijednost crkvenog zemljišta u kojoj su neki u biskupiji vidjeli priliku da to i unovče. Bila su tu i druga oprav-danja, kao što su smanjen broj župljana te trošarina održavanja koja je navodno stajala 1.800 dolara mjesečno. Spomeni-mo i to da je nedaleko (3 km) još jedna hrvatska crkva, ona sv. Nikole u Milll-valeu, poznata po Vankinim freskama, što je pogodovalo biskupiji da se vjere-nici presele u tu župu. Sve je to služilo kao valjan izgovor te pridonijelo odluci za rušenje. Hrvati su se ipak nadali da će se to spriječiti dolaskom biskupa Davi-da A. Zubika u rujnu 2007. u biskupiju. Nadali su se da će, s obzirom na to da su

Crnice iz povijesti

Na sjednici Hrvatskoga podupirajućeg društva "Ante Starčević", koja je održana 22. travnja 1894. godine u Pittsburghu, prvi put je raspravljano o osnivanju hrvatske župe. Odmah je po Zdravku Mužini upućeno pismo biskupu Josipu J. Strossmayeru da pošalje hrvatskoga svećenika u Ameriku. A odgovor je uskoro i prispio. Glasio je: "Velecijenjeni gospodine! S velikom radošću razabrao sam da kanite sve tamošnje Hrvate, koji već posebna društva imaju ili će ih imati, u jednu 'Zajednicu' sklopiti i tako jedan drugoga izdašnije pomagati, bodriti i na plemenita djela buditi. Time ćete najbolje sačuvati ime hrvatsko i time najjasnije prodići jednu svoju domovinu Hrvatsku. Najviše me ipak veseli da ćete sve to staviti pod zaštitu Božju, i kao temelj vašoj zajednici snujete o samostalnoj crkvi za Hrvate, i o samostalnoj župi, te o čestitom i rodoljubnom svećeniku Hrvat. Bog vas dragi blagoslovio i ja od svega srca podjeljujem tom vašem i vaše braće namu svoj biskupski blagoslov."

Eto, to je bio početak i začetak naše prve hrvatske župe u Americi. Biskup Strossmayer poslao je vlč. Josipa Božića, koji je stigao u Pittsburgh 7. kolovoza 1894. te po odobrenju mjesnog biskupa služio sv. misu u nedjelju 12. kolovoza u katedrali sv. Pavla. Istog dana izabrano je župno vijeće koje će voditi brigu o gradnji crkve. Već 12. rujna iste godine kupljena je kuća za 8.500 dolara u ulici East Ohio. Odmah je prvi kat preuređen u kapelu u kojoj su se služile sv. mise, a kasnije je i ostatak zgrade preuređen u crkvene prostorije. Crkva je svečano blagoslovljena 27. siječnja 1895. godine. Međutim, to je bilo privremeno rješenje jer su doseljenici i dalje pristizali, ne samo iz domovine već i drugih mjesta u Americi. Crkva je ubrzo postala pretijesna. Odlučeno je da se gradi nova i veća crkva.

Među hrvatskim vjernicima došlo je do oprečnih mišljenja o mjestu gradnje. Tako se župa podijelila. "Jedan dio otišao je sa župnikom u Millvale jer su držali da će se tamo naši ljudi naseljavati", napisao je u povijesnom izvratku posljednji župnik ove župe vlč. Grgo Sikirić prilikom proslave 100. obljetnice 1994. godine. Drugi dio predvodio je predsjednik župnog vijeća Josip Marohnić koji je uspio sačuvati župu. Dana 6. lipnja 1890. kupljeno je zemljište u ulici East Ohio. Crkva je dovršena i svečano blagoslovljena na Malu Gospu, 8. rujna 1901. godine. Gradnju crkve velikodušno su podupirali svojim priložima Hrvati diljem Amerike i susjedne Kanade. "Ovdje se pokazala odlučnost, a i tvrdoglavost našeg naroda. Neka bude i to, samo ako je dobro, iako često tvrdoglavost više šteti nego koristi", zaključuje vlč. Sikirić.

Već sljedeće godine pojavile su se priče o ponovnoj selidbi crkve. Ubrzo to postaje i stvarnost jer se osjetila potreba proširenja prometnice i željezničke pruge. Vrijeme je odmicalo, a potrebe su osjetno rasle. Grad je predlagao da se crkva sruši i izgradi druga. Župljani su se bojali da druga crkva neće biti sagrađena kad se jednom sruši stara. Odlučili su se na micanje crkve za šest metara od ulice i nadogradnju u visinu od dva metra.

Treba napomenuti, posebno sada kad se mnogi autori bave istim predmetom, da je samo 2,7 km dalje u Millvaleu sagrađena druga crkva i nazvana također "St. Nicholas R. C. Croatian Parish". Zanimljivo je da su se ove dvije župe po naredbi pitsburške biskupije ujedinile u kolovozu 1994. godine, a crkve su ostale s dva svećenika. Hrvatska crkva u Millvaleu ukrašena je slikama Maksimilijana Vanke i danas služi potrebama našeg naroda.

mu roditelji poljskog i slovačkog podrijetla, imati više sluha za svoj slavenski i katolički rod. Na žalost, to se nije dogodilo. Naprotiv, kao da se urotio protiv Hrvata i nastavio sa zatvaranjem crkve. Njegov prethodnik zatvorio je hrvatsku crkvu u McKeesportu, u jugoistočnom predgrađu Pittsburgha, samo dva tjedna

nakon proslave 100. obljetnice te župe i nakon nazočnosti kardinala Puljića na tom slavlju. Predsjednik Luketich to je prokomentirao ovim riječima: "Izgleda da mi Hrvati nemamo pravo na hrvatske crkve i na svoju crkvenu baštinu."

NAROD SE NIJE DAO SMESTI

Naš narod se ipak nije dao smesti. Bio je odlučan u svojim nastojanjima. Uglednici i vođe raznih udruženja i organizacija okupljali su se i raspravljali o ovom predmetu. Prvo je donesena odluka da župa postoji i dalje. Unatoč takvoj odluci i nastojanjima, biskupija je to odbila. Onda se javila ideja da se crkva otkupi. Ni to nije urodilo plodom jer ponuđeni novac za kupnju nije bio navodno dovoljan za saniranje nastalih troškova iako je ponuđeno 250.000 dolara. Zatim su na pozornicu stupili čuvari baštine. Osnovano je nekoliko zaklada kako bi se sačuvala građevina koja je svjedočila o životu i potrebama našeg naroda tijekom 119 godina. Veliku nadu dala je i odluka Komisije za povijest Pittsburgha koja je odbila zahtjev pitsburške biskupije da im se dopusti rušenje i odbila dokaze o velikim troškovima. Komisija je predložila biskupiji da ustupi zgradu baštinarskim udrugama. Unatoč svemu tome, crkva je zatvorena 2004., a potpuno srušena 12. i 13. siječnja 2013. godine.

Mnogi su pohitali na mjesto ne vjerujući vijestima koje su čuli u medijima. Fotografirali su crkvu i čin rušenja kako bi imali uspomenu na crkvu sv. Nikole i taj marljiv i domoljubni narod koji je dao sve od sebe ovome gradu i državi, a usporedno čuvao mali kutak u kojem je ispovijedao svoju vjeru, čuvao kulturu i pučke običaje roda iz kojeg je potekao. Sve te sličice i priče, pisane i nepisane, dugo će još tinjati u dušama mnogih. ■

ENG In mid January excavators rented by the diocese in Pittsburgh demolished St Nicholas church, the oldest Croatian church in Pittsburgh (North Side), a protected historical monument and one of the most beautiful signs of the presence of Croatians in the city.

Sedamdeset priča o ljubavi prema hrvatskome folkloru

Često se događa da nekadašnji polaznici Škole folkloru, kad za to dođe vrijeme, pošalju i svoju djecu. Učinio je to ove zime i Jive Maasz, iz hrvatskoga sela Čunova u Slovačkoj. Njega je u tamburaškoj grupi uspješno zamijenio njegov sin Jurica

Napisala: **Srebrenka Šeravić**
Snimio: **Vidoslav Bagur**

Lijepom starinskom pjesmom "Velet se iznad mora pruža" oprostili su se ovogodišnji polaznici Zimske škole hrvatskoga folkloru na završnome koncertu u Crikvenici od svoje vjerne publike, svojih predavača i profesora, hotela "Kaštel" i svih onih lijepih i nezaboravnih trenutaka koje su doživjeli tijekom desetodnevnog učenja i druženja u školi.

Ovogodišnji polaznici, njih ukupno sedamdeset, doputovali su u Crikvenicu odasvud: iz daleke Argentine, SAD-a, Švicarske, Njemačke, Slovačke, Mađarske, Srbije, Bosne i Hercegovine, ali i iz Hrvatske: Osijeka, Vinkovaca, Zagreba, Koprivnice, Kutine, Otočca, Istre, Splita... Među njima bilo je početnika, novih polaznika koji su Školu posjetili prvi put, ali i veterana koji u ovu školu dolaze godinama.

DINARSKO PLESNO PODRUČJE

Stipe Jelinčić iz Glavica kraj Sinja u posljednjih dvadeset godina niti jednom

Prof. Vido Bagur podučava plesove doline Neretve

nije propustio Zimsku školu folkloru! Stipe je odavno svladao sve plesove, upoznao sve narodne nošnje, naučio pjesme svih plesnih područja, ali i dalje, uvijek s jednakim žarom, stiže u Crikvenicu. Danas je on i član Savjeta Škole folkloru i jedan od glavnih autora svečanoga završnog koncerta. Stipe nije u tome jedini. Tanja Maleš Krznar iz njemačkoga Duisburga također već godinama sti-

že u Crikvenicu. Ova sjajna voditeljica folklorne skupine "Adria" iz Duisburga podjednako revno pleše u jutarnjim satima s plesnom grupom, a poslijepodne plesne papuče mijenja za tradicijska glazbala i vježba gajde, lijericu u grupi svirača tradicijskih glazbala. Tanja je ove zime sa sobom dovela još jednog člana svoje grupe, Vladislava Lendera, koji je, oduševljen Školom, najavio svoj ponovni dolazak.

Često se događa da nekadašnji polaznici Škole folkloru, kad za to dođe vrijeme, pošalju i svoju djecu. Učinio je to ove zime i Jive Maasz, iz hrvatskoga sela Čunova u Slovačkoj. Njega je u tamburaškoj grupi uspješno zamijenio njegov sin Jurica. Ponekad se događa i obrnuto, kada djeca, oduševljena Školom folkloru, privuku i svoje roditelje. Mladi Dario Žugac iz Folklornog društva "Ruža" iz Filderstadta, Njemačka, koji je boravio na prošlogodišnjoj Ljetnoj školi folkloru, doveo je ove zime u Crikvenicu svoga oca Dražena kako bi naučio svi-

Polaznici Škole folkloru pjevaju Kolende na blagdan Sv. tri kralja

rati mih. Ove godine Školu folkloru po-
hađalo je sedamdeset polaznika te je isto
toliko lijepih priča o ljubavi prema fol-
kloru i hrvatskim tradicijama.

Ove zime podučavalo se hrvatsko
dinarsko plesno područje, plesovi Like,
Podvelebitskog kanala, Ravnih kotara i
Bukovice, drniške, sinjske i imotske kra-
jine, doline Neretve, zapadne Hercegovine,
zapadne Bosne i srednjobosanskoga
gorja, plesovi koje povezuje isti šestodi-
jelni plesni obrazac, teškog i čvrstog ko-
raka, uglavnom bez glazbene pratnje. Pu-
nih deset dana u prijedpodnevnim satima
plesna grupa uvježbavala je u sportskoj
dvorani Srednje škole "Dr. Antun Barac"
mnogobrojne dinarske plesove. Bilo je i
bolnih nogu, pogotovo u početku. No, što
je to za prave folklorashe?! Poslijepodne-
va su bila lakša. Predavanja o narodnim
nošnjama, pjevanje dinarskih pjesama,
plesno pismo, poduka o radu sa seo-
skim folklornim grupama, folklornim
ansamblima, scenska primjena folkloru.
Najzabavnije je bilo na predavanju prof.
Gorana Kneževića o osnovama dječjega
folkloru. Ovo inače vrlo korisno gradivo
namijenjeno voditeljima dječjih grupa:
dječje igre, brojalice, rugalice, razgalilo je
polaznike. "Tko je naše guske krao", ori-
lo se iz dvorane. Nevjerojatno je veselje
kojim su se svi vratili u svoje djetinjstvo!

GAJDE, DUDE, DIPLE...

Osim plesača, Škola folkloru imala je
još dvije grupe: Odjel sviranja tambu-
ra i Odjel tradicijskih glazbala. Tam-
buraše je vodio prof. Tibor Bün, a gost

Svirajući tradicijskih glazbala –
najbučnija i najveselija grupa

predavač bio je cijenjeni maestro Sini-
ša Leopold, šef-dirigent Tamburaškoga
orkestra HRT-a. Sjajan uspjeh postigao
je i voditelj Odjela tradicijskih glazbala
prof. Vjekoslav Martinić, čiji je zadatak
bio podučiti u sviranju različitih glaz-
bala poput gajdi, duda, dipli, miha, li-
jerice, jedinke, dvojnice, sopila, roženi-
ca i mnogih drugih. I dok su tamburaši
skladno muzicirali u dvorani "Stella Ma-
ris" hotela "Kaštel", svirači različitih tra-
dicijskih glazbala mogli su se poprilič-
no dobro čuti iz svih hotelskih hodnika,
soba i zakutaka.

Posebno su ugodni bili večernji sati.
Vrijeme nakon večere bilo je namijenje-
no druženju i posebnim večernjim pro-
gramima, onim neobvezatnim na koje
su se odazivali gotovo svi. Prikazivani
su filmovi o izvornim folklornim gru-
pama snimljeni na terenu, autora prof.
Vide Bagura, predstavljena je i nova knji-
ga "Crikvenička narodna nošnja". Ivan
Kruh Vuk, obučar iz Ivanić Grada, pred-
stavio je svoje radove: tradicijsku obuču,
opanke i cipele koje izrađuje po uzoru

na starinsku obuču iz mnogih krajeva
Hrvatske. Polaznici su sami, uz pomoć
prof. Bagura, priredili i uvježbali *kolen-
de*, pjesme koje su se u narodu pjevale
na blagdan Sv. tri kralja i otpjevali ih u
predvečerje toga dana. Po običaju smo
darivali *kolendare* jabukama, naranča-
ma i sitnim novcem.

SVEČANI ZAVRŠNI KONCERT

Organizirano je i *sijelo*, na kojemu je
svatko mogao otpjevati, otplesati ili od-
svirati nešto iz svoga kraja ili zemlje iz
koje dolazi. Veliku radost ponovno nam
je priredio Mišo Hepp, predsjednik Hr-
vatske državne samouprave iz Mađarske,
svojom poznatom *Hepijadom*, na kojoj
nije nedostajalo 'ića i pića' Hrvata iz Ma-
đarske. Naravno, održala se i nezaobila-
zna hercegovačko-dalmatinska večer. I
tako dan po dan, kraj je opet stigao pre-
brzo. Svečani završni koncert pripreman
je u stankama između svih spomenutih
programa, tu i tamo ugrabilo bi se slo-
bodno vrijeme da se koreografije i glaz-
ba uvježbaju do savršenstva. I uistinu je
bilo savršeno. Uz vjernu publiku u gle-
dalištu crikveničke Gradske sportske
dvorane bilo je kao i uvijek starih po-
laznika Škole koji su zdušno podržava-
li svoje kolege. Uz ravnatelja Hrvatske
matice iseljenika Marina Knezovića i
dogradonačelnika grada Crikvenice te
Mišu Heppa iz Mađarske, koncert su
pratili i Jive Maasz iz Čunova te Rado-
slav Janković, predsjednik Hrvatskoga
kulturnog saveza iz Slovačke.

Nakon koncerta slijedilo je složno
pakiranje narodnih nošnji, zatim opro-
štaj u hotelu uz ples, pjesmu i tambura-
še do zore, a idućeg jutra... odlazak na
sve strane svijeta. ■

Tamburaši Škole folkloru sa
svojim profesorom Tiborom Bünom

STONJANI GOSTOVALI U BOKI KOTORSKOJ

CRNA GORA - U organizaciji Hrvatske matice iseljenika Dubrovnik te uz potporu Upravnog odjela za obrazovanje, kulturu i šport Dubrovačko-neretvanske županije potkraj prošle godine članovi crkvenoga zbora župe sv. Vlahe iz Stona, s časnom sestrom Nives Leticom i župnikom don Vojom Vlašićem, boravili su u uzvratnom posjetu dobrotskom zboru župe sv. Mateja u Boki kotorskoj.

Matica iseljenika oduvijek vodi brigu o njegovanju i razvoju odnosa Hrvata u domovini i izvan granica. Kako je to tijekom povijest potvrđeno, temeljni odnosi uvijek su vezani uz crkvu. Misno slavlje u crkvi sv. Mateja u Dobroti predvodio je župnik župe sv. Vlahe iz Stona don Vojo Vlašić, uz koncelebraciju dobrotskog župnika don Ante Dragobratovića. Prigodnim adventskim pjesmama stonski zbor zadivio je svojim muziciranjem vjernike bokeljske župe sv. Mateja. Uz druženje dvaju zborova nakon mise u prelijepom okruženju Zaljeva svetaca, Stonjani su razgledali stari grad Kotor, posjetili kotorsku katedralu sv. Tripuna, Pomorski muzej te mnogobrojne crkve u staroj gradskoj jezgri.

Također su posjetili Perast te otočić Gospe od Škrpjela gdje im je domaćin don Srećko Majić nadahnuto govorio o povijesti Perasta, okolnih mjesta Bokokotorskog zaljeva, bogatoj povijesti Hrvata u Boki, te čudotvornoj Gospi od Škrpjela. Doživljaje iz Boke kotorske Stonjani će posve sigurno dugo pamtit, a također i naši sunarodnjaci jer ovakva druženja donose radost zajedništva domovinske i iseljene Hrvatske. *(Maja Mozara)*

U SRBIJI 13.000 HRVATA MANJE NEGOT 2002.

SRBIJA - U Srbiji danas živi gotovo 13.000 Hrvata manje nego 2002. godine, pokazuju podaci s popisa stanovnika 2011. koje je objavio Republički zavod za statistiku Srbije. Na prethodnom popisu stanovnika obavljenom 2002. godine 70.602 građana Srbije izjasnila su se kao Hrvati, a devet godina kasnije tu je pripadnost zaokružilo 57.900 stanovnika, što znači da je udio Hrvata u ukupnom broju stanovnika s 0,94 posto pao na 0,81 posto. Najviše Hrvata i dalje ima u Vojvodini – 47.033, od toga najviše u sjevernoj Bačkoj, u Subotici i okolici, gdje ih je 14.536.

U prvim reakcijama pojedinih čelnika hrvatske manjine navodi se kako je pad broja pripadnika ove zajednice zabrinjavajući, ali i očekivan. "Negativni demografski trendovi su dugotrajni, procesi odlaska mladih i obrazovanih nisu zaustavljeni, učinci manjinskih politika su simbolični, a ne treba zanemariti još uvijek prisutnu etničku mimikriju Hrvata u Subotici, koja je posljedica kontinuiranoga antihrvatskoga raspoloženja i incidenata. Oni su bili posebno izraženi uoči i za vrijeme popisa stanovnika u listopadu 2011. Naravno, još slijede detaljnije analize", izjavio je Tomislav Žigmanov, ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i tadašnji voditelj kampanje "Izjasni se hrabro", vođene među vojvođanskim Hrvatima uoči popisa.

Konačni rezultati popisa stanovništva pokazuju da je Srbija u 2011. godini imala 7.186.862 stanovnika, što je 311.139 manje nego prema popisu iz 2002. godine. Između dvaju popisa pad nataliteta bio je 4,15 posto, što nije samo posljedica negativnoga prirodnog prirasta, već i migracija stanovništva ka inozemstvu. Prema riječima ravnatelja Republičkoga zavoda za statistiku Dragana Vukmirovića, u usporedbi podataka od 2002. do 2011. godine, porast broja stanovnika bilježi jedino beogradska regija i to za 83.316 ljudi, dok je u Vojvodini, Šumadiji, u zapadnoj, južnoj i istočnoj Srbiji manje stanovnika. Popis iz 2011. godine pokazao je da u Srbiji živi 21 etnička zajednica s više od po 2.000 pripadnika, a u nacionalnoj strukturi s 83,32 posto dominiraju Srbi.

"Božji nam je rođen sin"

Tradicionalna priredba u lendavskoj crkvi započela je misnim slavljem na hrvatskome jeziku. Svetu misu predvodio je fra Stanko Belobrajdić, župnik i gvardijan čakovečke župe

HKD "Pomurje"

Crkveni zbor iz Čakovca

Napisao: **Đanino Kutnjak**

U lendavskoj župnoj crkvi sv. Katarine ove godine prije polnoćke polusatni program pripremila je Hrvatsko kulturno društvo "Pomurje". Priredbu je osmislila mentorica Sanja Bacinger, a nastupio je zbor i tamburaši Folklornog ansambla HKD "Pomurje".

Pripovjedač Ivan Kodba u Božićnoj priči predstavio je hrvatske običaje za Badnjak, a zbor uz pratnju tamburaša pjevao je tradicionalne hrvatske božićne pjesme. Posebna je bila uvodna stara međimurska božićna pjesma "Dober vam večer, gospodar" koju su članovi zbora pjevali prolazeći zatamnjenom crkvom i držeći pritom u ruci svijeće koje su bile jedino svjetlo. Priča je dovela i božićnog čestitara, Đanina Kutnjaka, koji je starim međimurskim "bajanjem" svima prisutnima čestitao *Srečen Božić*. Na kraju je zbor otpjevao *Tihu noć* na hrvatskome jeziku i *Svetu noć* zajedno sa svim nazočnim vjernicima na slovenskome jeziku. Posebnost je bio nastup tamburaša koji su vjerojatno prvi put zasvirali u lendavskoj crkvi i odlično su primljeni. Glazbeni tamburaški aranžman pripremio je njihov mentor Zlatko Bacinger, a vodio ih je Mario Goričanec.

BOŽIĆNI KONCERT

Tradicionalna priredba u lendavskoj crkvi započela je misnim slavljem na hrvatskome jeziku. Svetu misu predvodio je fra Stanko Belobrajdić, župnik i gvardijan čakovečke župe. Tople riječi dobrodošlice na početku sv. mise izrazio je vlč. Martin Dolamič, župnik lendavske župe. Čakovečki zborovi crkve sv. Nikole biskupa za vrijeme mise pjevali su pjesme s kora crkve, a uz pomoć raspjevanih vjer-

nika i orgulja koje je svirao Božidar Bogdan orile su se tradicionalne božićne pjesme. Pozdravnom riječi goste je predstavio predsjednik Matice hrvatske iz Čakovca Stjepan Hranjec.

Nakon sv. mise Božićni koncert, prekomurskim Hrvatima na dar, započeo je Ženski pjevački zbor s nekoliko hrvatskih, međimurskih i jednom slovenskom božićnom pjesmom. Prigodne recitacije izveli su Petra Topličanec i Hrvoje Živković, pjevačkim solo izvedbama predstavili su se Marija Jambrošić i Benjamin Beriša. Krasnim izvedbama božićnih pjesama predstavio se i Mješoviti pjevački zbor i na kraju su svi zajedno otpjevali *Narodil nam se kralj nebeski*. Predsjednik Hrvatskoga kulturnog društva "Pomurje" Đanino Kutnjak zahvalio je gostima iz Čakovca na darovanoj sv. misi i divnom koncertu i pozvao sve one koji su nastupali te članove HKDP na zajedničku večeru u dvoranu župnoga dvora. Druženje se nastavilo nakon večere uz izmjenu poklona, zajedničkom pjesmom i pozivom za uzvratni koncert sljedeće godine u Čakovcu. ■

Druženje uz pjesmu

ENG The Pomurje Croatian culture association staged a half-hour programme preceding midnight mass at the parish church in Lendava (Slovenia). The show was conceived by mentor Sanja Bacinger and featured a performance by the choir and tamburitza ensemble of the Pomurje association.

Politički emigrant, hrvatski domoljub i europski intelektualac

Rađa je poznatiji u svojoj drugoj domovini Švicarskoj i među iseljeništvom, nego u rodnome Sinju i Hrvatskoj. Stoga je ovim skupom trebalo ispraviti ovu pogrešku

Napisala: **Marina Perić Kaselj**

U Sinju je 11. i 12. prosinca, u organizaciji Instituta za migracije i narodnosti (IMIN) iz Zagreba i Grada Sinja održan znanstveno-stručni skup "Život i djelo dr. Tihomila Rađe". Na skupu su se okupili znanstvenici s nekoliko hrvatskih znanstveno-istraživačkih ustanova, kao i Rađini suradnici iz političkih i publicističkih projekata hrvatske političke emigracije.

Uz potporu ravnatelja IMINA Zlatka Šrama i gradonačelnika Sinja Ivice Glavana, voditeljica projekta Marina Perić Kaselj, rođena Sinjanka, zajedno s Jakovom Žižićem, također Sinjaninom, studentom doktorskog studija na Fakultetu političkih znanosti i uz svestranu tehničku i komunikacijsku pomoć izvršne direktorice Udruge za demokraciju (UDD) Ančice Petrušić i predstojnika ureda Grada Sinja Igora Vidaline uspješno je organizirala i realizirala skup.

EMIGRANT DEMOKRATSKE ORIJENTACIJE

Među počasnim gostima skupa bili su akademik Vlatko Silobričić, ravnatelj Hrvatske matice iseljenika mr. Marin Knezović, mr. Kristina Hinić iz Državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske, dr. sc. Stipe Tadić, znanstveni savjetnik Instituta društvenih znanosti "Ivo Pilar".

Rođeni Sinjanin Tihomil Rađa bio je politički emigrant i spadao je u krug emigrantskih intelektualaca demokratske orijentacije. Poznatiji je u svojoj dru-

Sudionici skupa

goj domovini Švicarskoj i među iseljeništvom, nego u rodnome Sinju i Hrvatskoj. Stoga je ovim skupom, kako je istaknula Marina Perić Kaselj, trebalo ispraviti ovu pogrešku i otići Rađu zaboravu, vratiti ga u rodni kraj i Hrvatsku i dati mu zaslužno mjesto među velikanima hrvatske politike i povijesti. Sinjski gradonačelnik istaknuo je zadovoljstvo zbog održavanja skupa riječima: "Naša želja bila

je usmjeriti pozitivna razmišljanja i promišljanja o cjelokupnom životu, djelu i liku Tihomila Rađe."

Dvodnevni skup bio je podijeljen u četiri panela na kojima su se nastojale ispitati i objasniti različite faze životnog puta te političkog i društvenog djelovanja dr. Tihomila Rađe.

Na skupu su sudjelovali Rađini najbliži prijatelji i suradnici - Vladimir Pa-

Ravnatelj HMI-ja Marin Knezović pozdravlja skup

vlinić, Branko Salaj, Jakša Kušan, Gojko Borić i Stjepan Šulek, koji su s Radom u emigraciji surađivali nekoliko desetljeća. Rađa je s Gojkom Borićem, a na poziv Jakše Kušana iz Londona koji je tražio suradnike za novinsko djelovanje u emigraciji, publicirao časopise *Hrvatski bilten* (London) i *Nova Hrvatska* (London). Zatim su Rađa, Borić i Salaj publicirali emigrantski list *Poruka slobodne Hrvatske* (London) pod uredništvom Vladimira Pavlinića.

Uz navedene, na Skupu su izlagali: Nikica Mihaljević, Marina Perić Kaselj, Marko Veselica, Tihomir Nuić, Mauricij Frka Petešić, Branko Dubravica, Berto Šalaj, Jakov Žižić, Marija Pejčinović Burić, Ančica Petrušić, Josip Kregar i Joško Kontić.

ODASLANA JE PORUKA

Nakon svakoga održanog panela vođene su interaktivne diskusije između izlagača skupa i publike koju su činili uglavnom mladi ljudi. Zaključnim riječima skup su zatvorili Jakov Žižić i Marina Perić Kaselj.

“Ovim skupom”, naglasio je Žižić, “mislim kako smo napravili dvije značajne stvari: prisjetili smo se Tihomila Rađe na način na koji bi on htio te smo se u oblikovanoj javnoj i stručnoj raspravi sjetili i njegove ostavštine. Dali smo i putokaz kako se može govoriti i progovoriti o bitnim stvarima našeg društva, u raspravi u kojoj smo svi nešto naučili. Jer, koliko god nešto znali, uvijek u argumentiranim razgovorima to znanje i dograđujemo, što je pokazao i ovaj skup.”

Marina Perić Kaselj izrazila je zadovoljstvo skupom riječima: “Mislim kako smo postigli ono što smo htjeli, poslali smo poruku Sinjanima o tome tko je bio

TIHOMIL RAĐA

(Sinj, 2. ožujka 1928. – Sion, 23. ožujka 2002.)

Tihomil Rađa, rođeni Sinjanin, bio je politički emigrant, hrvatski domoljub i europski intelektualac. Godine 1944. mobiliziran je u hrvatsku vojsku, zbog čega ga komunističke vlasti potkraj iste godine, kao sedamnaestogodišnjaka, osuđuju na višegodišnju robiju. Nakon odsluženja sedmogodišnje zatvorske kazne upisao je i studirao Pravni fakultet Sveučilišta u Zagrebu. Godine 1955. bježi u Švicarsku. Na sveučilištu u Fribourgu studirao je političke znanosti i gospodarstvo. Postdiplomski studij pohađao je na londonskom *School of Economics*. Doktorirao je u Fribourgu tezom *Les critères des investissements et l'expérience Yougoslave d'après-guerre*. Radio je u razli-

čitim švicarskim tvrtkama, a od 1965. do 1993. godine kao glavni gospodarski stručnjak švicarske Federacije proizvođača satova (*Federation Horlogere Suisse*).

Godine 1957. pokrenuo je s Jakšom Kušanom Novu Hrvatsku, jedan od najboljih listova hrvatske političke emigracije. List je bio informativan i odlikovao se kratkim, raznovrsnim člancima o politici, gospodarstvu, kulturi i sportu. Rađa to, međutim, s vremenom nije bilo dovoljno jer je htio i prosvjeđivati. Stoga je 1977. godine s Vladimirom Pavlinićem, Gojkom Borićem i Brankom Salajem pokrenuo Poruku slobodne Hrvatske, novine i časopis u jednom, s poduljim raspravama i ogledima. U prosincu 1984. izlazi posljednji broj glasila. Od 1988. do 1990. godine glavni je urednik Slobodnoga doma, službenoga glasila HSS-a u inozemstvu. Suradivao je i u Hrvatskoj reviji, u reviji na španjolskome jeziku *Studia Croatica*, kao i časopisu na njemačkome jeziku *Kroatische Berichte*. Priredio je zajedno s Nikolićem dva zbornika s hrvatskih emigrantskih simpozija u Švicarskoj (“Hrvatska danas i sutra”, “Hrvatski razgovori o slobodi”).

Uključio se u rad HSS-a u inozemstvu (od 1986. do 1991. godine bio je član Središnjega odbora HSS-a u inozemstvu), ali još više nakon povratka u slobodnu domovinu, obnašavši neko vrijeme dužnost njegova dopredsjednika.

Neumorno je pisao svoje kolumne u Nedjeljnoj Dalmaciji, kasnije Vijencu, Zarezu, Fokusu, Vjesniku.

Osnovao je 1995. godine Udrugu za domovinu i dijasporu (UDD). Glavna statutarna svrha UDD-a sastojala se u potrebi da se različita iskustva matične i iseljene Hrvatske usklade i oplode na dobrobit zemlje Hrvatske i naroda Republike Hrvatske.

U prvoj godini Udruga za domovinu i dijasporu djelovala je preko javnih tribina u zagrebačkom KIC-u, izdavala je svoj bilten te vodila listu *Zajednice domovine i dijaspora* na saborskim izborima 1995. godine.

Treću stranu medalje, ciklus TV-emisija na OTV-u Udruga je pokrenula 1996. godine. Zatim je prešla na emitiranje radio-programa pod istim nazivom na Radiju 101, a od proljeća 1997. do parlamentarnih izbora 2000. godine na Hrvatskome katoličkom radiju (HKR). UDD mijenja ime u Udrugu za demokraciju te i danas egzistira provodeći mnogobrojne projekte na području demokratizacije društva, usredotočujući se u prvome redu na edukaciju i podizanje svijesti i razumijevanja demokracije i demokratskih procesa u hrvatskih građana. Od osnivanja do danas, Udruga se kontinuirano, u različitim formama, bavi europskim temama i dilemama.

Tihomil Rađa umro je 23. ožujka 2002. godine u Sionu, u Švicarskoj. Kremiran je i urna je prenesena u Sinj, gdje je 2. travnja 2002. položena u obiteljsku grobnicu.

Na grobu Tihomila Rađe u Sinju

Tihomil Rađa. Unatoč tome što je živio tolike godine u izgnanstvu, nije zaboravio svoj rodni kraj i Hrvatsku, a to nas veseli i ohrabruje da nastavimo raditi na tragu Rađina djela.”

Grad Sinj i IMIN prvi put su na ovaj

način otvorili područje istraživanja da sada zapostavljene, a bitne teme iz hrvatske povijesti - političke emigracije, njihova značaja te uloge hrvatskih intelektualaca u egzilu. Ustrajno nastavljaju dalje. ■

ENG A symposium on the Life and Work of Dr Tihomil Rađa was held in Sinj. Tihomil Rađa (Sinj, 1928 – Sion, Switzerland, 2002) was a prominent political émigré, Croatian patriot and European intellectual.

‘Trio gušt’ oduševio čileanske Hrvate

Obljetnica Hrvatskoga kluba Sokol iz Antofagaste bila je povod za slavlje pa je u suradnji sa splitskom podružnicom HMI-ja dogovoren nastup Trija gušt, ugledne grupe iz Splita koja je svojim profesionalnim nastupom oduševila publiku

Trio Gušt ispred Sokola u Antofagasti

Počasni konzul RH Rudi Mijač

je svojim profesionalnim nastupom oduševila publiku na bazenu Split 1. prosinca ove godine.

30-GODIŠNJA SURADNJA

Pozdravni govor održala je Vesna Terzić, veleposlanica RH u Čileu. Zatim je riječ dobila Branka Bezić Filipović, voditeljica splitske Matičine podružnice koja je pozdravila i čestitala u ime svoje ustanove, a koja osobno sa Sokolom surađuje više od 30 godina. Teško se i sjetiti mnogobrojnih programa koje smo tijekom niza godina zajedno ostvarili. Najvećim dijelom bili su vezani uz košarku i glazbu. Zatim su pročitana pisma čestitke KK Adriatic i KK Split, s kojim se Sokol uz pomoć HMI-ja prošle godine pobratimio. Na kraju je pročitano pismo Željka Keruma, gradonačelnika Splita. Naime, Split i Antofagasta su gradovi

Napisala: **Branka Bezić Filipović**

Hrvatski klub Sokol u Antofagasti osnovan je 1927. godine u vrijeme kada su se u iseljeništvu masovno osnivali razni klubovi, mahom potporni, zatim sportski i kulturni i svi su zadovoljavali odre-

đene potrebe iseljenih Hrvata. Kako je sport igrao značajnu ulogu u životu iseljenika, Sokol je brzo postao istaknuto središte sportskoga života toga grada na obali Atacame. Osamdeset peta obljetnica svakako je bila povod za malo veće slavlje pa je u suradnji sa splitskom podružnicom HMI-ja dogovoren nastup Trija gušt, ugledne grupe iz Splita koja

Predsjednik Sokola John Obilinović (treći s lijeva) s članovima društva

prijatelji. Posljednji se obratio nazočnima John Obilinović, predsjednik Sokola, a fešta se na kraju nastavila uz pjesmu i ples. Osim Trija gušt, svojim programom predstavilo se i Sokolovo folklorno društvo Jeka.

Kako je Čile predaleko da bi se otišlo u posjet samo zbog jednog koncerta, dogovoreni su nastupi Trija gušt i u drugim gradovima. Prvi je bio u Iquiqueu, u Hrvatskome domu gdje su naši pjevači bili gosti dvaju predsjednika, Ive Fističića i Hrvoja Ostojića. Trio gušt ponovno je nadmašio očekivanja publike.

Nakon Iquiquea slijedio je nastup u Punta Arenasu u organizaciji Počasnog konzulata RH i grupe mladih ljudi koji žele sačuvati hrvatsko naslijeđe, a na

čelu im je Marko Matulić. Počasni konzul Rudi Mijač stoji im na raspolaganju svojim imenom i iskustvom, a zadovoljan je činjenicom da su mladi zainteresirani za rad, što je znak da zajednica ima budućnost. Koncert Trija gušt održan je u prepunome gradskom kazalištu, a idućeg dana i jedan u Hrvatskome domu, gdje se družilo s nazočnima do kasnih sati.

KONCERT U 'DOMOVINI'

Tih dana bilo je još događaja u Punta Arenasu. Zbog netom završenih lokalnih izbora održana je svečana sjednica Gradskog vijeća na kojoj je prvi put u

javnosti nastupio novoizabrani gradonačelnik Punta Arenasa Emilio Boccazzi Campos. Za Matičinu voditeljicu bila je to prilika da s njim popriča o budućim programima vezanim uz gospodarske susrete koje ćemo ponovno organizirati u Splitu. U gradskom vijeću Punta Arenasa, koje ima osam članova, čak trojica su hrvatskoga podrijetla. To su Juan Jose Arcos Srdanovic, Andro Mimica Guerrero i Vicente Karelovic Vrandecic.

Turneja je završila u Santiagu koncertom splitskih pjevača u novome prostoru društva Domovina kojima je prioritet održati hrvatsku kulturu i baštinu, dok su sportske aktivnosti na programu kluba *Estadio Croata*. Domovina je u kratkom vremenu od četiri godine učinila čuda sa svojom klapom i folklorom i želja im je i dalje napredovati te doći na turneju u Hrvatsku.

Čileanska hrvatska zajednica u svim gradovima i ovaj put je pokazala veliki stupanj organiziranosti i odanosti svojoj Hrvatskoj koja je daleko, a ipak blizu jer je uvijek u njihovim srcima. ■

ENG Split-based band Trio Gušt delighted audiences during the celebration of the anniversary of the Sokol Croatian Club in Antofagasta (Chile).

ISELJENIČKA VIJEST

PRIREDBA ZA KRAJ ŠKOLSKE GODINE U BUENOS AIRESU

ARGENTINA - Djeca Škole za hrvatski jezik i kulturu u Buenos Airesu proslavila su završetak školske godine godišnjom priredbom. Ove godine uživali smo u šumskoj predstavi koju su pripremili najmlađi (djeca od 3, 4 i 5 godina) s učiteljicom Susanom Ivković i Sofijom Herman, u interpretaciji bajke "Crvenkapica" koju su pripremili učenici u dobi od 6 do 11 godina pod vodstvom profesorice Marije Dujmović koju je poslalo Ministarstvo znanosti, obrazovanja i sporta Republike Hrvatske, te u TV-programu "Putujmo zajedno" u sklopu kojeg su upoznali publiku s ljepotama Republike Hrvatske. Točku su pripremili učenici u dobi od 11 do 15 godina pod vodstvom profesorice Marije Dujmović. Učenici Škole počastili su nas i dvjema božićnim pjesmama "U sve vrime godišta" i "Djetešce nam se rodilo" te predivnim plesom na skladbu "Stari splitski ples". Vodila ih je Lilja

Vlaho. Za kraj priredbe svi smo otpjevali poznatu hrvatsku pjesmu "Moja domovina".

Škola u Buenos Airesu djeluje od 1954. godine. Djeca se okupljaju subotom te provode dan u ugodnom okruženju; uči se hrvatski jezik, njeguju se hrvatski običaji, uče se hrvatske pjesme i pleso-

vi. Na kraju školske godine učenici pokazuju roditeljima, bakama i djedovima te prijateljima što su sve naučili. Školu za hrvatski jezik i kulturu u Buenos Airesu vodi fra Josip Peranić uz nesebičnu pomoć argentinskih Hrvata te triju majki: Jadranke Rošić, Celine Conti i Monice Sablić.

“Moja osveta je oprost”

U subotu 23. kolovoza 1947. godine, kad su razulareni komunisti upali u župnu crkvu u Buzetu s namjerom da spriječe krizmu, Bulešić je svojim tijelom branio svetohranište. Kad su svi bili krizmani, pobunjenici su ušli u kuću i ubili nožem Bulešića koji je bio pokraj vrata

Slikovito središte Svetvinčenta

žio ispit zrelosti, veliku maturu. Nakon položene mature u koparskome sjemeništu, a na preporuku svećenika Ivana Pavića (“Radi se o odličnome mladiću, intelektualnom, otvorenom, pobožnom i dobrom.”), njegov porečki i pulski biskup upućuje ga u jesen 1939. na studij u Rim.

U Rimu je bogoslov Bulešić boravio od jeseni 1939. do ljeta 1943. godine. Prvu godinu studija proboravio je u Francuskome sjemeništu, a sljedeće tri godine u Papinskome lombardijskom sjemeništu svetih Ambrozija i Karla. Studirao je na Papinskome sveučilištu Gregorijani filozofiju i teologiju. Za Bulešićevo uzdržavanje u Rimu zauzeo se i tadašnji zagrebački nadbiskup, kasnije kardinal, bl. Alojzije Stepinac, o čemu svjedoči pismo isusovca Stjepana Sakača iz siječnja 1940. godine. U Rimu, središtu kršćanstva i gradu tolikih prvokršćanskih mučenika, Bulešić je sazio ljud-

Tekst: Uredništvo (izvor IKA i Glas Koncila)

Papa Benedikt XVI. odobrio je Kongregaciji za kauze svetaca - tijekom audijencije 20. prosinca u kojoj je primio pročelnika te kongregacije kardinala Angela Amata - da proglasi dekrete o proglašenju čuda, mučeništva i herojskih kreposti više Božjih slugu. Jednim od tih dekreta priznaje se svećenika Porečke i pulske biskupije Miroslava Bulešića mučnikom, ubijenim, kako se navodi u dekretu, “in odium fidei” odnosno zbog mržnje prema vjeri te je na taj način i službeno i pravno omogućeno njegovo proglašenje blaženikom.

“Datum beatifikacije vlč. Miroslava Bulešića bit će određen naknadno”, rekao je u razgovoru za Hrvatski katolički radio porečki i pulski biskup Dražen Kutleša. No, najavio je mogućnost beatifikacije početkom rujna: “Nakon što nas je obradovala vijest o proglašenju blaženim

vlč. Miroslava Bulešića, morat ćemo se s prefektom kongregacije za kauze svetih, kardinalom Angelom Amatom, dogovoriti o datumu proglašenja. Nadamo se da bi to moglo biti početkom rujna, ali još ćemo o tome pobliže izvijestiti javnost.”

ISTRANIN IZ SVETVINČENTA

Miroslav Bulešić rodio se 13. svibnja 1920. u istarskome selu Čabrunićima, u župi Svetvinčenat, od roditelja Mihe i Lucije, rođ. Butković. Kršten je 23. svibnja u župnoj crkvi u Juršićima. Osnovnu školu polazio je u Juršićima, gdje mu je vjeroučitelj bio revni i vrijedni svećenik Ivan Pavić. U desetoj godini života Bulešić se opredjeljuje za sjemenišno školovanje. Pošto je godinu dana bio u pripravnici “Alojzjevišće” u Gorici, Miroslav Bulešić ulazi u sjemenište u Koprnu u školskoj godini 1931./32.

U koparskome sjemeništu boravi do 1939. godine kada je, završivši peti razred gimnazije i tri razreda liceja, polo-

Mladi istarski svećenik Miroslav Bulešić

Bulešić je ubijen nakon mise u Buzetu 23. kolovoza 1947.

ski, duhovno, intelektualno i pastoralno. Na blagdan Bezgrješnog začeca Blažene Djevice Marije 1942. godine, u bazilici sv. Petra osobno je sudjelovao prilikom Papine posvete svijeta Bezgrješnom Srcu Marijinu. U rano proljeće 1943. godine, na poziv svog biskupa, bogoslov Bulešić vratio se u Istru.

PROFESOR NA PAZINSKOME SJEMENIŠTU

Miroslav Bulešić zaređen je za svećenika 11. travnja 1943. godine u župnoj crkvi u Svetvinčentu. Dva tjedna nakon toga u rodnoj župi slavio je mladu misu. Kao svoje mladomisničko geslo uzeo je zazi-ve iz molitve Oče naš: "Dođi kraljevstvo tvoje! Budi volja tvoja!" Na jesen 1943. godine Bulešić je imenovan župnikom u Baderni. U toj župi sljedeće dvije ratne godine zdušno se trudio u pastoralno-me djelovanju te je istodobno hrabrio i poticao ljude, osobito one koji su u rat-nome vihoru bili najugroženiji. Uskoro je preuzeo pastoralnu skrb za župe sv. Ivana od Šterne i Muntrilja.

U Pazinskome sjemeništu, kao po-dravnatelj i profesor, Bulešić se ozbiljno, savjesno i zdušno posvećuje radu s prvim generacijama sjemeništara. Istodobno se, kao tajnik Svećeničkog zbora sv. Pa-vla, hrabro i ustrajno zauzima za slobodu vjere i nesmetanog djelovanja Crkve u novoj, komunističkoj državi. Također se, u tome Svećeničkom zboru, svim si-lama trudi kako bi zaštitio osobito mla-de svećenike od komunističkih nasrta-

ja s jedne strane, te da Zbor svećenika očuva od pogubnih manipulacija ondaš-njih vlasti s druge strane. U to ulaže sav svoj svećenički ugled, znanje i iskustvo, svjedočeći ponajprije vlastitim primje-rom: kršćanskom principijelnošću, hra-brošću i dosljednošću. U svibnju 1944. godine piše vlč. Ivanu Paviću: "Između žalosnog, tužnog, krvlju natopljenog na-roda, mi moramo biti dobri Samaritan-ci, koji tješimo, liječimo, pridižemo, za-vijamo svaku ranu."

Na Poreštini, kao i u čitavoj Istri, tada djeluju tri vojske: partizani, fašisti i Ni-jemci. No cijelo to vrijeme mržnje Bu-lešić je sačuvao univerzalnost i princi-pijelnost katoličkoga svećenika, o čemu svjedoči njegova izjava: "Ja sam katolički svećenik i podijelit ću svete sakramente svima koji ih zatraže: i Hrvatima i Nijemcu i Talijanu." Protivnicima i progoniteljima poručuje: "Moja osveta je – oprost." Bulešić na Božić 1944. govori u propovi-jedi kako se ničega se ne boji "jer znam da činim u svemu svoju dužnost, i mi-ran sam pred Bogom i pred ljudima". Kraj rata dočekao je u Baderni, ali već u jesen 1945. imenovan je župnikom u Kanfanaru. Komunisti su pokušali nagovoriti Bulešića da otiđe iz Kanfanara u Italiju jer je tamo studirao, tamo je imao rod-binu i prijatelje te će tamo biti u miru. No, on im je uzvratilo: "Ovdje je veća po-treba za svećenicima, ovdje treba ostati."

"AKO ME UBIJU..."

Na otvorene prijetnje komunističkog odgovo-rio je: "Ako me ubiju, ubit će me za vjeru i Boga." Crkva u Istri i njezino svećenstvo trpjeli su sve jače pritiske komunističkih vlasti. Dok je zagrebački nadbiskup Aloj-zije Stepinac bio zatočen u Lepoglavi, Bu-lešić se pripremao za mučeništvo. To je posvjedočio njegov tadašnji stariji subrat u Pazinskome sjemeništu, kasnije riječ-ko-senjski nadbiskup mons. Josip Pavli-šić. Krajem lipnja 1947. godine, obraća-jući se Bogu, u dnevniku je zapisao: "Ja želim, ako je Tvoja volja, čim prije doći k Tebi." U subotu, 23. kolovoza 1947. go-dine, kad su razulareni komunisti upali u župnu crkvu u Buzetu s namjerom da spriječe krizmu, Bulešić je svojim tije-lom branio svetohranište i u njemu pre-

sveti oltarski sakrament. Krizma u La-nišću održana je u nedjelju, na blagdan sv. Bartola apostola, 24. kolovoza 1947. godine. Kad su svi bili krizmani, pobu-njenici su ušli u kuću i ubili nožem Bu-lešića koji je bio pokraj vrata.

Govoreći o mučeništvu Miroslava Bulešića, svjedok događaja mons. Jakob Ukmar napisao je u službenom izvješću za Biskupski ordinarijat u Trstu 12. stu-denoga 1947. godine: "Nakon završetka krizme u crkvi i mise koju je služio vlč. Miroslav Bulešić, uputili smo se prema župnoj kući. Nakon četvrt sata, kad su bili krizmani i oni koji su naknadno prispjeli – bilo je to oko jedanaest sati – pobunje-nici su ušli u kuću i ubili nožem vlč. Bu-lešića koji je bio kraj vrata. Ja sam izišao iz župnoga ureda u predvorje i vidio ga mrtva kako leži na tlu među zlikovcima koji su zaposjeli kuću; povukao sam se u spavaću sobu, gdje sam nakon minute vremena i sam teško izudaran i ostao sam ležeći u krvi. Smatrajući da sam mrtav, ostavili su me i potražili župnika, ali ga nisu pronašli jer se bio sakrio. Dvadeset sati bio sam u nesvijesti..." ■

Bulešićeva nadgrobna ploča u crkvi u Svetvinčentu

ENG Istrian priest Miroslav Bulešić is to be declared blessed this year. He was murdered by communists armed with knives in 1947 after he allowed church confirmation to be granted in Buzet against their will.

Knjiga zanimljiva za španjolsko govorno područje

Predstavljanje je održano 29. studenoga na Sajmu knjiga, u dvorani Antonio Alatorre, u sklopu tribine *Letras de Croacia en Jalisco* (Hrvatska književnost u Jalisco)

Napisala: Željka Lovrenčić

Španjolsko izdanje knjige akademika Dubravka Jelčića "Povijest hrvatske književnosti – tisućljeće od Bašćanske ploče do postmoderne" (*Historia de la literatura croata – desde la lápida de Baška hasta el Postmodernismo*) predstavljeno je na najvećemu međunarodnome sajmu knjiga španjolskoga govornoga izričaja koji se održavao od 24. studenoga do 2. prosinca u meksičkoj Guadalajari. Izdanje koje na petstotinjak stranica prati povijest hrvatske književnosti od najranijih vremena do današnjih dana objavila je meksička nakladnička kuća "La Zonambula". Prijevod potpisuje Tihomir Pištelek, urednik je Jorge Orendáin, a lekturu i korekturu Consuelo Elías Gutiérrez, voditeljica Aule Cervantes u Zagrebu i Željka Lovrenčić. Sinkronijske tablice povijesnih i književnih događaja u Hrvatskoj i svijetu načinio je Ivica Matičević. Ova iznimno vrijedna knjiga i pravi vodič kroz hrvatsku književnost objavljena je uz potporu Ministarstva kulture RH.

Predstavljanje je održano 29. stu-

denoga na Sajmu knjigu, u dvorani Antonio Alatorre, u sklopu tribine *Letras de Croacia en Jalisco* (Hrvatska književnost u Jalisco). O knjizi su govorili nakladnik i pjesnik Jorge Orendáin i Željka Lovrenčić, a bila je nazočna i književnica Dunja Detoni Dujmić, koja je bila gošća Sajma. Knjiga je izazvala zanimanje ne samo meksičkih književnih i znanstvenih krugova, nego i predstavnika drugih zemalja španjolskoga govornog izričaja. Primjerice, na predstavljanju su, među ostalima, bili čileanski književnik i sveučilišni profesor hrvatskih korijena Óscar Barrientos Bradasic koji je svoj primjerak knjige odnio u Čile, braća José Pablo i Gerardo Šćeta čiji je djed Antun Šćeta došao u Meksiko iz okolice Dubrovnika i poneki potomci Hrvata iz Argentine.

Osim o ovoj knjizi, Željka Lovrenčić govorila je o suvremenoj hrvatskoj književnosti i djelatnosti Društva hrvatskih književnika te predstavila književne časopise koje izdaje DHK – *Most/The Bridge*, *Republiku* i *Književnu Rijeku*,

Novu Istru kao i *Forum*, koji objavljuje Razred za književnost HAZU-a.

Jorge Orendáin osvrnuo se i na dosadašnju suradnju s hrvatskim književnicima jer je ovo treća knjiga naših autora objavljena u njegovoj nakladničkoj kući. Godine 2008. objavio je poetsku zbirku "Murmullo sobre el asfalto" Lane Der-

kač i Davora Šalata, a 2010. izbor od deset pjesama desetero suvremenih pjesnika naslovljen "Bajo la ceniza del antiguo fuego", obje u izboru i prijevodu Željke Lovrenčić. Među deset zastupljenih autora u toj knjizi je i Dunja Detoni Dujmić koja se, u sklopu tribine *Ecos de la FIL* (Odjeci Međunarodnoga sajma knjiga), zajedno sa Željkom Lovrenčić, predstavila u srednjim školama u Autlánu i Zapopan. Druženje književnika s vrlo zainteresiranim učenicima organiziraju Sajan knjiga i Sveučilište u Guadalajari koje je prije 26 godina pokrenulo organizaciju ovoga značajnoga književnog sajma na kojemu se svake godine susreću ljudi vezani uz svijet knjige.

Na ovogodišnjemu Sajmu knjiga u Guadalajari gostovalo je 500 autora iz 28 zemalja svijeta, a zemlja partner bio je Čile.

Naše predstavnice predstavljene su i u Katalogu sajma koji na 267 stranica donosi informacije o događajima na njemu te su pozvane na svečanu večeru koju je za odabrane uzvanike priredio predsjednik Sajma knjiga Raúl Padilla López. ■

Promocija u Guadalajari

ENG The Spanish language edition of academician Dubravka Jelčić's *History of Croatian Literature—A Millennium from the Baška Tablet to the Post Modern* in Mexico's Guadalajara.

Glas iz daljine naših predaka

"Tradicijski nakit Hrvata u Bosni i Hercegovini" jedina je zbirka u kojoj se prikupljaju i čuvaju tradicijska odjeća i nakit Hrvata iz cijele BiH, a sadrži čak 140 kompletnih starinskih narodnih nošnji i više od pet stotina različitih ukrasnih predmeta

Djevojački nakit
iz okolice Orašja

Napisala: **Željka Lešić** Snimili: **Jasmin Fazlagić,**
Vido Bagur i Snježana Radoš

U predblagdanskomozračju Hrvatska matica iseljenika organizirala je u svom prostoru 5. prosinca svečano otvorenje iznimno vrijedne etnografske izložbe "Tradicijski nakit Hrvata u Bosni i Hercegovini". Prekrasni izloženi predmeti pripadaju etnografskoj zbirci Samostana i duhovnog centra "Karmel sv. Ilije" na Buškom jezeru, u okolici Tomislavgrada. Svojom ljepotom i vrijednosti svaki predmet priča svoju priču o narodu kojem pripada. Autor ove vrijedne i lijepe izložbe je otac Zvonko Martić, karmelićanin, dok je koordinatorka projekta Srebrenka Šeravić, rukovoditeljica Odjela za kulturu u HMI-ju. Izložba se održava pod pokroviteljstvom Vlade RH - Ministarstva kulture RH i predsjedatelja Vijeća ministara BiH, Vjekoslava Bevande, dok je supokrovitelj izložbe Državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

ŽELJA ZA LJEPOTOM

Na otvorenju su nazočili mnogobrojni ugledni gosti iz javnog i političkog života RH i BiH. Izdajamo nazočnost Azre Kalajdžisalihović, veleposlanice Federacije BiH u RH, Ive Jelušića, saborskog zastupnika, potpredsjednika saborskog Odbora za Hrvate izvan Hrvatske i predsjednika Upravnog odbora HMI-ja, Ivana Tolića, predstavnika Grada Zagreba, Petra Barišića, v.d. zamjenika predstojnice Državnog ureda za Hrvate izvan RH, zatim predstavnike Hrvatske karmelske provincije "Sv. oca Josipa" i oca Dominka Magdalenića, priora Samostana "Karmel sv. Ilije" s Buškoga jezera.

Pozdravno slovo nazočnima ponajprije je uputio ravnatelj HMI-ja, mr. sc. Marin Knezović, te autor izložbe i kataloga o. Zvonko Martić, koji je zahva-

Ugledni uzvanici i domaćini na otvorenju Izložbe

Autor izložbe i kataloga otac Zvonko Martić, karmelićanin i Srebrnka Šeravić, voditeljica Odjela za kulturu HMI

lio svima koji su pridonijeli ostvarenju izložbe te je naglasio kako je odlučeno da etnografska zbirka bude nacionalna zbirka koja sadrži nošnje i nakit Hrvata, Srba i Bošnjaka u želji da pokaže sličnosti i različitosti, ali i da pokaže "otvoreno srce da Bog koji nas je poslao u ovu zemlju natopljenu krvlju i suzama po nama donese utjehu i radost".

"Kroz filigranske niti, preko bridova dragog kamenja ne izbija samo igra svjetlosti, već i težnje duša davnih pokoljenja, želja za ljepotom usprkos biču stalne oskudice i nastojanje da se vjera posvjedoči kroz ono najbolje što ljudske ruke umiju načiniti.

Ta težnja za lijepim i ta težnja za duhovnim je glavna poruka ove izložbe, glas iz velike daljine naših predaka. Nemojmo na to ostati gluhi.

Taj se zov lijepoga našeg roda ne bi tako jasno čuo da nema silnog mara i velikog truda oca Zvonka Martića kojem

zbog ove, da se tako izrazim, posredničke uloge posebno zahvaljujem", naglasio je između ostaloga Matičin ravnatelj.

BLAGO SAČUVATI ZA BUDUĆE GENERACIJE

Nakon Matičina ravnatelja i autora izložbe, prisutne je pozdravila i mr. sc. Daria Krstičević, predstojnica Državnog ureda za Hrvate izvan RH, koja je izrazila veliko zadovoljstvo što je Državni ured su-pokrovitelj ove vrijedne izložbe. "U ovoj krasnoj zbirci sačuvana je i povijest pojedinaca utkana u višestoljetnu povijest naroda na cijelome bosanskohercegovačkom području. Zato je posebno važno sustavno se brinuti o ovome blagu i sačuvati ga za buduće generacije. Otac Martić dao je neprocjenjiv doprinos u čuvanju stvaralaštva hrvatskoga naroda u BiH. Posebna i dodatna vrijednost ove zbirke je što se čuva narodno ruho i Srba i Bošnjaka u BiH, poštujući tako

ne samo svoju tradiciju, nego i tradiciju drugih dvaju konstitutivnih naroda. Ponosni smo što je doprinos tome dala i Vlada RH posljednjih godina putem natječaja za financiranje obrazovnih, kulturnih, znanstvenih i zdravstvenih programa i projekata od interesa za hrvatski narod u BiH", istaknula je predstojnica Krstičević.

Mr. sc. Vesna Jurić Bulatović, pomoćnica ministrice kulture RH, tom prigodom obratila se u ime pokrovitelja izložbe, Ministarstva kulture, te je čestitala na visokoj razini i profesionalnosti izložbe, kao i na sjajnom katalogu.

"Velika je uloga HMI-ja kao središnje institucije koja vodi brigu o zaštiti kulturnog i nacionalnog identiteta Hrvata, koja projektima i izložbama pridonosi održavanju kontinuiteta i očuvanja autohtone kulture Hrvata izvan domovine", naglasila je u svome govoru mr. sc. Vesna Jurić Bulatović.

HKUD Kamešnica iz Podhuma, okolica Livna

Pjevači gange iz Posušja

Starinske *minduše*

Kutijica s križem iz Etnografske zbirke karmela Sv. Ilije

Ogrlica iz okoline Posušja

Lazar Prkačin, izaslanik i savjetnik Vjekoslava Bevande, predsjedatelja Vijeća ministara BiH, naglasio je kako je malo prigoda da se na jednome mjestu može prezentirati rijedak primjerak baštine Hrvata u BiH. "Unatoč relativno kratkom vremenu postojanja, tek 13 godina, zbirka je već predstavljena kako u svjetskim, tako i u našim izložbenim prostorima. Predsjedatelj Bevanda pruža maksimalnu potporu ovom projektu, i posebno etnografskome muzeju koji bi se izgradio uz samostan i duhovni centar 'Karmel sv. Ilije' na obali Buškog jezera", rekao je Prkačin koji je i otvorio ovu impozantnu izložbu.

ZANIMLJIV GLAZBENI DIO

U glazbenome dijelu programa nastupile su Ana Ćorluka i Ana Šitum iz okolice Dervente, predstavnice Hrvata potjeranih i iseljenih sa svojih ognjišta, muška pjevačka skupina iz Posušja, ženska pjevačka skupina HKUD-a "Kamešnica" iz Podhuma, okolica Livna, te ženska pjevačka skupina KUD-a "Ravnica" iz Oštre Luke - Boka, okolica Orašja, koja je posebno razgalila srca mnogo-

Kopča za pojas *pafte* iz Kreševa

brojne publike.

Ovo je prvi put da se u Hrvatskoj predstavlja vrijedna zbirka tradicijskoga nakita Hrvata u Bosni i Hercegovini, što je iznimna potpora njezinu daljnjem očuvanju.

"Tradicijski nakit Hrvata u Bosni i

Hercegovini" jedina je zbirka u kojoj se prikupljaju i čuvaju tradicijska odjeća i nakit Hrvata iz cijele BiH, a sadrži čak 140 kompletnih starinskih narodnih nošnji i više od pet stotina različitih ukrasnih predmeta. Uglavnom je to srebrni nakit iz 19. stoljeća i prve polovice 20. stoljeća. Među nakitom se ističu pojedini iznimno rijetki primjerci. Uz majstorski nakit čuvaju se i predmeti od bižuterije, kao i ukrasni predmeti koje su izrađivali daroviti pojedinci. Osobitost ove zbirke su prikupljene i spašene nošnje i nakit Hrvata u zapadnoj Bosni gdje je bilo vrlo teško doći do pojedinih predmeta i gdje danas živi vrlo mali broj Hrvata.

Ovu dojmljivu izložbu prati dobro osmišljen katalog realiziran u nakladi HMI-ja. ■

Svirači i plesači iz Oštre Luke i Boka kraj Orašja

ENG The Croatian Heritage Foundation played host to an ethnographic exhibition of the Traditional Jewellery of the Croatians of Bosnia-Herzegovina. The beautiful exhibits are from the ethnographic collection of the Carmel of St Elijah monastery and spiritual centre at Buško near Tomislavgrad.

IZLOŽBA RUDE ČAVARA U STUTTGARTU

NJEMAČKA - Izložba pod nazivom "Begleiter" nastavak je plodne suradnje između Generalnoga konzulata u Stuttgartu i hrvatskih umjetnika ne samo u pokrajini Baden-Württemberg, nego i šire. Generalni konzulat etablirao se kao mjesto redovitih kulturnih događaja, što mu daje jednu novu dimenziju.

Zanimanje za izlaganjem svojih radova pokazuje sve više uglednih i akademskih umjetnika tako da je i ova izložba nastavak plodne tradicije.

Rudo Čavar hrvatski je umjetnik iz Mostara koji živi i radi u Stuttgartu. Kao svog suputnika odabrao je fotografski aparat, pa je i naziv izložbe otvorene u

Stuttgartu "Begleiter". Dosad je sudjelovao na tridesetak skupnih i samostalnih izložbi, od kojih je posljednja upravo završena u mostarskoj galeriji Aluminij. Član je umjetničke skupine u Stuttgartu pod nazivom INSEL. Njegovi radovi nastali su u stalnome sentimentalnom putovanju u dugom razdoblju, tijekom čestih putovanja po Njemačkoj, Italiji, Hrvatskoj i BiH.

Osim motiva i tehnike fotografiranja, ove fotografije čini posebnim i to da ih je autor izrađivao ručno, u svom ateljeru. Snimljene su mehaničkom kamerom različitim klasičnim filmovima, a uglavnom su crno-bijele. U vremenu digitalne fotografije to nije svakidašnja praksa i sama tehnika još više naglašava umjetnikove kompetencije. Fotografije Rude Čavara navode na dublje razmišljanje, nisu samo trenuci uhvaćeni objektivom, nego njegov umjetnički izražaj nagoni na traženje odgovora i poruke.

Izložba se može pogledati u Generalnome konzulatu u radno vrijeme GK do kraja ožujka. (GK RH Stuttgart)

IZLOŽBA SLIKA NADE ZEC IVANOVIĆ

DUBROVNIK - Slike iz novoga ciklusa "Krajojlici" dubrovačke akademske slikarice Nade Zec Ivanović predstavljene su u četvrtak 17. siječnja na samostalnoj izložbi u podružnici Hrvatske matice iseljenika u Gradu. Posljednju izložbu naziva "Friendship" Nada Zec Ivanović ostvarila je u studenome 2011. godine, a sada je predstavila sasvim novi ciklus s motivom pejzaža. Ta tema jedna je od najčešćih u slikarstvu i uvijek predstavlja izazov umjetniku da krajolik pokaže na nov

i kreativan način. Slikarica je ovom izložbom pokazala dosljednost svojoj stilistici, teksturi i fakturi slike, jarkom koloritu te djetinje nevinom oblikovanju elemenata na slici. O ovome ciklusu povjesničarka umjetnosti Lucija Orešić je istaknula: "Po koloritu uvijek možemo prepoznati dubrovačkoga umjetnika bez obzira na to u kojoj sredini promatramo njegove slike. Ovdje izloženi radovi Nade Zec Ivanović potvrđuju tu tezu i nadogradnja su njezina plodonosnog opusa, kako u sadržaju, tako i u morfologiji, s pomakom prema novoj temi – pejzažu."

Voditeljica ureda Matice iseljenika, Maja Mozara, naglasila je kako je ovo prva izložba u novoj sezoni za koju se nada kako će biti još uspješnija nego prošlogodišnja. Napomenula je kako je izložbeni program galerije Matice iseljenika započeo na prošloj Festi svetoga Vlaha istoimenom izložbom Miše Bariče-

vića, te se nastavio izlaganjem radova Lorena Ligorija, Iris Dvornik, Josipa Ivanovića, Ljiljane Knez i Emila Bobanovića Čolića. Zahvalila je selektoru Marinu Ivanoviću, dosadašnjim suradnicima i sugrađanima koji uvijek prate programe Matice iseljenika te je pozvala one koji nisu bili na otvorenju ove izložbe da je pogledaju tijekom sljedećih petnaest dana u jutarnjim satima. Galerija se nalazi u Gradu, na adresi Petilovrijenci 7. (Marin Ivanović)

Najveći istarski grad

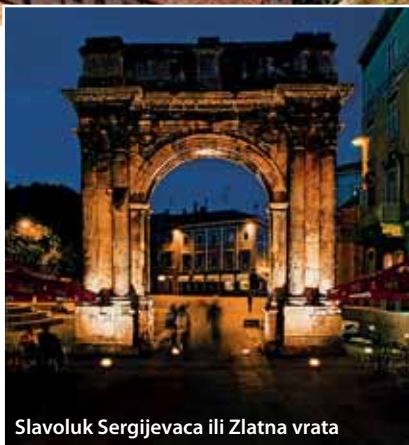

Arena

Piše: **Zvonko Ranogajec** Snimke: **Arhiva HMI-ja**

Pula je simbol najvećega hrvatskog poluotoka Istre i njegovo najveće naselje. Uz to, ovaj grad uz svoju višetisućljetnu povijest jedan je od najstarijih u Hrvatskoj koji mnogi poistovjećuju s antičkim amfiteatrom, arenom. Područje grada Pule ima površinu od 51 četvornog kilometra, smješten na krajnjem jugozapadu Istre, a graniči s općinom Fažanom i gradom Vodnjanom na sjeveru, općinom Ližnjanom na istoku i Medulinom na jugu. Od spomenute površine 80 posto otpada na kopneni dio, a 20 posto na morski dio, ponajviše središnji zaljev dubine 38 metara oko kojeg je niknula Pula na njegovim južnim i istočnim obalama.

Pula se smjestila na sedam brežuljaka, a odlično zaštićena luka povezana je s otvorenim morem neposrednim spojem ili Fažanskim kanalom pokraj otoka Sv.

Slavoluk Sergijevaca ili Zlatna vrata

Jerolima i Koteža. Uz to, u južnom dijelu Pule nalazi se odlično položen zaljev Veruda koji je iskorišten za gradnju marine. Obale s područja grada Pule odlično su razvedene, baš kao i cijela Istra, što je bio i razlog rane naseljenosti.

OD ILIRA DO HRVATA

Reljef JZ dijela Istre ima vapnenačko-dolomitnu podlogu, a dominira tlo crveni-

ca koja je nastala otapanjem vapnenaca. Prema njoj je i nastao naziv za jugozapadni priobalni dio Istre "crvena Istra" za razliku od unutrašnjega središnjeg dijela koji se zbog flišnoga tla naziva "siva Istra" te sjeveroistočnoga rubnoga planinskog dijela Istre koji se zove "bijela Istra" zbog bijelih vapnenačkih stijena Čićarije i Učke. Klima u Puli je izrazito sredozemna, što znači da su ljeta vruća i relativno suha sa srednjacima od preko 22 Celzijeva stupnja, dok su zime blage s temperaturama iznad pet stupnjeva. Najvlažniji dio godine je jesen, a godišnja količina padalina je oko 800 mm, dok je srednja godišnja temperatura nešto viša od 13 stupnjeva. Izvorna vegetacija koja se zadržala i nije iskrcena je šuma hrasta crnike u priobalnom dijelu dok u unutrašnjosti prema općini Ližnjan dominira hrast medunac i bjelograb.

Prvi pisani tragovi naseljenosti potječu od ilirskog plemena Histra, a najstariji grad bio je Nezakcij, SI od današnje

Pule u blizini Valture. Legende govore da su na prostor današnje Pule došli grčki Kolhidani nakon neuspjele potrage za Jazonom i zlatnim runom te su se naselili kraj ilirskog naselja koje su nazvali Polei. To na grčkome znači grad bjeGUNACA jer se nisu smjeli vratiti u rodnu Kolhidiju na obali Crnog mora u Gruziji pošto se nisu uspjeli vratiti sa zlatnim runom. Poznata povijest Pule počinje u 2. st. pr. Krista kada Istru osvajaju Rimljani, a grad doživljava maksimum oko 46. godine pr. Krista kada je imao oko 30.000 stanovnika. Uz upravne, kolonijalne funkcije za provinciju, grad je bio i značajna luka. Grad su uništili 31. g. pr. Krista pristaše Oktavijana jer su se Puljani svrstali uz protivnike 2. trijumvirata s obzirom na to da je Pulu osnovao brat urotnika Kasija, Kasije Longin.

Marina Veruda

Pulu obnavlja Oktavijanova kćerka Julija te je grad nazvan *Colonia Pietas Iulia Pola Pollentia Herculanea*. Od tada datiraju glavni ostaci materijalne baštine od kojih su mnogi do danas sačuvani. Grad je dobio vodovod i kanalizaciju te su ga utvrdili bedemom s deset vrata.

Tijekom vladavine cara Septimija Severa ime grada promijenjeno je u *Res Publica Polensis*.

LUKA I INDUSTRIJA

Grad uništavaju Ostrogoti, nakon čega postaje središte Bizanta. U 7. stoljeću dolaze Hrvati, a u razdoblju srednjeg vijeka oko Pule i Istre se izmjenjuju vladari ovisno o njihovoj političkoj snazi. Od 1331. do 1797. godine Pulom vlada ju Mlečani, do 1831. godine Napoleon, a zatim do 1918. godine Austro-Ugarska. To je razdoblje najvećeg blagostanja jer Pula postaje glavna ratna luka monarhije, obavljena je melioracija, grad se širi, razvija se brodogradnja, a Uljanik postaje osnova i nukleus industrijskoga razvoja Pule. Gradi se i željeznica. Grad stagnira za vrijeme potpadanja pod talijansku vlast od 1918. do priključenja matici zemlji 1947. godine.

Pula kao središte Istre doživljava novi industrijski razvoj uz brodogradnju, metalnu industriju, industriju stakla, tekstilnu, kožnu i građevinsku industriju te industriju cementa. Gradnjom istarskog

Forum

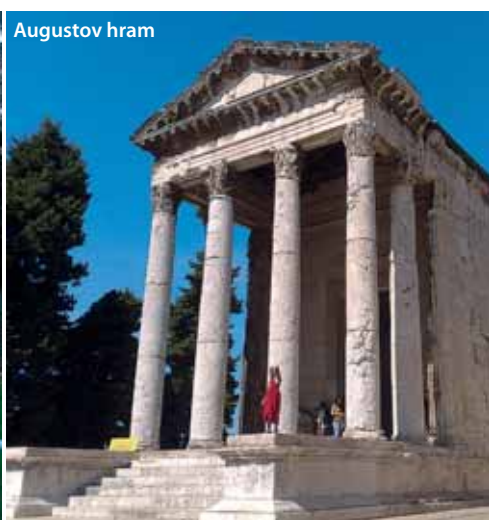
Katedrala

Kapelica sv. Marije Formoze

Augustov hram

Brijunski arhipelag

Pješčana uvala

ipsilona, a 2012. godine i punog profila auto-ceste od Pule do Pazina, središte Istre konačno je dobilo primjerene cestovne veze. Uz pulsku zračnu luku koja se postupno približava milijunu prevezenih putnika godišnje i uz pomorski promet Puli dobiva značaj turističkog središta sa sve većim brojem noćenja.

Sve više uz industriju jača turizam kao druga najvažnija gospodarska grana koja se temelji na brojnosti kulturno-povijesnih spomenika, razvedenoj i atraktivnoj obali te mnogobrojnim manifestacijama.

AMFITEATAR – ZAŠTITNI ZNAK PULE

Zaštitni znak Pule je amfiteatar nastao u 1. stoljeću za vrijeme cara Augusta, dograđen za cara Klaudija, a konačno završen za cara Vespazijana. Riječ je o jednome od najbolje sačuvanih rimskih antičkih amfiteatara, šestom po veličini u svijetu, popularno nazvanom Arena. Arena se koristi za mnogobrojne kulturne priredbe, od filmskog festivala preko glazbenih koncerata svih žanrova pa

Zračna luka Pula

do najnovijeg spektakla, hokejaške utakmice. Drugi glavni zaštitni znak Pule je slavoluk Sergijevaca ili Zlatna vrata iz 1. stoljeća, kao i hram Rome i Augusta iz istog vremena sagrađen na forumu za vrijeme vladavine cara Augusta. Trg je i danas zadržao funkcije središta političke vlasti kao i iz antičkog doba. Dvojna vrata su jedina preostala nakon rušenja gradskih zidina na početku 19. stoljeća, a potječu iz sredine 2. stoljeća. U blizini se mogu pronaći ostaci starih gradskih zidina. Najstariji rimski spomenik u Puli su Herkulova vrata izgrađena sre-

dinom 1. stoljeća pr. Kr. Među najznačajnije spomenike Pule spada bizantinska kapelica sv. Marije Formoze, dijela nekadašnje Benediktinske opatije, kao i samostan i crkva sv. Franje sagrađeni s kraja 13. stoljeća u kasnoromaničkom i gotičkom stilu. Pula je još u 6. stoljeću postala sjedište biskupije, a današnja katedrala Uznesenja BDM sagrađena je u 6. stoljeću uz dobivanje konačnoga izgleda s renesansnom fasadom u 16. stoljeću. U Puli se nalazi i pravoslavna crkva sv. Nikole koja je od 1583. godine bila namijenjena pravoslavnim izbjeglicama s Cipra. Spomenike upotpunjuje Kaštel na brežuljku u središtu grada, pulske fortifikacije, kao i župna crkva i samostan sv. Antuna čiji je zvonik s 45 metara najviša građevina u gradu.

Pula ima izvrsne plaže: Gortanovu uvalu, Ambrelu, Havajsko, Verudelu, Val-kane, Brione i Stoju, a značajna je i blizina NP Brijuna. Prema posljednjem popisu stanovništva iz 2011. godine Pula ima 57.460 stanovnika, što je smanjenje u odnosu na 58.594 stanovnika u popisu iz 2001. godine. ■

ENG Pula is a symbol of Croatia's largest peninsula, Istria, and is its largest city. This is also one of the oldest cities in Croatia with a history spanning several millennia and is known to many by its Roman amphitheatre—the Arena.

Kaštel

Dizajn je govor bez riječi

Već i letimičan pregled izloženih eksponata vodi gledatelja na zaključak – bez obzira na vrstu predmeta koji dizajnerski oblikuje, Darko Vuković u svakom ostavlja prepoznatljiv likovni rukopis i snažan autorski biljeg

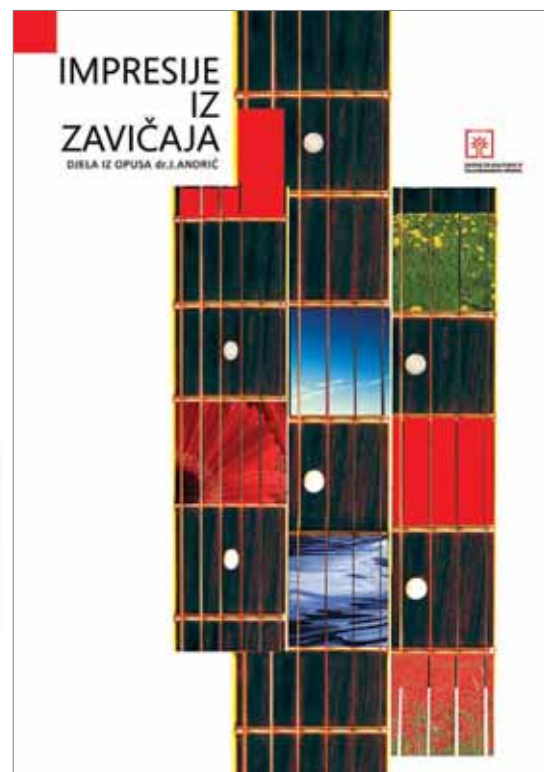

Napisao: Tomislav Žigmanov

Plakati – ne plakati” naziv je izložbe Darka Vukovića koja se može pogledati u Hrvatskoj matici iseljenika u Zagrebu. Riječ je o vojvođanskome Hrvatu koji pripada skupini najzapaženijih mladih grafičkih dizajnera u

Srbiji. Njegov prepoznatljiv dizajnerski rukopis napose je vidljiv u području dizajna plakata, i to onih koji se koriste za potrebe kazališta. Inače, plakat je vjerojatno, kako teoretičari umjetnosti to znaju imenovati, ‘najumjetničkiji’ od svih dizajnerskih formi.

Ova izložba, koju je publika ranije imala priliku vidjeti u Subotici, Osijeku i Šibeniku, predstavlja najsvestraniji pregled Vukovićeve dosadašnjeg rada na planu dizajna. Naime, osim onih na-

Bogat životopis

Darko Vuković rođen je 1971. godine u Novome Sadu. Osnovnu školu završio je u Petrovaradinu, rodnome gradu hrvatskoga bana Josipa Jelačića. Diplomirao je na Akademiji umjetnosti u Novome Sadu 1996. godine, na smjeru Grafičkih komunikacija. Od 1997. angažiran je na Akademiji umjetnosti u Novome Sadu, na predmetu Plakat, kao asistent u znanstveno-istraživačkome radu. Magistrirao je 2004. godine na temu "Ljudska figura u kazališnom plakatu", 2007. dobiva zvanje docenta, a 2012. postaje izvanredni profesor. Od listopada 2011. radi i kao gostujući profesor na Umjetničkoj akademiji u Osijeku, na izbornom predmetu Grafički dizajn. Član je UPIDIV-a od 1996. godine. Dosad je realizirao više od 40 kazališnih plakata surađujući, prije svega, s Kazalištem mladih iz Novoga Sada, Narodnim kazalištem iz Subotice, osječkim i splitskim HNK iz Osijeka, i Kazalištem mladih iz Splita. Samostalno je izlagao plakate u Novome Sadu (1998.), kazališne plakate u Novome Sadu, Osijeku, Splitu (2003.), a izbor njegovih radova grafičkoga dizajna prikazan je u Subotici (2011.), Osijeku (2011.), Šibeniku (2012.). Sudjelovao je na kolektivnim izložbama u Monsu, Novome Sadu, Beču, Berlinu, Beogradu, Sofiji, Teheranu. Grafički dizajn radio je za mnoge ustanove, festivale, kompanije. Stalni je suradnik i *Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata te Hrvatskoga nacionalnog vijeća.*

Velik broj nagrada

Darko Vuković dobitnik je više priznanja i nagrada: Prva nagrada UPIDIV-a na završnoj izložbi studenata Departmana likovnih umjetnosti Akademije umjetnosti iz oblasti grafičkog dizajna (1996.); Prva nagrada na natječaju za vizualni identitet "Forme 15" (1998.); Nagrada na IX. izložbi kazališnoga plakata u sklopu Sterijinog pozorja u konkurenciji plakata projekta (1998.); Specijalna nagrada Narodnoga kazališta iz Užica za plakat predstave "Per Gint" (2000.); Prva i treća nagrada na X. izložbi kazališnoga plakata u sklopu Sterijinog pozorja u kategoriji plakata projekta, odnosno realiziranoga plakata (2001.); Prva nagrada na natječaju Narodnog kazališta u Subotici za plakate predstava "Europejci" i "Totek" (2001.); Prva nagrada na XI. izložbi kazališnih plakata u sklopu Sterijinog pozorja u konkurenciji realiziranih plakata (2004.); Prva nagrada na natječaju za vizualni identitet "Novosadskog salona" (2007.).

građivanih, na izložbi u HMI-ju mogu se vidjeti i Vukovićeve najnoviji kazališni, festivalski i angažirani plakati – ukupno 40 nastalih u proteklih desetak godina. Osim plakata, Darko Vuković predstavlja se na ovoj izložbi i radovima koji se odnose na dizajn knjiga, zatim vizualnih identiteta, dizajn proizvoda...

Vuković zna reći kako "dizajnirati znači misliti svojom glavom, a ne kompjuterskim programom. I to je razlika između onih koji zaista studiraju dizajn i onih koji su priučeni grafički dizajneri. Ozbiljan grafički dizajner, naime, o svemu dobro razmisli, sve dobro analizira pa tek onda pristupi radu, koji se podvrgava estetskim uzusima". Na tragu toga, zaključno se može ustvrditi da dobar dizajner jest onaj koji je uspio da njegova inteligencija postane vidljiva i to uobličena likovno-estetskim normama.

PORUKA KOJA ŽUDI DA BUDE PROČITANA

Naravno, kao određena poruka, dizajnerski rad očekuje, s druge strane, i racionalnog recipijenta. U kontekstu navedenog, kustosica Moderne galerije *Likovni susret* u Subotici, povjesničarka umjetnosti Nela Tonković ustvrdit će da je Vukovićev "dizajn prepoznatljiv jer on gradeći prizor od raznih elemenata ko-

dira poruku koja žudi da bude pročitana, ali zapravo i ne računa da prvi pogled bude i posljednji pogled. U svojem radu sugerira da je smisao sadržan u jasnoći poruke, pa se njegov dizajn ističe visokim standardima, dopadljiv je promatraču, ali uz napomenu da on upravo računa na promatračev intelekt i emotivne kapacitete".

Darko Vuković osjetio je potrebu da se i područje kulturnih praksi hrvatske zajednice u Vojvodini i njezina veća i

bolja vidljivost u prostoru javnosti unaprijede prije svega u dijelu kvalitetnijih likovnih rješenja njezinih proizvoda i znakova. Tako je, nakon samoga osnutka Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata (zkhv.org.rs), Vuković postao glavni suradnik na planu izgradnje vizualnog identiteta mnogobrojnih proizvoda ZKVH-a – od likovnih rješenja izgleda knjiga, preko dizajna pozivnica i plakata za kulturne događaje pa do koncipiranja nastupa u medijima. Također, Vuković je autor i sadašnjega loga *Hrvatskoga nacionalnog vijeća*, a vjerojatno najzahvatljiviji angažman u hrvatskoj zajednici u Vojvodini bilo je grafičko oblikovanje kampanje za popis pučanstva u Srbiji u drugoj polovici 2011. "Izjasni se HRa-bro", koju je vodilo i realiziralo Hrvat-

ske nacionalno vijeće, a koje je pretpostavljalo dizajn više od 20 promidžbenih materijala – bilbordova, plakata, letaka, oglasa u novinama... Ističemo kako je ocijenjena kao jedna od najboljih promidžbenih aktivnosti za popis pučan-

stva u Srbiji uopće. Sve to pridonijelo je sljedećem – jedan dio hrvatskih institucija u Vojvodini, kao i njihovi proizvodi, u odnosu na druge manjinske zajednice imaju vjerojatno najbolja grafička rješenja u predstavljanju u javnosti. ■

Izložba Plakati - ne plakati u HMI-ju

U Hrvatskoj matici iseljenika u Zagrebu otvorena je 28. siječnja izložba Darka Vukovića *Plakati - ne plakati*. Istaknuti dizajner prvi put svoje radove, plakate i naslovnice knjiga izlaže i u Zagrebu, u prostorima HMI-ja. Izložba će tijekom veljače/ožujka biti dostupna javnosti.

Izložbu je otvorio ravnatelj HMI-ja Marin Knezović. Obraćajući se prisutnima rekao je kako je ova izložba plakata Darka Vukovića vrlo bitna. "Ona ističe dio kulture Hrvata u Vojvodini koji se ne skriva od matice glavnih kulturnih tokova. Štoviše, autor je daleko od svake zatvorenosti i ograničenosti, sklon je dosjetki pa i provokaciji, no one nisu sama sebi svrha, već dio jedne promišljene poruke i estetskog koncepta. Ova izložba bitna je ne samo kao prikaz umjetničkog djelovanja jednog autora, nego i kao smjernica mogućeg djelovanja, jedne hrabrije i otvorenije politike prema kulturi Hrvata izvan Hrvatske."

Na otvorenju izložbe u Matici prisutnima se obratio Tomislav Žigmanov, a među njima su, uz ljubitelje umjetnosti i goste, bili Katarina Hinić u ime Državnoga ureda za Hrvate izvan RH i Mišo Munivrana, tajnik Saborskog odbora za Hrvate izvan RH te ravnatelj Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. O valorizaciji Vukovićeva djela i umjetničkih dosegova govorila je povjesničarka umjetnosti Barbara Vujanović. (Diana Šimurina Šoufek)

ENG Marko Lukenda details all of the associations established by Croats in Vienna in the past ninety years in an easily comprehensible monograph entitled *Living Somewhere Else*.

Svatko prema svojoj pameti i (ne)poštenju

Nakon montiranih optužnica UN-ova tribunala u Haagu, dugih godina progona i tamnice, trojica hrvatskih generala, najprije Ivan Čermak, a onda Ante Gotovina i Mladen Markač, te trojica kosovskih Albanaca, premijer Ramush Haradinaj, Idriz Balaj i Lahi Brahima oslobodeni su optužbi i pušteni svojim kućama.

Ipak UN-ovu tribunalu pred njegov završetak padaju maske. Nakon niza sličnih promašaja ponovno su u tim slučajevima razotkrivene kriminalne laži i klevete Tužiteljstva UN-ova tribunala. Posebice se to odnosi na Carlu del Ponte, osobu prilično oštećene ličnosti i drske nestručnosti te na one koji su je podržavali. Odmah iza nje ponovno je dobio pravnu pljusku u slučaju Gotovine i Markača predsjedavajući nizozemski sudac Alphons Orie. Prema tvrdnjama i njegovih kolega taj nesposobni sudac, inače ugaran po političkoj crti u UN-ov tribunal, poznat je po tome što je veliku većinu (!) svojih predmeta totalno pogrešno prosudio. Takva je družina u svome kriminalnom činu montiranja optužbi i neutemeljenih osuda otišla tako daleko da su nezavisni suci Theodor Meron iz SAD-a, Patrick Robinson s Jamajke i Mehmet Guney iz Turske u biti iskoristili presudu Gotovini i Markaču da upozore javnost na takve ružne rabote. Primjerice, oni su "obrazloženje" presude našoj dvojici na 1.300 stranica Raspravnog vijeća na čelu s Orijem pobili samo s 19 stranica teksta, a glavni naglasak u tom tekstu je rečenica: "Nijedno razumno Raspravno vijeće ne može zaključiti da je postojao udruženi zločinački pothvat."

Odmah nakon te presude nasljednik navedene "drske šinjore", Serge Brammerz, počinje se buniti protiv odluke UN-ova tribunala jer ne odgovara njegovim političkim potrebama. Cinik bi se upitao pa vjeruje li još itko živ u pravdu UN-ova tribunala kad mu pravednost osporavaju i njegovi vodeći ljudi?! Ne treba čuditi što više od 90% Hrvata nema povjerenja u Haag! Do sada je 11 Hrvata moralo provesti duge godine u

tamošnjoj tamnici da bi ih se zatim, jer im nisu uspjeli dokazati krivnju, nečujno vratilo kući. Kakav Guantanamo! Jednoga našeg časnika držali su tamo čak šest godina bez ikakvog procesa da bi mu priopćili: "Ti nisi slučaj za nas." I vratili ga u Bosnu! A da ne spominjemo one osuđene, primjerice na 25 godina osuđenog Darija Kordića za verbalni delikt koji nikad nije izrekao. Ozloglašeni Ante Nobilo, uz pomoć nekoliko Račanovih ministara i službenika, ne samo da je Kordiću i skupini uglednih Hrvata licemjerno montirao "sastanak u Kordića kući", nego je čak Kordiću u usta stavio riječi koje je tamo navodno izgovorio. Nadalje, UN-ov tribunal u svojoj pravednosti ne daje baš nikakvu nadoknadu nevinima koje je zločinački mučio: ni za godine u zatvoru, ni za uništeno psihofizičko zdravlje, ni za pogrešnu optužbu i uništen ugled diljem svijeta, ni za patnje njihove djece koja su bez njih odrastala i dobivala traume i komplekse, ni za dugogodišnji rastavljen život od obitelji, ni za izgubljene biznise zbog svega toga ...

Nakon takvog razotkrivanja sramote UN-ova tribunala dogodila se, uz toliko željenu slobodu generalima, za Hrvatsku konačno neusporedivo vrijedna stvar: oslobađajućom presudom generalima, predsjedniku Tuđmanu, hrvatskim braniteljima i hrvatskom narodu, kako je prvi na svom facebooku napisao pronicljivi dr. Slaven Letica "završio je Domovinski rat kao pobjednički, pravedni, za-

Piše: **dr. fra Šimun Šito Ćorić**, Švicarska
(sito.coric@gmx.net)

koniti, državotvorni i oslobodilački. Hrvati i Hrvatskoj skitao je okove svih optužbi i sumnju o tome da su naša sloboda i država nastali na zlu i zločinu."

Nakon toga ostalo je jedno pitanje - što će biti s onom skupinom ljudi u Republici Hrvatskoj koji su u ovih petnaestak

godina bili doušnici, podrepaši, javni licemjeri, dodvorice, krivokletnici, lovci za vlastiti džep, tvorcima lažnih izvješća, skrivači dokumenata koji idu optuženima u prilog, plaćeni i neplaćeni lažni svjedoci Tužiteljstva UN-ova tribunala, a koje nazivaju - haškašima i delpontašima? Bilo je takvih među političarima, izdavačima, urednicima, novinarima, profesionalnim borcima za ljudska i manjinska prava, odvjetnicima, pa čak i među pjesnicima. Hoće li biti za njih zakona za ta njihova zlodjela? Najžalosniji primjer je Jutarnji list s nekom "novinarom" Snježanom Pavić, s naslovom već u rano jutro prije presude onoga sretnog petka: *Sudac Meron danas će pročitati konačnu presudu Hrvatskoj dr. Franje Tuđmana*. U tekstu se ta Hrvatica Snježana unaprijed zjurado veseli "sudenju zločinačkoj politici autoritarnog Franje Tuđmana" te da će se "presudom konačno staviti točka na 'i' utvrđivanju ratne Hrvatske kao zemlje koja je učinila organizirani zločin".

Proučavajući psihičku strukturu takvih ličnosti, nisam siguran da će oslobađajuća presuda trojici generala natjerati takve osobe na sram i javnu ispriku. Ljudi inače premalo zahvaljuju, a još manje se ispričavaju za uvrede koje nanese. Čak i među vjerskim službenicima! Ali zasigurno bi bilo vrlo zanimljivo i potrebno skupiti takve likove s izborom njihovih tekstova i ukoriti ih u jedno kaktus-izdanje. Neka ostane "uspomena" uz Carle, Serge i Alphonse protiv kakvih sve jadnika smo se kao narod i u svome vlastitom krilu morali boriti! ■

**Klevetnik je lopov nad lopovima
jer krade blišnjemu
ono što mu je
najsuetije:
čast i poštenje.**

Seljačka buna Matije Gupca

Povećanje obveza kmetova, potiskivanje seljačke trgovine i povećanje carina bili su među glavnim uzrocima velike seljačke bune koja je izbila u noći 28./29. siječnja 1573. na susedgradsko-stubičkom vlastelinstvu u posjedu okrutnoga gospodara Franje Tahyja

Spomenik Seljačkoj buni i Matiji Gupcu

Piše: **Željko Holjevac**

O smanski prodor u Europu, vojnički slom Ugarsko-hrvatskog kraljevstva, ulazak "ostataka ostataka" Hrvatske u sklop Habsburške Monarhije, selidbe Hrvata i njihova borba za opstanak u 16. stoljeću pogoršali su položaj hrvatskih seljaka i izazvali socijalne pokrete u tadašnjem feudalnom društvu. Feudalci su povećali obveze kmetova koji su morali davati desetinu od uroda umjesto novca, a seljač-

ku trgovinu ograničili su pravom prvokupa: kmet je morao ponuditi vlastelinu svoje viškove prije nego što ih iznese na tržište. Povećanje obveza kmetova, potiskivanje seljačke trgovine i povećanje carina bili su među glavnim uzrocima velike seljačke bune koja je izbila u noći 28./29. siječnja 1573. na susedgradsko-stubičkom vlastelinstvu u posjedu okrutnoga gospodara Franje Tahyja koji je samovoljno postupao sa seljacima.

NAPAD NA CESARGRAD

Buna je započela napadom na utvrđeni Cesargrad, a zatim se pod vodstvom Ambroza Matije Gupca iz Gornje Stubiце i njegovih suradnika (Ilija Gregorić, Pavao Šterc i Ivan Pasanac) proširila na Hrvatsko zagorje do Varaždina, u kraj između Save i Kupe i u slovenske pokrajine Štajersku i Kranjsku. "Kad su stigli do Save i spremali se da je prijeđu, poslaše glasnike Kranjcima i bližnjim narodima neka im kažu da su podigli oružje protiv plemića kojih okrutnost i nehaj nisu više mogli podnositi jer samovoljnu postupku plemstva prema njima nema mjere ni kraja. Stoga ih potiču i opominju da žurno udruže s njima i svoje srce i svoju snagu. Neki od tih koji žive između

rijeke Sutle, što dijeli Štajersku od onog dijela Ilirika koji u novije vrijeme nazivaju Slavonijom, i između Drave odgovoriše neka samo prijeđu Savu i krenu dalje, a da će oni doskora združiti s njima svoju oružanu snagu na poljima koja se prostiru niže Ptuja i Varaždina i pokušati istu ratnu sreću. I tako prijeđoše Savu i ognjem i mačem bijesno udariše na zaseoke i udobnije seoske kuće Franje Tahyja, koje bijaše sagradio da uživa u dokolici dok je bio moćan i ugledan. Govorkalo se da su takvom okrutnošću i pojačanom mržnjom kao bijesni

Ostatci Cesargrada spaljenog 1573. godine

U dvorcu Oršić smješten je Muzej seljačke bune

udarali na njegova dobra i imetak jer ih je na to potajnim dogovorima potakao Ambroz Gregorijanac, koji je u to vrijeme bio u smrtnom neprijateljstvu s Tahijem i silno ga mrzio”, napisao je 1622. mađarski kroničar Nikola Istvánffy o početku bune.

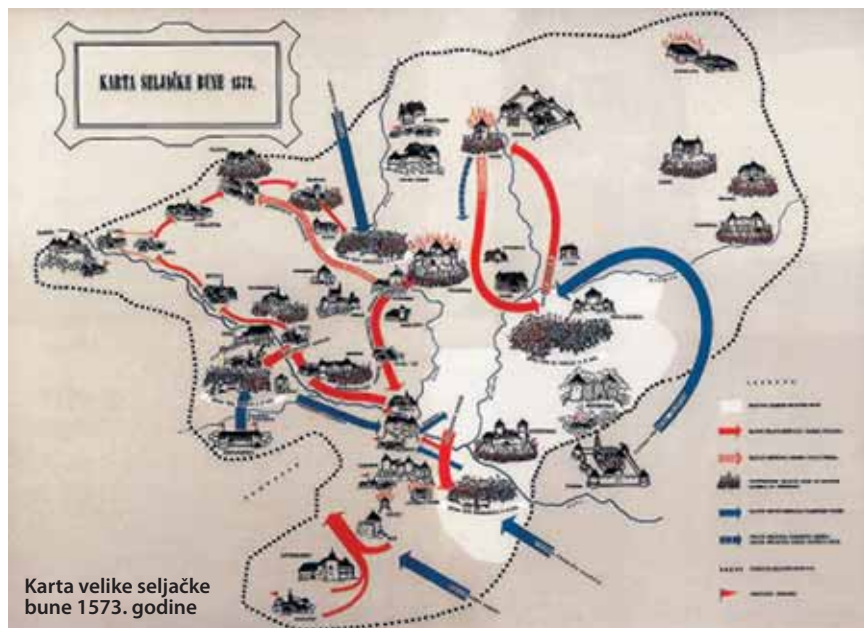
BUNA SE ŠIRI

Pobunjeni seljaci i njihove vođe željeli su dokinuti vlast feudalne gospode i uspostaviti vladu koja bi samostalno ubirala poreze, skrbila se za obranu zemlje od Turaka i priznavala samo vlast kralja. “Oni su mislili porez, daće i druge namete ukinuti pa se pobiti s gospodom, koja su protiv njih bila. Govorilo se također, ako gospodu nadjačaju, da kane u Zagrebu podići carsku vladu; ubirat će sami mitnicu, daće i poreze, sami će se za Granicu brinuti, jer gospoda ništa ne mare za Granicu”, izjavio je seljak Ivan Svrač iz Pušće u istrazi poslije bune.

Buna se isprva uspješno širila. Pobunili su se kmetovi na 60-ak vlastelinstava. Pobunjeno područje prostiralo se od Stenjeva kraj Zagreba na istoku do Radeča u Sloveniji na zapadu, te od Lepoglave na sjeveru do Jastrebarskog i Okića na jugu. Ustanici su se podijelili u tri skupine. Prva, pod vodstvom Ilije Gregorića, djelovala je na slovenskom području, druga, pod vodstvom Ivana Pasanca, na području između Save i Kupe, a treća pod vodstvom Matije Gupca u Hrvatskom zagorju. Ali plemstvo se brzo pribralo i protiv pobunjenih seljaka poslalo svoje vojske. Žumberački kapetan Josip barun Thurn porazio ih je 5. veljače 1573. kraj Krškog, a hrvatski podban Gašpar Alapić 6. veljače kraj Kereštinca. U presudnoj bitki kraj Stubičkih Toplica 9. veljače 1573. plemićka vojska je nakon četiri sata ogorčene borbe slomila glavnu ustaničku vojsku pod Gupčevim vodstvom.

BITKA KRAJ STUBIČKIH TOPLICA

Bitku kraj Stubičkih Toplica opisao je kroničar Istvánffy ovako: “Kako su se uz obostranu jaku viku obje vojske sudarile zbijenim redovima, Gupčevi su se ljudi protiv očekivanja dugo borili s neodlučnim ishodom, tako da je poginulo nekoliko naših pogođenih zrnom, među njima i Ladislav Plovdin, zapovjednik konjaništva. Ali kad su bili oštro pritiješnjeni i ubijani s jedne strane od pje-

šaštva i puškom oboružanih vojnika, a s druge od kopljanika na konju, najposlije ih plemstvo, jače i nadmoćnije, koliko po svojoj pravednoj stvari toliko po oružju, prisili da uzmaknu i da napokon bez reda nagnu u bijeg. Na bijegu su širom bili poubijani ili odreda zarobljeni, a tek malo njih spasilo se u najskrovitijim skloništima po šumama i brdima. Ostali, koje su svakog dana očekivali kao saveznike i drugove, dočuvši za seljački poraz i uplašivši se zbog pobjede plemstva, razbježaše se kamo je tko mogao.”

Buna je ugušena u krvi, feudalci su se ognjem i mačem osvetili seljacima, a

seljački vođa Gubec je uhvaćen i, navodno, prije pogubljenja na Trgu svetog Marka u Zagrebu okrunjen usijanom željeznom krunom. Nikola Istvánffy o tome piše: “Nemilosrdan i neumjeren bio je postupak protiv onih koji su se predali ili bili zarobljeni. Na sve strane po obližnjim stablima i seoskim kućama visjeli su na poprečno spojenim motkama da ih svatko može vidjeti, a na jednoj vrlo visokoj i razgranatoj divljoj kruški, koja je slučajno izrasla uz vojničku cestu, bijaše o konopcu obješeno šesnaest ili više nesretnih seljaka i izloženo vjetrovima da ih njišu i pticama da ih ključaju. Ne-

Oton Iveković: Smaknuće Matije Gupca

kima su bili odsječeni nosi i uši, pa su tako osakaćeni puštani da trajno nose sramotnu uspomenu na bunu i na bezbožno podizanje mača protiv svojih gospodara. Sam Gubec, zlokobni vođa zločinačke vojske i, kako ga sami nazivahu, kralj, bio je živ uhvaćen, što je bilo osobito drago plemstvu i njegovim vođama te doveden u Zagreb. Tu je on, pošto je pred

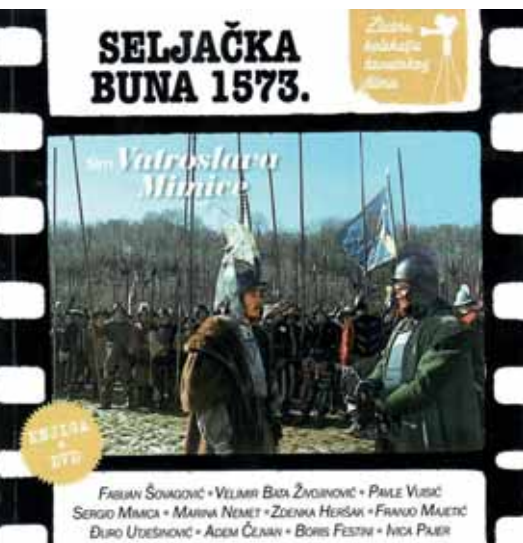
njegovim očima bio pogubljen Andrija Pasanac, njegov zamjenik u vojsci, najprije bio strašno izmrcvaren usijanim kliještima, zatim okrunjen željeznom krunom, i to usijanom, i najposlije raščetvoren kao razbojnik.”

vijesni roman *Seljačku bunu*, a Oton Iveković naslikao je smaknuće Matije Gupca na trgu ispred crkve sv. Marka u Zagrebu (danas neki povjesničari dvoje je li Gubec prije smrti okrunjen usijanom željeznom krunom ili nije).

U povodu 400. obljetnice seljačke bune, koja se obilježavala 1973., otkriven je Spomenik Seljačkoj buni 1573., rad kipara An-

tuna Augustinčića, u spomen-parku kraj dvorca Oršića u Gornjoj Stubici, u kojem je uređen i Muzej seljačkih buna. Središnji dio spomenika čini monumentalni kip Matije Gupca s uzdignutim rukama, a u podnožju je mala brončana figura Petrice Kerempuha, poznatog lika iz književnog stvaralaštva Miroslava Krleža. Godine 1975. snimljen je i dugometražni film *Seljačka buna* redatelja i scenarista Vatroslava Mimice. ■

SMAKNUĆE MATIJE GUPCA

Zagrebački biskup i hrvatski ban Juraj Drašković izvijestio je cara Maksimilijana dva dana poslije bitke kraj Stubičkih Toplica o ugušenju seljačke bune. Zagrebački kanonik Antun Vramec zapisao je u svojoj kronici: “1573. Kmeti na Szlouenieh vztali i zdignulizuze bili proti stuoie Gospode, i Plemenitim liudem, kotere poszekosse, obeszisze, pomorisse i Oztale napokornoszt dopelasse.” August Šenoa pronašao je u tom događaju nadahnuće za po-

ENG Increases in the obligations serfs were subject to, the suppression of peasant commerce and hikes in tariffs were among the key causes of the great peasant uprising that broke out in January of 1573 at the Susedgrad-Stubica manor in the Hrvatsko Zagorje region.

Jedinstven primjer povijesnog ambijenta

Palača Babočaj-Gvozdanović, sagrađena početkom 19. stoljeća na nekadašnjemu gradskom bedemu, danas je ambijentalni muzej koji ima iznimno kulturološko, društveno, pedagoško i turističko značenje kako za grad Zagreb, tako i u širem smislu

Blagovaonica

Pročelje palače Babočaj-Gvozdanović, Visoka 8

Dvorišna fasada nakon obnove 2007.

Napisala: **Silvija Brkić Midžić**

Zbirka Anke Gvozdanović u Zagrebu (Visoka ulica br. 8) svojim reprezentativnim stambenim prostorom s bogatom zbirkom umjetnina i vrtom prema Tuškancu, vrijednim ostvarenjem vrtne arhitekture, čini jedinstven primjer povijesnog ambijenta sačuvanog u cjelini te svjedoči o kulturi stanovanja i življenja na zagrebačkome Gornjem gradu krajem 19. i početkom 20. stoljeća. Kustosica Zbirke je Silvija Brkić Midžić.

Palača Babočaj-Gvozdanović, danas zaštićeno kulturno dobro, sagrađe-

na je početkom 19. stoljeća na nekadašnjemu gradskom bedemu, a dogradnju istočnog krila s neobaroknim pročeljem prema Visokoj ulici te vrtu arhitekturu izveo je 1929. – 1930. godine graditelj Stjepan Uršić.

Dragutin Gvozdanović (1851. – 1926.), pripadnik stare žumberačke plemićke obitelji, pravnik i posjednik, živio je u palači u razdoblju između dvaju ratova sa suprugom Ankom (1887. – 1968.), svestrano obrazovanom pijanisticom. Palaču s cjelovitim inventarom darovala je gradu Zagrebu vlasnica Anka Gvozdanović 1966. godine, a 1967. Zbirka je predana na upravljanje Muzeju za umjetnost i obrt, pod čijim okriljem djeluje i danas.

UMJETNINE I NAMJEŠTAJ

Kao ambijentalni muzej, Zbirka ima iznimno kulturološko, društveno, pedagoško i turističko značenje kako za grad Zagreb, tako i u širem smislu. Ambijent je sačuvan u potpunosti sa svim detaljima; opremljen je umjetninama poput djela uglednih hrvatskih slikara Nikole Mašića, Mencija Clementa Crnčića, Sonje

Nikola Mašić, *Vodonoša (Na Savi)*, oko 1880.

Kovačić Tajčević, Ljube Babića te fotografijama iz atelijera Antonije Kulčar – *Foto Tonke* i Rudolfa Firšta, kao i cjelovitim garniturama salonskoga namještaja te obiljem predmeta umjetničkoga obrta, među kojima se ističu vrijedni primjerci stolnog srebra njemačkih majstora, keramike i porculana iz manufakture Me-

issen i Zsolnay te venecijanskog stakla iz 19. stoljeća. Svaki od salona uređen je u jednom od historicističkih stilova i definiran jednom prevladavajućom bojom (tzv. *Crni, Crveni, Plavi, Zeleni salon*). Raskošna blagovaonica i plesna dvorana svojim su većim prostorima i reprezentativnim uređenjem bile namijenjene

Spavaća soba Anke Gvozdanović

Plavi salon

Zabava Anke Gvozdanović u Klubu Kvak, 1928.

Vrt palače Gvozdanović ranih 1930-ih

Detalj Zelenog salona s garniturom keramike Zsolnay

za veća okupljanja zagrebačke društvene, gospodarske, kulturne i umjetničke elite.

UGLEDNI GOSTI

Redoviti gosti obitelji Gvozdanović bili su, među ostalima, gospodarstvenik i političar grof Miroslav Kulmer, dirigent Nikola Faller, arhitekt Martin Pilar, slikar i profesor na Umjetničkoj akademiji Menci Clement Crnčić, sveučilišni profesor i ministar poljoprivrede Oton Frangeš, arhitekt Josip Vancaš, ministar trgovine i industrije Milan Vrbanić, slikar i ravnatelj Umjetničke akademije Branko Šenoa, violinist Zlatko Baloković, književnik Miroslav Krleža, skladatelj Rudolf Matz, filmski autori Maksimilijan Paspal i Oktavijan Miletić i mnogi drugi, a često su primali i goste iz inozemstva.

Muzej za umjetnost i obrt razvio je koncepciju kojoj je cilj rekonstruirati spomeničku vrijednost Zbirke odnosno arhitekture palače i vrta, te u svim aspektima ponovno oživjeti ovu palaču koja je različitim društvenim sadržajima, od sastanaka članova zagrebačkog društva za razbibrigu – *Kluba Kvak* (djelovao od 1879. do 1941. godine) i njihovih klupskih svečanosti do koncerata uglednih glazbenika, plesova za mlade

te vrtних i salonskih zabava, obogatila kulturni život Zagreba u prvim desetljećima 20. stoljeća.

DONATORSKI KONCERTI

U 2011. i 2012. godini održana je serija donatorskih koncerata uglednih hrvatskih glazbenika pod naslovom *Glazbeni salon Gvozdanović*. Prošle godine nastupili su kontratenor Max Emanuel Cenčić, pijanistica Martina Filjak, mezzosopranistica Renata Pokupić, violončelistica Monika Leskovar te gitarist Petrit Čeku i trio *Elogio*. Ove sezone koncerte su održali mladi glazbenici – flautistica Ana Batinica i pijanistica Zrinka Ivančić, marimbist Filip Merčep te gitarist Srđan Bulat. Publika je pokazala veliko zanimanje kako za koncerte tako i za palaču Gvozdanović.

Svrha ovih promotivnih događaja je senzibilizacija javnosti za vrijednost ove iznimne ambijentalne cjeline i osvještavanje potrebe za temeljitom obnovom palače i vrtne arhitekture, kako bi se ispunili osnovni preduvjeti za otvaranje Zbirke za posjetitelje i organizaciju raznovrsnih događaja. Izrađen je izvedbeni projekt, a prikupljanje sredstava je u tijeku. ■

ENG The Anke Gvozdanović Collection in Zagreb, with its showcase residential space, wealth of art and garden, is a unique example of a historical ambient and bears witness to the urban culture and lifestyle of Zagreb in the late 19th and early 20th century.

Ni meci ni bombe nisu pokolebali Andrašec

"Najbolja vremena naše trgovine počela su, žalosno je to, ali istinito - početkom rata. To vrijeme nagle dobre prodaje i velikog prometa trajalo je otprilike sljedećih desetak godina"

Razgovarao: **Petar Mamić**
(prenosimo iz tjednika BOKA CRO PRESS,
www.bokacropress.net)

Knjižara i prodavaonica "Hrvatska knjiga" u Sydneyu s hrvatskim knjigama, pjesmama, filmovima te raznim drugim predmetima iz domovine Hrvatske, nakon četrdeset godina rada, krajem siječnja, zatvara svoja vrata.

U prostorijama lijepo uređene "Hrvatske knjige" s već polupraznim policama razgovaramo s vlasnicima - supružnicima Damirom i Ružicom Andrašec koji su od početka svoga dolaska u Australiju svih četrdeset godina vodili ovaj posao. S njima je i kćer Andrea Šestan koja je bila u obiteljskome poslu posljednjih dvadeset godina.

Gospodine Andrašec, recite nam kako je nastala "Hrvatska knjiga" u Sydneyu?

– Rođeni sam Zagrepčanin, išao sam u školu na Črnomercu, a živjeli smo u Dubravi. Inače, Andrašeci su podrijetlom iz Križevaca. Supruga mi je iz Zagorja, iz Lepajaca. U Hrvatskoj, prije dolaska u Australiju, radio sam kao trgovački putnik te sam se bavio prodajom knjiga gotovo deset godina za tadašnje dvije velike izdavačke kuće, "Mladost" i "Veselin Masleša". Došao sam u Australiju prije četrdeset godina k bratu i na njegov nagovor i otvorio prvu takvu trgovinu u Sydneyu, s hrvatskim proizvodima. Prvu svoju trgovinu otvorio sam blizu hrvatskoga kluba koji je tada vodio gospodin Lovoković, a u kojem su se okupljali naši ljudi. No, nakon tri mjeseca preselio sam se u Newtown. Tamo sam imao problema jer su mi razbijali izloge, a bilo je i pucaanja iz vatrenog oružja po našoj trgovini.

S prijateljima Perom
i Katom Vidović

Nakon što smo se preselili ovdje u Fairfield, u ovoj istoj ulici, Spencer Street na broju 115, bacili su nam bombu u trgovinu i zapalili je baš na pravoslavni Božić. Nakon toga smo se premjestili malo dalje te prije devet godina na sadašnju lokaciju u istoj ulici. *(Trgovina se nalazi u neposrednoj blizini, samo nekoliko metara od velike policijske postaje, primjedba autora.)*

Jeste li ikada od policije saznali tko je to činio?

– Ne, iako sam s prijateljima uspio zapisati broj tablica automobila iz kojeg se pucalo, a imao sam i drugih informacija, no ostalo je sve samo na tome da su mi u policiji rekli da imam neprijatelje. A to sam i sam znao jer, eto, dovoljno je bilo prodavati hrvatske knjige i novine i imaš neprijatelja. No, sve je to sada za nama.

Je li netko drugi sve to vrijeme, dok ste radili, imao sličnu trgovinu s hrvatskim proizvodima?

– Ne. Mi smo bili jedini.

Što ste prvo prodavali u svojoj trgovini, koji su to bili proizvodi?

– Iskreno rečeno, ono što mi je žena slala, knjige i suvenire, za početak, jer sam ja došao prvi, a ona nedugo za mnom.

Kako vam je išao posao? Vi i supruga ste živjeli od toga posla?

– Da, živjeli smo samo od toga posla. U početku baš i nije bilo lagano, trebalo je vremena. Najbolja vremena naše trgovine počela su, žalosno je to, ali istinito - početkom rata. To vrijeme nagle dobre prodaje i velikog prometa trajalo je otprilike sljedećih desetak godina.

Damir i Ružica Andrašec i njihova kćer Andrea Šestan

(U razgovor se uključuje kćerka Andrea Šestan.) – Sve se sada može čitati te naći na Internetu. Glazba se također može naći na Internetu, tako da su prošla ona vremena kada su ljudi čekali u redu i prije otvaranja da uzmu novine te saznaju vijesti iz domovine. Trideset velikih kutija novina, po šesto kilograma tjedno, znali smo dobiti i sve to prodati. Mi smo zapravo novine slali po cijeloj Australiji, bili smo glavni uvoznici i distributer za cijelu Australiju, Tasmaciju te Novi Zeland. Naše novine prodavali smo i u puno novinskih agencija, no svemu tome dolazi kraj.

(Damir Andrašec) – U početku sam i ja kupovao novine od Martina Petrice iz Generalturista iz agencije u Chastwodu. Bilo je to još prije rata. Anton Babić, jedan gospodin koji je radio u Newtownu te je imao svoju trgovinu vrata do naše, pomogao mi je da postanemo jedini i glavni distributer hrvatskih novina u Australiji.

Je li bilo još onih koji su imali takve trgovine s hrvatskim knjigama, novinama i sličnim stvarima?

– Bilo je, no svi su oni uglavnom uzimali robu od nas, nitko nije imao ovakvu trgovinu da je prodavao i živio isključivo od toga kao mi.

(Andrea Šestan) – Veliki dio prodaje napravili smo prodajući robu na piknicima gdje su se okupljali naši Hrvati. Oni koji možda radi posla nisu mogli doći do nas, bili su na tim piknicima te smo tako mi došli k njima i među njih. Jedino takvo mjesto gdje još prodajemo je u našoj crkvi u St. John parku. Nikola Lovošević puno nam je pomagao prodajući u našem klubu u Punchbowlu, pa zatim na nogometnim igralištima, npr. uz naš Sydney United. Ta generacija mladih toga vremena puno je kupovala glazbene CD-ove, no Internet je sve promijenio. Križaljke su se posebno dobro prodavale. Ali, eto, sve je to sada prošlost. Ne znam da ima koji hrvatski biznis koji je trajao

četdeset godina kao naš. Iznimno sam ponosna na sve ovo što su radili i napravili moji roditelji. Veliki problem u poslovanju bio nam je sam početak rata u Hrvatskoj jer procedura nabave novina nije išla kao do tada, kao normalna roba, nego je sve moralo ići preko Ministarstva vanjskih poslova Australije u Canberri. Sve se posebno provjeravalo te ispitivalo upravo zbog rata.

Koje su se novine najbolje prodavale?

(Damir Andrašec) – Večernji list i Arena. Arena je posebno dobro išla. Zatim Slobodna Dalmacija pa Gloria. Kada je krajem godine u prosincu 2009. godine, poslije pedeset godina izlazenja, izašao zadnji broj najstarijega hrvatskog tjednika Arene, to smo također registrirali i osjetili velikim padom prometa.

(Andrea Šestan) – Htjela bih ovdje spomenuti i naše kumove koji su nam puno pomogli u poslu na samom početku, a to su Pero i Kata Vidović. Pero je tati pomagao u prevođenju na engleski. Mile i Darija Mazija već deset godina prodaju naše novine pokraj hrvatskih crkvi u Blacktownu te St. John parku.

Gospodine Andrašec, jeste li posjećivali domovinu sve ove godine?

– Jedanput za vrijeme rata, te jedanput poslije rata, znači dva puta u ovih četrdeset godina. Sve sam prošao u ta dva putovanja, cijelu domovinu, od Dubrovnika do Vukovara.

Vi ste, kako čujem, bili vrlo aktivni u hrvatskoj zajednici ovdje u Sydneyu?

– Da. Bio sam uključen u razne aktivnosti. Sve što sam mogao te koliko sam mogao, ja sam pomagao. Pomagali smo našim crkvama te hrvatskim katoličkim centrima. Posebno se sjećam duge suradnje i prijateljstva s fra Tonijem Mutnikom.

Što sada, kada trgovina zatvori vrata za koji dan?

– Stvarno ne znam. Možda je doista došlo vrijeme za odmor.

(Andrea Šestan) – Tata voli pecati. Imaju kuću na Central Coastu tako da će sada moći na pecanje do mile volje.

Damir Andrašec ispred prve trgovine s razbijenim izlogom

Što će te Vi raditi, gospođo Šestan?

– Ja sam magistrirala komunikacijski marketing, nikada nisam radila u struci jer sam se uključila u obiteljski biznis da pomognem roditeljima. Udala sam se, brzo su došla i djeca, njih troje, tako da mi je u jednu ruku rad u obiteljskoj tvrtki još bolje odgovarao radi djece te svih obveza. Iskoristila sam svoje znanje u marketingu u našoj tvrtki. Dolaskom Interneta napravili smo internetske stranice, surađivali smo s Radijem 2000, s Narodnim radijem u Sydneyu, i to je dobro išlo. Iskušavali smo sve načine i mogućnosti kako promovirati hrvatsku pisanu riječ, no stigli smo do kraja puta.

Pri samom kraju razgovora pridružuju nam se prijatelji obitelji Andrašec, bračni par Pero i Kata Vidović.

(*Pero Vidović*) – Damir je bio hrabar čovjek koji je unatoč tolikim razbijenim staklima, pucnjava, paljevini te prijetećim pismima ostao čvrst i nepokolebljiv. Mi smo tada znali njegovu trgovinu zvati informativnim centrom jer je to doista i bio. S Damirom sam prijatelj, dugogodišnji, te sam mu rado pomagao koliko i kada je trebalo, dok nije stasala ova mlađa generacija naše djece jer tada više nije bilo problema, oni su preuzeli posao.

(*Kata Vidović*) – Osjećala sam se u neku ruku privilegiranom kada sam došla u njihovu obitelj, to mi je bila kao moja druga obitelj. Ja sam isto radila s njima te im pomagala u trgovini. Andrea mi je bila kao druga kćerka. Damir, Andrea, Ružica, sve najljepše mogu reći o njima. (*Gospođa Vidović povremeno plače dok ovo govori.*) Bila sam tako sretna u to vrijeme kada sam radila s njima, sve najljepše i najbolje mogu reći o njima. ■

ENG After forty years in business Sydney's Hrvatska knjiga (Croatian Book) bookstore, offering Croatian books, music, films and other items from the Croatian homeland, is to shut its doors in late January.

Često pritisnuti oskudicom i nedostatkom potrebnih namirnica, naši su se preci koristili različitim vještinama, ali i kreativnošću u pripremi hrane. Upotrebljavali su svu raspoloživu maštu, pažnju, ljubav... Na kraju, treba puno i duha da se siromašni obrok učini privlačnim. Upravo zbog tih razloga svaki kraj razvio je svoja specifična jela u kojima se miješaju tradicija, utjecaji sa strane i prirodne mogućnosti. Sve ovo dakako vrijedi i za Kvarnersko primorje otkud nam i dolazi ovaj recept iz kuharice Jela Grada Novog Vinodolskog, autora Vladimira Plješe.

NAŠA KUHINJA

Priprema: Marija Hećimović

PRIMORSKI LONAC – SOČIVO

Vrijeme pripreme:

60 min

SASTOJCI:

12 dag graha - fažola
6 dag ječma
6 dag mladog kukuruza (iz konzerve)
24 dag krumpira
6 dag mrkve
3 dag korijena celera
6 dag mahuna
2 dag rajčice iz konzerve
18 dag svinjskih rebara (sušenih)
3 dag slanine
6 dag češnjaka
lišće peršina
2 litre vode ili temeljca
sol, papar

PRIPREMA

Pripremljeni fažol kuhati u većoj posudi. Prvu vodu baciti kad prokuha, staviti fažol u hladnu vodu i ponovno ga kuhati. Kada je fažol napola kuhan, dodati suha rebra i ječam te pustiti da se još kuha. Kada su rebra napola gotova, dodati ostale namirnice nasjeckane na kockice. Od slanine, češnjaka i peršina napraviti pešt i dodati u juhu te kuhati sve dok rebra i povrće ne budu kuhani, a juha kompaktna. Na kraju dodati sol i papar prema ukusu.

Hajdukova noć u New Yorku

U organizaciji HMI-jeve podružnice Split, u restoranu i muzeju nogometa *Veslo* u njujorškoj Astoriji održano je 12. siječnja predstavljanje knjige i DVD-a *Veterani Hajduka 1977. – 2012.*

Suorganizator
Davor Rosini

Napisala: **Branka Bezić Filipović**

U New Yorku djeluje nogometni klub *New York Polet*, kao jedan od četiriju hrvatskih nogometnih klubova u gradu. Osnivali su ga iseljenici iz Zablaca kraj Šibenika 1974. godine i dali mu ime po nogometnome klubu iz rodnog mjesta. Kada su veterani Hajduka na američkoj turneji bili u New Yorku 1995. godine, igrali su s momčadi sastavljenoj od igrača svih klubova, a neki su bili iz Poleta. Jedan

od onih koji su tada okušali snagu s veteranima Hajduka bio je i Davor Rosini.

Sjećajući se te utakmice, odigrane na Hrvatskoj zemlji u New Jerseyu, Rosini je ispričao: "Ja sam 1995. imao 31 godinu i bio sam jedan od sretnika koje su pozvali da zaigramo protiv Veterana Hajduka. Na utakmici su igrali igrači iz svih četiriju hrvatskih klubova s područja New Yorka, a to su bili Polet, Croatia, Istra i Rudar. Ja sam bio istinski počašćen da na utakmici predstavljam Polet. Ova prijateljska utakmica protiv Veterana Hajduka ujedinila je, tada ne baš složne, hrvatske klubove. Sjećam se da su mi igrači Hajduka izgledali stari pa sam pomislio da ću ih s lakoćom driblati kao mlađi i u dobroj kondiciji. Ubrzo sam shvatio da su oni ipak profesionalci i da su igrali za Hajduka jer su s lakoćom vladali loptom na terenu i driblali i mlađe i fizički jače igrače na terenu. Najveće divljenje izazvao je način njihova sportskog ponašanja, strast i ljubav za igrom, a sve s poštovanjem protivnika koji im očito po talentu nije bio ravan. Dijeliti teren s nekima od igrača Hajduka koje smo gledali i divili im se kao djeca nešto je što nikada neću zaboraviti."

U organizaciji HMI-jeve podružnice Split, u restoranu i muzeju nogo-

Pjesnik Željko
Erceg i Mirela
Rosini

meta *Veslo* u njujorškoj Astoriji održano je 12. siječnja predstavljanje knjige i DVD-a *Veterani Hajduka 1977. – 2012.*, autorice Branke Bezić Filipović. Uz ljubitelje nogometa i Hajduka, na događaju su u ime Generalnoga konzulata RH bili konzulica savjetnica Ivana Živković Mikec, kao i Jere Kursar i Boris Nanjara, vlasnici dvaju restorana koji su veterane ugostili 1995. godine za vrijeme njihova gostovanja. Fešta je završila pjesmama posvećenim Hajduku.

Posjet New Yorku iskorišten je i za dogovore vezane uz nove programe, pogotovo za novi sastanak ulagača, a dobra vijest je da već oko pola godine u Astoriji djeluje novi hrvatski katolički svećenik don Vedran Kirinčić, pri Hrvatskoj katoličkoj misiji bl. Ivana Merza. U sklopu te misije djeluje i Hrvatska katolička škola koja će u svibnju napuniti 27 godina od svog osnutka. Velečasnog Vedrana čeka puno posla s Hrvatima u New Yorku, što je izazov koji on rado prihvaća, ali jednako bi se moglo reći i za Hrvatsku maticu iseljenika. ■

Vlč. Vedran
Kirinčić drži
misu u crkvi u
Astoriji

ENG The presentation of Branka Bezić Filipović's book and DVD on the *Veterans of Hajduk 1977-2012* organised by the Split branch office of the CHF was staged on 12 January at the *Veslo* restaurant and museum in New York's Astoria.

Značajan doprinos inojezičnome hrvatskom

Da se inojezičnome hrvatskom posvećuje sve više pozornosti pokazao je i u prosincu održan četvrti po redu znanstveni skup HIDIS-a, u organizaciji Odjela za kulturu hrvatskoga jezika Hrvatskoga filološkog društva i u suorganizaciji Hrvatske matice iseljenika i Odsjeka za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu

Napisala: **Lada Kanajet Šimić**

S velikim zadovoljstvom možemo reći da se hrvatskome kao inome jeziku danas posvećuje sve više pozornosti, a rezultati hrvatskih stručnjaka koji se posljednjih dvadesetak godina intenzivno bave različitim dijelovima ovoga interdisciplinarnoga područja posljednjih su godina vidljivi ne samo na području istraživanja i znanstvenih spoznaja, već i u praksi. Tako su izrađeni različiti prikladni programi za učenje i poučavanje, objavljeni priručnici, udžbenici i rječnici, a velik je korak napravljen i u primjeni suvremenih tehnologija u nastavi hrvatskoga kao drugoga jezika.

Hrvatski kao drugi, nasljedni i strani jezik; istraživanja inojezičnoga hrvatskog; poredbeni opis hrvatskoga i drugih

jezika; ovladavanje inojezičnim hrvatskim; poučavanje hrvatskoga; nastava i priručnici inojezičnoga hrvatskog; ovladavanje hrvatskim i nove tehnologije; procjenjivanje, provjeravanje, vrednovanje ovladanosti hrvatskim; psiholingvistička i neurolingvistička istraživanja hrvatskoga kao J2 i pojedinačne razlike učenika i strategije učenja - teme su kojima se ove godine bavio jedinstveni međunarodni znanstveni skup *Hrvatski kao drugi i strani jezik* - IV. HIDIS. Riječ je o specijaliziranome stručnom i znanstvenom skupu koji na jednome mjestu okuplja teoretičare učenja i usvajanja jezika, lektore i nastavnike hrvatskoga kao stranoga i drugoga jezika na hrvatskim i inozemnim obrazovnim ustanovama. Prvi HIDIS organiziran je 2005., na inicijativu skupine jezičnih stručnjaka koji se bave inojezičnim hrvatskim,

a zbog velikog zanimanja stručnjaka iz inozemstva već je onaj sljedeći bio međunarodnoga karaktera ugostivši nekoliko stranih izlagača.

VELIKI BROJ KROATISTIČKIH I DRUGIH STRUČNJAKA

IV. HIDIS održan je od 19. do 20. prosinca 2012., u organizaciji Odjela za kulturu hrvatskoga jezika Hrvatskoga filološkog društva i u suorganizaciji Hrvatske matice iseljenika i Odsjeka za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu, a okupio je veliki broj kroatističkih i drugih stručnjaka: lingvista, psiholingvista, sociolingvista, primijenjenih lingvista, stručnjaka koji se bave usvajanjem i poučavanjem drugih jezika, predavača u školama hrvatskoga jezika i kulture, lektora hrvatskoga jezika na stranim sveučilištima, učitelja hrvatske nastave u inozemstvu

Otvaranje Skupa u Vijećnici
Filozofskoga fakulteta

Rad HIDIS-a bio je organiziran u dvije sekcije

i svih drugih koji izvode nastavu inojezičnoga hrvatskoga.

Skup je svečano otvoren u Vijećnici Filozofskog fakulteta u Zagrebu, gdje se događao i najveći dio dvodnevna programa. Pedesetak sudionika skupa pozdravile su u ime organizatora predsjednica Programskog odbora HIDIS-a dr. sc. Zrinka Jelaska, pročelnica Odsjeka za kroatistiku Filozofskoga fakulteta u Zagrebu dr. sc. Lahorka Plejić Poje, predsjednica Hrvatskoga filološkog društva dr. sc. Ivana Vidović Bolt, voditeljica Odjela za školstvo, znanost i sport HMI-ja Lada Kanajet Šimić te predsjednica Organizacijskoga odbora HIDIS-a dr. sc. Lidija Cvikić. Nakon pozdravnih riječi uslijedio je rad u dvije sekcije, dok je predstavljanje znanstvenih i stručnih djela koji se bave hrvatskim kao drugim i stranim jezikom (znanstvene knjige, stručne knjige i priručnici) održano u Hrvatskoj matici iseljenika. Tom prigodom sudionike skupa pozdravio je ravnatelj HMI-ja mr. sc. Marin Knežević posebno naglasivši iznimnu profesionalnost, predanost poslu i visoke rezultate kao stalne vrijednosti svih onih koji se danas bave ovim važnim interdisciplinarnim područjem.

PRIMJERI USPJEŠNE NASTAVE

“Udžbenik Hrvatski u malome prstu Marije Bošnjak i Lidije Cvikić idealno je nastavno sredstvo za intenzivne tečajeve i nastavu inojezičnoga hrvatskog na početnome stupnju”, istaknula je Željka Macan prilikom predstavljanja ovog priručnika. U to su se mogli uvjeriti i polaznici intenzivnoga tečaja za Erasmus studente koji se prošle godine održavao na Filozofskome fakultetu u Splitu. “Pažljivo biran rječnik i ‘razigrane’ vježbe idealan su spoj za poučavanje hrvatskoga jezika posebice na kratkim, intenzivnim tečajevima”, istaknuo je prilikom predstavljanja voditelj spomenutoga tečaja Josip Lasić.

Mnogobrojna izlaganja na IV. HIDIS-u pokazala su da je ovo područje

znatno napredovalo posljednjih godina. Tako se jedna skupina izlaganja bavila ovladavanjem i poučavanjem inojezičnoga hrvatskog na svim razinama te primjerima uspješne nastave kako u stranim sredinama, tako i u Hrvatskoj. Iz ove skupine izdvajamo sljedeća izlaganja.

O organizaciji i pristupu nastavi hrvatskoga kao inoga jezika uporabom sustava Skypea i Webinarja, koji se koriste u dvama on-line tečajevima, govorila je jedna od njihovih lektorica Marija Bošnjak. Riječ je o Hrvatskome internet-skom tečaju HiT-1 za početni stupanj, koji provode Sveučilište u Zagrebu, Hrvatska matica iseljenika i Sveučilišni računski centar Srce, te individualnoj e-nastavi Hej za napredne početnike. Dobru nastavnu praksu pokazao je i projekt napravljen u sklopu Riječke kroatističke škole Filozofskoga fakulteta u Rijeci koji je na primjeru filma Koko i duhovi pokazao da filmsko prevođenje može biti uspješna metoda poučavanja inojezičnoga hrvatskoga. Pre-gled i analizu svih posebnosti ovoga projekta prikazala je voditeljica projekta Željka Macan sa svojim suradnicima sa sveučilišta u Grazu, Udinama i Krakovu.

GLASOVNE I GOVORNE SPOSOBNOSTI

O potrebama usavršavanja učitelja hrvatskoga jezika za poučavanje inojezičnih učenika izlagale su Marijana Češi, Mirela Barbaroša Šikić i Lidija Cvikić prikazavši kvalitativne rezultate provedene analize potreba na temelju kojih je oblikovan program usavršavanja učitelja koji provodi Agencija za odgoj i obrazovanje.

Druga skupina izlaganja bavila se

samim jezikom, posebice odnosom hrvatskoga i drugih jezika na različitim gramatičkim razinama (fonetsko-fonološkoj, morfološkoj, sintaktičkoj i leksičkoj). Primjerice, analizirajući određene teškoće s kojima se susreću inojezični govornici, Lidija Cvikić raspravlja o potrebi da se u opis hrvatskoga za inojezične govornike uvedu one kategorije koje se inače ne navode u priručnicima za izvorne govornike. Na istome tragu je i Ivana Barkijević koja u svome izlaganju zaključuje da teškoće u usvajanju hrvatskoga često proizlaze i iz činjenice da opisi gramatičkih kategorija iz gramatika za izvorne govornike nisu prilagođeni onima koji jezik uče kao svoj drugi jezik.

Uz izlaganja, u sklopu HIDIS-a tradicionalno su organizirane radionice namijenjene predavačima, lektorima i učiteljima inojezičnoga hrvatskoga. Budući da je govor iznimno važno sredstvo učiteljima inoga jezika, a glasovne i govorne sposobnosti mogu se uspješno razvijati, organizirana je radionica pod nazivom Priprema govora za učitelje jezika koju je nadahnuto vodila Ines Carović.

IV. HIDIS u potpunosti je pokazao kako se danas hrvatskome jeziku posvećuje nužna pozornost kao jeziku kojim se ne vlada izvorno, nego njime treba ovladati, a izlaganja mnogobrojnih stručnjaka različitih profila govore koliko je to područje zanimljivo, važno i perspektivno. Kao i prethodni skupovi, i ovaj posljednji zasigurno će dati značajan doprinos podučavanju inojezičnoga hrvatskog, a time i pridonijeti daljnjem njegovanju i očuvanju hrvatskoga jezičnog identiteta u svijetu. ■

ENG The fourth symposium on Croatian as a second and foreign language staged in Zagreb bears witness to the growing attention paid to Croatian abroad.

HBZ pomaže darovitim učenicima i studentima

Fond nosi ime uzorne studentice Magdalene, koja je prerano preminula te su se njezini roditelji i članovi odsjeka 515 odlučili na ovaj dirljiv način, stipendirajući darovite učenike i studente, čuvati uspomenu na nju

"Školarinski ručak odsjeka 515 HBZ" na kojem nastupa Kolo skupina "Jadran" župe Naše Gospe kraljice Hrvata iz Toronta

Napisala: **Vesna Kukavica**

Školarinska zaklada Hrvatske bratske zajednice Amerike u svom sastavu, uz Glavni fond, ima još osamdeset i jedan pojedinačni fond koji djeluju pod nazivima svojih utemeljitelja, odnosno donatora ili donatorica. Tako Školarinski odbor odsjeka 515 Hrvatske bratske zajednice iz Toronta uspješno djeluje na lokalnoj razini već četiri godine u spomen na uzornu studenticu Magdalenu Mary Smintich. Fond *Magdalene M. Smintich* pokrenut je zahvaljujući entuzijazmu članova torontskoga odsjeka 515 i to u sklopu krovne Školarinske zaklade Hrvatske bratske zajednice Amerike/CFU *Scholarship Foundation*.

SVAKOME 500 DOLARA

- Fond nosi ime uzorne studentice Magdalene, koja je prerano preminula te su se njezini roditelji i članovi odsjeka 515 odlučili na ovaj dirljiv način, stipendirajući

jući darovite učenike i studente, učinkovito čuvati uspomenu na njezinu radosnu posvećenost izazovima života. Uz djevojačku plemenitost i predanost akademskome obrazovanju, Magdalena je bila iznimno aktivna poštovateljica naše tradicijske kulture te izvrsna folkloristica i tamburašica, koja je mnoge inspirirala da torontskome kulturnom krajobrazu pridruže ljepote hrvatske kulturne baštine. S posebnom energijom i mladenačkim žarom Magdalena je uspješno nastupala s torontskim ansamblom *Jadran*, kao i Kanadsko-hrvatskim kulturnim i pripomoćnim društvom *Kraljica Jelena* iz ontarijskog Kitchenera - objasnio nam je potpredsjednik Hrvatske bratske zajednice Franjo Bertović.

Odbornici lokalnoga torontskoga školarinskog Fonda *Magdalene Mary Smintich*, koji nadziru rad odsječne zaklade i proces dodjele stipendija, su: Jakop Smintich, Divna Sardelich, Darko S. Smintich, Tereza Rukovanjski, Tony Brnadich i Darinka Smintich. U akademskoj godini 2012./13. odbornici Fonda

odobrili su, na temelju uvida u financijsku bilancu, potpore studentima u iznosu od 500 kanadskih dolara. Stipendije su dobili sljedeći studenti: Barbara Bassard, Nikola Brnadich, Marijo Belan, Josipa Misich, Toni Misich, Barbara Visich i Karolina Visich. Ukupni iznos dodijeljenih stipendija iznosi 3.500 dolara. Glavnici lokalnoga Fonda *Magdalene Mary Smintich*, u sklopu krovne Školarinske zaklade HBZ-a, tijekom protekle godine pribrojene su i nove novčane donacije. Fondu su donirali svoje priloge mnogi hrvatski dobročinitelji.

Na donatorskoj večeri nastupili su glazbenici koji djeluju u župnome Kulturno-umjetničkom društvu *Jadran* te *Cro-Arte Chorale*. Potpredsjednik HBZ-a Franjo Bertović zahvalio je svim donatorima koji nesebično podupiru rad Školarinske zaklade, koja predstavlja pouzdan temelj razvitka socijalnoga kapitala američkih i kanadskih Hrvata na dobrobit svojih novih i starih domovina. Bertović je na torontskoj donatorskoj večeri održao nadahnut govor u kojem je, uz ostalo, istaknuo značaj obrazovanja

Generalni konzul RH Ljubinko Matešić iz Mississauga pozdravlja podupiratelje školarinskog fonda

mladih za hrvatsku zajednicu na američkom tlu te značaj očuvanja hrvatskoga jezika u višejezičnom okruženju SAD-a i Kanade, istaknuvši kako je poznavanje više od jednog jezika velika stvar i moć za svakoga pojedinca. Donatorsku večer, u sklopu tradicionalne kampanje, četvrti put zaredom organizirao je krajem 2012. u Torontu Steve S. Smintich (Stjepan Šmintić), tajnik odsjeka 515 HBZ-a iz Toronta. Potporu u organizaciji pružio mu je predsjednik odsjeka Antun Belan, koji se ističe izvrsnim fraternalističkim akcijama.

IMOVINA FONDOVA STALNO RASTE

Donatorskome objedu odazvali su se i predstavnici hrvatske diplomacije koje je tom prigodom predvodio generalni konzul RH sa sjedištem u Mississaugi, Ljubinko Matešić. Obrazovanje mladih jedan je od glavnih ciljeva Hrvatske bratske zajednice koja punih 55 godina fondovima Školarinske zaklade s uspjehom stipendira učenike i studente, čime na najbolji način povećava socijalnu pokretljivost američkih Hrvata na društvenoj ljestvici najrazvijenije zemlje svijeta.

- Posljednjih desetljeća imovina Školarinske zaklade iz glavnoga Općeg fonda i Fondova specijalnih zaklada stalno je rasla i omogućavala je u prosjeku dodjelu oko 250 stipendija godišnje. Novac za Školarinsku zakladu prikuplja se svake godine u sklopu tzv. božićne kampanje te prihvatom raznih pojedinačnih donacija članstva - ističe Franjo Bertović.

Školarinskom zakladom upravlja glavni predsjednik HBZ-a Bernard M. Luketich s timom koji čine: Bernadette M. Luketich-Sikaras, Edward W. Pazo, Franjo Bertović, Michael Namesnik, Ruth E. Zofchak, dr. Marion Vujevich, Robert Luketic i Paul J. Lucas.

- Prema Pravilima HBZ-a primamo sve molbe studenata i učenika naših fraternalista, a koji su učlanjeni u našu organizaciju dulje od tri godine. Očekuje se da molbe budućih stipendista stignu u središnji ured u Pittsburghu do 1. rujna tekuće godine s potpunom dokumentacijom - zaključio je Franjo Bertović. ■

ENG The scholarship committee of Toronto's Lodge 515 of the Croatian Fraternal Union has been working successfully at the local level for four years now in memory of model student Magdalena Mary Smintich.

O POSUĐENICI VAROŠ U HRVATSKOM JEZIKU

Jedna od najstarijih posuđenica iz mađarskoga jezika, koja se susreće i u suvremenim rječnicima hrvatskoga jezika, jest imenica *varoš*. U pojedinim se hrvatskim govorima ta imenica rabi u muškom rodu (npr. *iz varoša*; *u varošu*), a u nekim u ženskom rodu (npr.

Piše: Sanja Vulić

iz varoši; *u varoši*). Ni značenje nije u svim govorima isto. To se stanje odrazilo i u normiranom hrvatskom književnom jeziku. Tako npr. jezikoslovac Vladimir Anić, u svom *Rječniku hrvatskoga jezika*, imenicu muškoga roda *varoš* opisuje kao težački dio u gradu primorskoga tipa, dok imenici ženskoga roda *varoš* smatra stilski obilježenim regionalizmom u značenju manje mjesto. Ostali hrvatski jezikoslovci ne dijele u potpunosti to mišljenje. Za ilustraciju navodimo *Jezični savjetnik s gramatikom* (ur. Slavko Pavešić), u kojem značenjski nije razgraničena imenica *varoš* u muškom i ženskom rodu. Prema tomu jezičnomu savjetniku, tu riječ "u novije vrijeme sve više iz upotrebe potiskuje imenica *grad*, pa se može zaključiti da su hungarizam *varoš* (neovisno o gramatičkom rodu) i imenica praslavenskoga podrijetla *grad* za autore toga jezičnoga savjetnika bile istoznačnice. Drukčije opet značenje nalazimo u hrvatskoj jezičnoj prošlosti. Etimolog Petar Skok navodi da je do 15. stoljeća posuđenica *varoš* označavala "naselje koje se razvilo ispod feudalnog grada", a feudalni je grad redovito bio opasan zidinama. Isticanje zidina oko grada zapravo je u skladu s prvotnim, temeljnim značenjem riječi *grad*. Naime, u hrvatskoj starini riječ *grad* znači utvrđeni grad, tj. grad opasan zidinama (obično je to bio feudalni grad). U tom kontekstu hrvatska riječ *grad* ima

isto značenje kao njemačka riječ *Burg*.

Na obali (ili blizu obale) te na otocima, potvrde hungarizma *varoš* velikim su dijelom sukladne spomenutomu Skokovu navodu. Imamo li još na umu da su toponimi (tj. zemljopisna imena) vrtni jezični spomenici, južnohrvatska nam toponi-

mija velikim brojem primjera pokazuje da su širenjem naselja izvan dotadašnjega zidinama opasanoga naselja, nastajala nova naselja koja su imenovana hungarizmom *Varoš*, i to u muškom rodu (iz *Varoša*).

U središnjoj je Hrvatskoj riječ *varoš* postupno preuzimala značenje koje danas u normiranom hrvatskom književnom jeziku ima riječ *grad*, dok je riječ *grad* u prijašnjim stoljećima označavala zidinama opasani, utvrđeni grad ili dvorac (koji je često bio na većoj ili manjoj uzvisini). Tako je bilo u doba kada su predci današnjih Hrvata koji žive u polutisučljetoj sjeverozapadnoj dijaspori iseljavali iz središnje Hrvatske krajem 15. i tijekom 16. stoljeća. Današnji njihovi potomci u Austriji i zapadnoj Mađarskoj još uvijek u svojim mjesnim govorima rabe hungarizam *varoš* i hrvatsku riječ *grad* u tim značenjima.

U ženskom pak rodu danas susrećemo hungarizam *varoš* (iz *varoši*) npr. u govorima bunjevačkih Hrvata u Bačkoj. Pjesnik Antun Gustav Matoš također je rabio imenicu *varoš* u ženskom rodu. Takvo je rješenje Matoš vjerojatno od najranijega djetinjstva slušao u svom roditeljskom domu, jer je bio podrijetlom Bunjevac. Za većinu govornika normiranoga hrvatskoga književnoga jezika, imenica ženskoga roda *varoš* danas je ipak stilski obilježeni regionalizam, kako to naznačuje jezikoslovac Vladimir Anić. ■

BOŽIĆNI DANI HRVATSKIH KATOLIKA U LJUBLJANI I SLOVENIJI

SLOVENIJA - Hrvatska katolička misija Ljubljana priredila je od četvrte nedjelje došašća do druge nedjelje po Novoj godini XXV. božićne dane hrvatskih katolika u Ljubljani i Sloveniji. Dvije su osnovne koordinate toga događaja. U otajstvu Božića i božićne radosti nastoji se dati slavu Bogu na najljepši mogući način u bogatstvu hrvatske duhovne i kulturne baštine. Mlađem naraš-

tu, pretežno rođenom u Sloveniji, želi se prenijeti sačuvani dio te baštine te njome obogatiti Crkvu i sredinu doseljenja. Stalni sadržaji Božićnih dana su božićna ispovijed, polnočka, Iseljenički dan povezan s blagdanom Sv. obitelji, blagoslovom djece i blagoslovima obitelji. Ti događaji zaključuju se svećanim bogoslužjem na drugu nedjelju po Novoj godini koje redovito predvo-

di netko od hrvatskih ili slovenskih biskupa ili apostolski nuncij.

Ove godine Božićni dani zaključeni su misnim slavljem koje je 13. siječnja u franjevačkoj crkvi Marijina navještenja u Ljubljani predvodio predsjednik Vijeća HKB i BK BiH za hrvatsku inozemnu pastvu, vrhbosanski pomoćni biskup Pero Sudar. U koncelebraciji su bili izaslanik ljubljanskoga nadbiskupa Antona Stresa - generalni vikar Ljubljanske nadbiskupije prelat Anton Markelj, provincijal Slovenske franjevačke provincije Svetoga križa fra Stane Zore, izaslanik provincijala Franjevačke provincije Presvetoga otkupitelja fra Joška Kodžomana - gvardijan samostana sv. Gabrijela u Münchenu fra Ante Babić, voditelj HKM-a Ljubljana fra Marko Prpa te još desetak svećenika.

Uz mnoštvo vjernika na misnome slavlju bili su i hrvatski veleposlanik u Sloveniji Svjetlan Berković sa suradnicima i ravnatelj Hrvatske matice iseljenika Marin Knezović. Na misi je pjevao zbor mladih župe sv. Josipa iz Zagreba "Izvor" pod vodstvom Ivane Jelinčić. Zbor je nakon završetka mise održao i koncert božićnih pjesama u vlastitoj obradi, kao i autorskih pjesama. (Tomislav Vuković)

USPJEŠNA 2012. ZA SAVEZ HRVATSKIH DRUŠTAVA U SLOVENIJI

SLOVENIJA - U Savezu hrvatskih društava u Sloveniji (SHDS) svake godine se trude organizirati aktivnosti i projekte kojima žele povezati članove i prijatelje društva.

Nakon uspješne realizacije 1. sabora hrvatske kulture, koji se održao 14. travnja 2012. godine u Lendavi, organizirana je tradicionalna biciklistička karavana *Put prijateljstva Vukovar – Ljubljana*, koji je u lipnju organiziran već 10. put u povodu Dana državnosti dviju susjednih prijateljskih država Republike Hrvatske i Republike Slovenije. Na komemoraciji u Teznom, 15. svibnja, premijerima Slovenije Janši i Hrvatske Milanoviću predana je građa za uređenje pravno-formalnoga položaja hrvatske manjine u Sloveniji.

I ove godine Savez hrvatskih društava u Sloveniji sudjelovao je na Forumu hrvatskih manjina, koji je u organizaciji HMI-ja održan 16. studenoga u Zagrebu. U prosincu je izašao novi 7. broj časopisa SHDS-a *Korijeni* koji obuhvaća tekstove koji govore o kulturnom, društvenom i političkom životu hrvatske zajednice.

"Naš je cilj da se i ubuduće družimo na različitim projektima i kulturnim manifestacijama te da dio svoga slobodnog vremena posvetimo izdavanju knjiga, izložbama, literarnim i glazbenim večerima, proslavama, domjencima i drugim aktivnostima. Želimo još intenzivnije surađivati s drugim hrvatskim udrugama, državnim institucijama Republike Slovenije i Republike Hrvatske te svim prijateljima Hrvatske, a istodobno njegovati naše nacionalno kulturno naslijeđe", kaže predsjednik SHDS-a Petar Antunović.

I ove godine Savez hrvatskih društava u Sloveniji sudjelovao je na Forumu hrvatskih manjina, koji je u organizaciji HMI-ja održan 16. studenoga u Zagrebu. U prosincu je izašao novi 7. broj časopisa SHDS-a *Korijeni* koji obuhvaća tekstove koji govore o kulturnom, društvenom i političkom životu hrvatske zajednice.

Hrvatska pjesnička riječ u Nizozemskoj

Na samom početku rata u Bosni i Hercegovini 1993. godine Šenda bježi s obitelji u Nizozemsku, gdje i danas živi. Bio je pobjednik na poetskom natječaju "Dunya Poezie prijzen" s pjesmom "Žena"

Napisao: Đuro Vidmarović

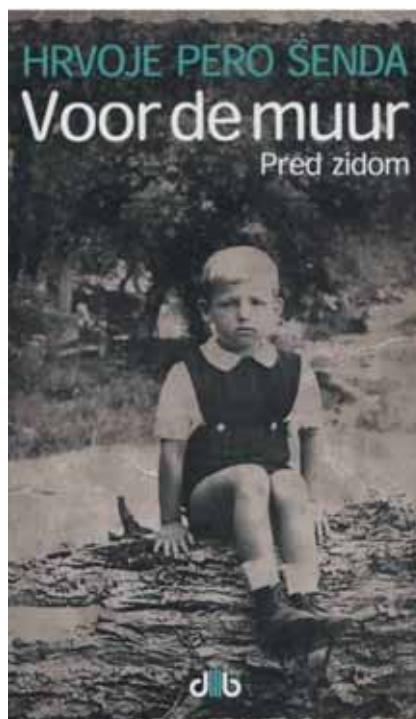
Iz Nizozemske sam dobio s malim zakašnjenjem dvojezičnu zbirku pjesama pod naslovom "Pred zidom" hrvatskoga književnika koji živi u toj zemlji, Hrvoje Pere Šende.

Hrvoje Šenda rođen je 28. lipnja 1945. u Gornjem Vakufu, u srednjoj Bosni. Nakon završene osnovne škole pohađa gimnaziju u Bugojnu. Poslije odlazi u Sarajevo i na Filozofskom fakultetu upisuje studij Jugoslavenskih jezika i književnosti. U Sarajevu ostaje samo jednu godinu i već 1966. prelazi u Zagreb, gdje ostaje do kraja studija na istoj grupi.

Nakon završenog studija 1971. vraća se u svoj rodni grad gdje radi kao profesor u Srednjoškolskom centru "Jura Mikulić". Na samom početku rata u Bosni i Hercegovini 1993. godine bježi s obitelji u Nizozemsku, gdje i danas živi. U novoj domovini nije mogao naći odgovarajući posao jer "učitelj" hrvatskoga jezika nikome nije bio potreban. Odlučio je iskoristiti znanje i iskustvo iz književnosti te se javnosti pokazati kao pjesnik. U tome je uspio. Bio je pobjednik na poetskom natječaju "Dunya Poezie prijzen" s pjesmom "Žena". Ta nagrada bila je dovoljan stimulans da nastavi pisati i već 1999. izlazi mu knjiga "Krhotine", zbirka kratkih proznih zapisa i pet pjesama, među kojima i nagrađena "Žena".

Godine 2010., u lipnju, prigodom obilježavanja Šendina 65. rođendana i odlaska u mirovinu, objavljena mu je druga knjiga pjesama "Pred zidom", s nekoliko proznih kratkih impresija. Obje knjige izdane su dvojezično pa su poznate čitalačkoj publici u Nizozemskoj.

Kako je riječ o vrlo zanimljivoj i poetičnoj poeziji, svakako čitateljima preporučujem zbirku "Pred zidom" i njezina

autora. Šenda je pjesnik modernoga poetskog diskursa, koji na znalački i pomalo razbarušen način opisuje svoju izbjegličku dramu. Zbirka "Pred zidom" čini cjelinu, a svaka pjesma prevedena je na nizozemski jezik. Prva od uvrštenih pjesama nosi simptomatičan naslov "Ah, Europa". Prva kitica u ovoj pjesmi glasi:

*Europa, ah Europa, uvrijeđena
napuštena dama
Izgubljena u panici luta, ostala je sama
Bez imalo stida il šarma ko iskusna
bludnica stara
Americi guzicu liže i bestidno joj se
udvara.*

Iz navedenih stihova vidljiva je autorova ogorčenost, ali i sklonost modernističkom, pa i političkom pjesničkom diskursu. Takav pomalo anarhistički pristup prožima većinu Šendinih pjesama. No, nostalgija uzima svoj danak, pa čak i onima koji se smatraju cinicima. U pjesmi "Nostalgija" Šenda pjeva:

*Godinama već čekam
Da Vrbas mojim venama poteče,
Da me ovi sjeverni vjetrovi otpuše
Negdje u brda u Vranicu i Radušu.*

*Pa mi se čini iz ove nord-perspektive
Sivila vjetra i kiše
Skopaljska magla ko melem na ranu
Kad lakše se diše.*

*A Bosnom i dalje psi laju
Karavane prolaze, zlatne kočije,
diližanse
Bosne ima - nisam ćorav
Bosne ima - al nema šanse.*

*Raspuko mi se život
Na ovo ovdje i ono tamo
Umoran i nemoćan ubijam vrijeme
Čudim se Maasu kad uzvodno poteže
Ponekad o sreći stihove slažem
I ko posljednja hulja, lažem li - lažem.*

Treba upozoriti da su izvorno pjesme u ovoj knjizi pisane na nizozemskome jeziku. Na hrvatski ih je prevela Vjera Bolehradski. To znači da je naš hrvatski pjesnik dvojezičan odnosno da je jezik naroda u čijoj sredini živi svladao do razine koja mu omogućava literarnu nadgradnju. No, ostaje pitanje uz malo čuđenja zbog čega sam nije preveo svoje pjesme. ■

ENG A review of *Voor de Muur / Pred zidom (To The Wall)*, a collection of poetry by Hrvoje Pero Šenda, a poet from Gornji Vakuf in central Bosnia who has lived in the Netherlands since 1993.

Veliki utemeljitelj/ministar europskog duha

U tri ključne točke - odnos Kršnjavoga prema Mađarima, njegovo djelovanje kao utemeljitelja mnogih institucija i graditelja hrvatskoga kulturnog prostora te njegov odnos prema hrvatskim umjetnicima - izložba prikazuje svestranu osobu Isidora Kršnjavoga

Tekst: Uredništvo (izvor Hrvatski povijesni muzej) Snimke: Hina i HPM

Izložba "Iso Kršnjavi – /ministar europskog duha", postavljena u Hrvatskome povijesnome muzeju, posjetiteljima uz biografiju Isidora Kršnjavog te originalnih predmeta, dokumenata, djela likovnih umjetnosti predstavlja najznačajnije političke i kulturne događaje te duh vremena s kraja 19. i početka 20. stoljeća. Izložbom Hrvatski povijesni muzej obilježava 85. obljetnicu smrti Isidora Kršnjavoga te se priključuje istoimenome znanstvenom skupu, u organizaciji Hrvatskog instituta za povijest te Instituta za povijest umjetnosti.

POZITIVAN PRIMJER OSOBNOSTI

Isidor Kršnjavi (Našice, 1845. – Zagreb, 1927.), obilježio je i uvelike oblikovao hrvatsku kulturu i politiku posljednje četvrtine 19. stoljeća. Bio je čovjek neiscrpane energije, erudit, pragmatičan i efikasan političar koji se svo-

Dr. Isidor Kršnjavi, Rim, sredinom 1870-ih

jim diplomatskim vještinama i znanjem uspio izboriti za mnoge dobre stvari u hrvatskoj kulturi. Naime, lik i djelo Ise Kršnjavoga pokazuje pozitivan primjer osobnosti koja je u politički teškim i nepovoljnim okolnostima, zahvaljujući spretnosti, uspjela modernizirati jednu primitivnu i zaostalu sredinu, a od Zagreba napraviti moderan europski grad.

U svome prosvjetiteljskom djelovanju Kršnjavi je pokrenuo čitav niz kulturno-umjetničkih projekata i utemeljio mnoge institucije - potaknuo je osnivanje Društva umjetnosti, u suradnji s Hermannom Bolléom osnovao je Obrtnu školu i Obrtni muzej (danas Muzej za umjetnost i obrt), zahvaljujući biskupu Josipu Juraju Strossmayeru utemeljio je Odsjek za povijest umjetnosti na zagrebačkom Sveučilištu i bio njegov prvi profesor, postavio je Strossmayerovu zbirku umjetnina u palači Akademije znanosti i umjetnosti te bio prvi ravnatelj te galerije. Uz to, Kršnjavi je živo sudjelovao u izgradnji Zagreba i Hrvatske, a zahvaljujući tome što je bio

prvi predstojnik Odjela za bogoštovlje i nastavu u vladi Khuena Hedervarya (1883. - 1903.), vješto se koristio fondovima i osnovao veliki broj pedagoških institucija te obnovio, izgradio i opremio veliki broj crkava među kojima se ističu marijansko svetište u Mariji Bistrici, grkokatolička katedrala u Križevcima, saborna crkva u Pakracu i zagrebačka katedrala (sve prema nacrtima H. Bolléa).

MODERNIZIRAO ŠKOLE

Isto tako, modernizirao je škole, proveo niz reformi u nastavi poput uvođenja pjevanja i tjelovježbe kao obvezatnih predmeta te financirao tiskanje udžbenika. Gradio je umjetničke atelijere iz kojih će se razviti Viša škola za umjetnost i obrt, a iz nje Akademija likovnih umjetnosti. Potaknuo je dugo odgađanje

Naslikao I. Kršnjavi

nu ideju izgradnje Zemaljskoga narodnog kazališta (danas zagrebački HNK), a prema njegovoj ideji podignut je tada najveći kompleks školskih zgrada, takozvani Školski forum u Zagrebu s klasičnom i realnom gimnazijom te trgovačkom školom (današnji Muzej Mimara, X. gimnazija i privatna umjetnička škola). Sudjelovao je i u izboru arhitekta Rudolfa Lubynskog za izgradnju Sveučilišne biblioteke na Marulićevu trgu te u koncepciji ikonografskog programa u dvoranama, a kao predsjednik Društva umjetnosti osnovao je 1905. godine Modernu galeriju.

Uz likovne i arhitektonsko-urbaniističke aktivnosti Kršnjavi se bavio novinarstvom i publicistikom, a djelovao je i na književnom polju i to kao autor i prevoditelj. Svoja prosvjetna i umjet-

nička načela u potpunosti je realizirao u projektu za dekoraciju reprezentativnih prostorija u sjedištu svog odjela u palači u Opatičkoj 10. Na tom poslu angažirao je Celestina Medovića i Vlahu Bukovca

te mlade talentirane umjetnike Roberta Frangeša Mihanovića, Rudolfa Valdeca, Belu Čikoša, Ivana Tišova, Otona Ivekovića i Ferdu Kovačevića, a likovni i dekorativni program zamislio je kao spoj idealizma i realizma uz povezivanje klasične, humanističke i kršćanske kulture.

OBILJEŽIO JEDNU CIJELU KULTURNU EPOHU

Da je Kršnjavi svojim organizacijskim sposobnostima, znanstvenim, umjetničkim, publicističkim i političkim djelovanjem obilježio jednu cijelu kulturnu epohu u Hrvatskoj nastoji pokazati izložba pod nazivom "Iso Kršnjavi – veliki utemeljitelj/ministar europskog duha".

U tri ključne točke – odnos Kršnjavoga prema Mađarima, njegovo djelovanje kao utemeljitelja mnogih institucija i graditelja hrvatskoga kulturnog prostora te njegov odnos prema hrvatskim umjetnicima – izložba prikazuje svestranu osobu Isidora Kršnjavoga, kao i sredinu u kojoj je rođen, njegovo školovanje i oblikovanje u čovjeka širokih nazora, slikara i vještog političara u turbulentnom razdoblju kraja 19. stoljeća te drugo razdoblje njegova života u kojem više nije obnašao visoke dužnosti, ali se nastavio baviti znanstvenim, umjetničkim i književnim radom.

Izložba je otvorena do 19. svibnja 2013. godine. Autori izložbe i kataloga su Marina Bregovac Pisk i Kristian Gotić, a likovni postav potpisuju arhitekti Željko i Lana Kovačić. ■

ENG The Iso Kršnjavi—A Great Founder/Minister of the European Spirit exhibition at the Croatian History Museum offers visitors a look at Isidor Kršnjavi, a leading Croatian politician of the last quarter of the 19th century.

Kulturna društva bečkih Hrvata

Život u novoj sredini potaknuo je bečke Hrvate da se udružuju radi ostvarenja svojih interesa, a povijest i sadašnjost svih hrvatskih društava u Beču istražio je lingvist Marko Lukenda

Napisao: **Marijan Lipovac**

U Beču živi oko 35.000 Hrvata, doseljenika iz Hrvatske i BiH, te još oko 15.000 gradišćanskih Hrvata. Većina današnjih bečkih Hrvata doselila se tek od sredine 60-ih godina 20. stoljeća, uglavnom kao ekonomski emigranti, kojima su se 90-ih godina pridružili i oni koje je iz domovine protjerao rat u Hrvatskoj i Bosni i Hercegovini.

Život u novoj sredini potaknuo je bečke Hrvate da se udružuju radi ostvarenja svojih interesa, a povijest i sadašnjost svih hrvatskih društava u Beču istražio je lingvist Marko Lukenda, nekadašnji bečki student, sudionik osnivanja nekoliko udruga i svjedok njihovih uspona i padova. Svoja saznanja objavio je u knjizi *Živjeti negdje drugdje* koju je 2012. izdala Hrvatska katolička misija Beč. Time su prvi put na jednome mjestu dostupni podaci o djelovanju svih

udruga koje su Hrvati osnivali u Beču u posljednjih 90 godina, uz mnoge dokumente i fotografije. Najviše prostora posvećeno je udrugama koje nastaju nakon 1945. jer je i sam autor bio pripadnik generacije koju su u Austriju natjerale nesloboda i nepovoljno političko stanje u domovini. Arhivsku građu autor uspješno kombinira sa svojim sjećanjima i često ne uspijeva zadržati hladan znanstveni pristup, no time njegova knjiga dobiva neposrednost, a čitatelj jasnije shvaća okolnosti u kojima je pojedina udruga nastajala i zapreke koje je morala svladavati.

MLADENAČKI ZANOS

Lukenda je uspio vrlo plastično dočarati mladenački zanos, ali i naivnost prilikom osnivanja udruga Hrvata doseljenih u Beč te proračunatost državnoga vrha bivše Jugoslavije koji se koristio i diplomacijom i tajnom policijom kako bi spriječio da se Hrvati u Beču slobodno udružuju. Jedan od Lukendinih ciljeva bio je skidanje etikete da su hrvatske

udruge bile opasne i rušilačke skupine te dokazivanje da nije svaka takva udruga bila neprijatelj Jugoslavije, što se jasno vidi iz programa njihova rada i zapisnika sa sastanaka.

Iako u svojoj knjizi piše i o gradišćanskohrvatskim udrugama u Beču kao što je *Hrvatsko gradišćansko kulturno društvo* i *Hrvatski akademski klub*, Lukenda je naglasak ipak stavio na udruge koje su okupljale tek doseljene Hrvate. Prvo među njima bilo je *Hrvatsko udruženje Velebit* koje su 1957. osnovali Hrvati koji su 1945. bježali pred partizanima i oni koji su poslije odlazili zbog političkih i ekonomskih razloga.

Statutom je bilo definirano da udruga nema političke ciljeve, nego da joj je svrha pomagati u lakšem snalaženju iseljenika i uklapanju u novo društvo, socijalno i karitativno djelovati te organizirati kulturne, prigodne, vjerske, ali ne i nacionalne priredbe. Prva imovina Velebita, osim obveznoga inventara, bila je pet zastavica, tri zastave s kopljima, sedam pepeljara, jedna lopta te po jed-

Poklade u misijskim prostorijama 1970., fra Stjepan stoji raširenih ruku

Crkva "Am Hof" vjersko je središte Hrvata katolika Beča i okolice

na društvena igra - šah, čovječe ne ljuti se, mlin i dama. No, jugoslavenske vlasti tretirale su društvo kao da je riječ o terorističkoj organizaciji, a Austrija im je radi dobrosusjedskih odnosa morala ići u susret. Među članovima bili su i policijski denuncijanti pa je predsjednik društva Richard Pacher u siječnju 1958. pozvan na razgovor u policiju gdje mu je rečeno da udruga mora biti ograničena na karitativno djelovanje, ponajprije na smještaj izbjeglica kako bi time austrijsku državu rasteretila te brige.

HRVATSKI SVEUČILIŠTARCI

Mjesec dana poslije osnovan je ogranak *Hrvatski sveučilištarci* te akcija *Caritas Croata* sa svrhom da pomogne izbjeglicama čiji je broj rastao. Članovi Velebita donirali su u tu svrhu vlastiti novac, a zatražena je pomoć i Caritasa internacionalisa i Caritasa Bečke nadbiskupije. Profiliranju udruge kao socijalne i karitativne pridonijelo je i osnivanje ogranka *Hrvatska žena*. Članovi Velebita pomagali su Hrvatima koji su dolazili u Beč kako bi se odselili u Kanadu te im pomagali u nabavljanju dokumenata, a 1958. u povodu Svih svetih uređivali su grobove hrvatskih vojnika na groblju u Beču. Počelo je i povezivanje s udrugama gradišćanskih Hrvata, ali uskoro je došao kraj, nakon što je 1959. policija zabranila Velebit zbog navodno fašističkih istupanja nekih članova na sastanku u Klagenfurtu. Ustavni sud ukinuo je odluku o zabrani 1960. nakon žalbe, ali društvo se sve više počelo osipati te je do 1963. zamrlo.

Upravo u to vrijeme u Austriju počinju dolaziti ekonomski emigranti za koje se brinuo jedino *Hrvatski dušobrižnički centar* u Beču, osnovan 1960. Njegov prvi voditelj bio je fra Mirko Čović.

Kako je fra Čović okupljao studente iz Hrvatske, jugoslavenske vlasti formirale su *Udruženje jugoslavenskih studenata* u Beču, petnaestak godina kasnije odnosno 1975. godine. Društvo se ugasilo 1977. jer je sve manje studenata dolazilo na sastanke. Od 1969. do 1971. postojao je i *Internacionalni klub mladih Jugoslavena*, a 1970. osnovan je *Klub jugoslavenskih radnika Jedinstvo*. Hrvatima koji nisu htjeli imati posla s jugoslavenskim komunističkim režimom u to vrijeme je preostala jedino Hrvatska katolička misija, u sklopu koje 1986. nastaje *Hrvatsko sportsko kulturno društvo Croatia*. Godine 1991. osnovana je u Beču Hrvatska nogometna liga, u sklopu Hrvatskoga sportskog saveza.

BEČKI HRVATI I DEVEDESETE

Nakon osamostaljenja Hrvatske prva udruga koja je bila osnovana je *Austrijsko-hrvatska zajednica*, utemeljena 1990., koja je imala šest odjela - za prosvjetu i školstvo, kulturu, promidžbu, sport, humanitarnu pomoć i socijalnu skrb te za folklor i narodnu glazbu. Od 1996. naziv udruge glasi *Austrijsko-hrvatska zajednica za kulturu i sport*. U veljači 1991. Zajednica je organizirala Hrvatski bal, čiji pokrovitelji su bili austrijski predsjednik Kurt Waldheim i hrvatski predsjednik Franjo Tuđman. Zajednica je poma-

gala Hrvatskoj tijekom Domovinskoga rata. Nastava hrvatskoga jezika najprije je održavana od 2002. do 2005. u sklopu udruge ANNO '93, no bila je amaterska i bez prava javnosti. Tek od 2005. dopuštena je dopunska nastava hrvatskoga u sklopu austrijskih škola. *Anno '93* pristupio je 1996. *Austrijsko-hrvatskoj zajednici za kulturu i sport*, a njeguje hrvatske pjesme i plesove. *Austrijsko-hrvatsko društvo* osnovano je 1990., a u osnivačkom odboru bili su i Erhard Busek, Hannes Swoboda, Norbert Leser, Radoslav Katičić s austrijske strane, a s hrvatske Franjo Komarica, Janko Vranyczany Dobrinović i Zvonimir Šeparović. Društvo je usmjereno austrijskim i hrvatskim višim slojevima pa su među članovima bili i štajerski zemaljski poglavar Josef Krainer, željezanski biskup Stefan Laszlo i Leo Wallner, glavni direktor OMV-a. Društvo ima podružnice u nekoliko austrijskih i hrvatskih gradova, a do sada su inicirali postavljanje spomen-ploča mnogim istaknutim Hrvatima, organizirali su *Tjedan hrvatske knjige u dijaspori*, izložbu o Vukovaru i više predavanja. U Beču od

1991. ponovno djeluje i Matica hrvatska, dok je 1991. osnovano *Društvo hrvatskih studenata Beč*. U Austriji uspješno djeluje od 1993. Hrvatski svjetski kongres. Aktivan je i Središnji odbor hrvatskih udruga u Austriji, osnovan 1995. otkad u Beču djeluje i *Hrvatsko kulturno društvo Napredak* koje je osnovao Fond za stipendiranje siromašnih studenata i potporu nadarenima "Fra Ivan Franjo Jukić".

Autor u knjizi primjećuje da je danas među bečkim Hrvatima sve manje onih koji bi se u radu hrvatskih udruga angažirali besplatno, za razliku otprilike 40 ili 50 godina, a očito je i manje entuzijazma. Djelovanje tadašnjih hrvatskih organizacija zato je pozitivan primjer koji bi u sadašnjosti i budućnosti trebali slijediti njihovi nasljednici unatoč potpuno drukčijim političkim i društvenim okolnostima. ■

ENG Marko Lukenda details all of the associations established by Croats in Vienna in the past ninety years in an easily comprehensible monograph entitled *Living Somewhere Else*.

Od vrtića do vrtića

Navikli smo slušati priče o našim ljudima koji su šezdesetih i sedamdesetih godina krenuli "trbuhom za kruhom" put Njemačke, Amerike, Australije. Mnogi od njih računali su ostati u tuđem svijetu samo koju godinu, nešto zaraditi, napraviti kuću, a onda sa svojom obitelji graditi bolju budućnost u svome zavičaju, u svome selu, među svojim ljudima. Mnogima od njih boravak se produžio. Marke i dolari oslaćali. Radno mjesto čuvali su kao oči u glavi, jer pitanje je kako će to biti na povratku u domovinu. Ivankin otac ostao je u Njemačkoj 35 godina, a majka 30. Mala se Ivanka začela u Berlinu, a majka ju je pred rođenje donijela pod svojim srcem u Tomislavgrad. Ugledala je domovinsko sunce i udahnula čisti domovinski zrak 23. veljače 1975. godine. Kad je navršila pet nedjelja, ponese je majka opet u Berlin. U povojima. Ne može majka bez svoje bebe. Gdje je majka tu je i dijete. U dobi od osam nedjelja od rođenja dobila je boravak u jaslicama. Donosila je majka malu Ivanku već u 6 sati ujutro u jaslice, a dolazila po nju u 16 sati kad se vraćala s posla.

Tako je mala beba Ivanka odrastala i kod kuće i u dječjem vrtiću sve do polaska u prvi razred osnovne škole. Sjećam se da je bila sama među njemačkom djecom. Odgojitelji su joj bili dvije odgojiteljice i jedan odgojitelj. Igrali su se, pjevali, plesali, išli u šetnje, posjećivali zoološki vrt, botanički vrt, plivali u poznatom kupalištu "Insulaner". Sjećam se "fašinga" - pokladnih igara kad je bila obučena u kauboja. Jezik je bio samo njemački. Uvijek je govorila materi i čači: "U Njemačkoj se priča njemački, a u Hrvatskoj hrvatski." Prvi razred osnovne škole završila je u Berlinu. Tada se vratila u Tomislavgrad. U berlinskom razredu svi su bili tužni što odlazi iz Berlina. Kad je došla u drugi razred osnovne škole u Tomislavgradu, nije znala ni riječi hrvatskog jezika. Roditelji su pokušavali

s njom razgovarati i učiti je hrvatski, ali to joj nije odgovaralo, jer je, kako kaže, bila u društvu njemačke djece i njemačkih odgojitelja. Sjećam se da je jedne godine u vrijeme ljetnih praznika bila kod djeda i babe, pa je vidjela mačku kako se penje uz drvo. Tada je pomiješala i njemački i hrvatski govoreći: "Eine Katze laufe u drvo." I dan danas je "zezaju" kad dođe dolje. U Tomislavgradu završila je osmoljetku, a prvi srednje u Splitu. Opet se vratila u Berlin 1989. godine. Završila je za zubarsku pomoćnicu i radila kod zubara kao stomatološka sestra.

Danas ima svoje dvoje djece, Magdalenu od tri godine, i Dominika od sedamnaest mjeseci. S oboje djece razgovara i njemački i hrvatski. Magdalenu dovodi u vrtić kao što je nju njezina majka dovodila, a za Dominika čeka prazno mjesto u vrtiću. Roditelji joj u Tomislavgradu uživaju zasluženu mirovinu, a ona će se načekati svoje. Berlin je njezina sudbina...

Život bez ovaca

Po Miljevačkim dočićima, uz rijeku Krku, Nevenka je sa stricem čuvala ovce. Svako-ga dana slušala je zvono ovna zvonara. Uživala u izlascima sunca. Slušala pjev ptica i divila se plavoj rijeci koja od svoga izvora kod Knina do utoka kod Šibenika, u dužini od 72 km privlači i dandanas turiste iz cijelog svijeta svojom bistrinom, ljepotom slapova, posebno Skradinskog buka i Roškog slapa, te "oazom mira", "otočićem smirenosti" - Visovcem. Vraćala se s ispaše u večernjima satima. Lijegala u krevet maštajući o životu bez ovaca i ranih ustajanja. Bila je vesele naravi, puna života, zvali su je Nevom i svi su je voljeli.

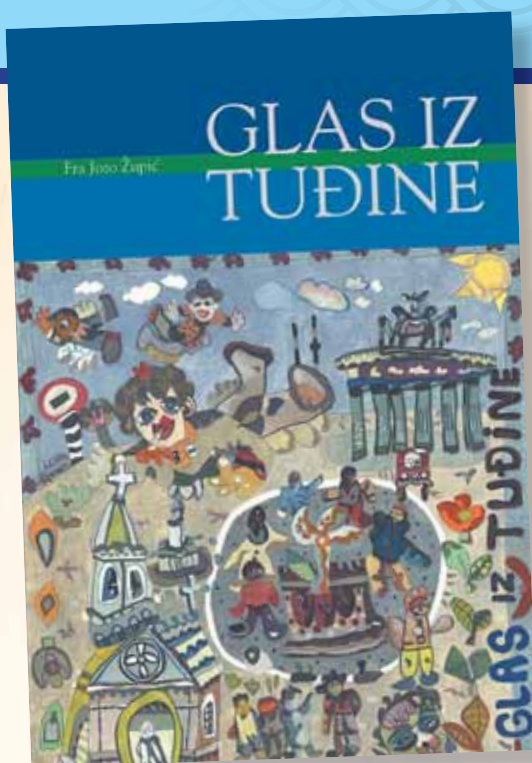
Jednoga dana učini joj se da joj sreća kuca na vrata. Tek joj je petnaest i pol godina. Uda se za mladića koji je već dvije godine u Njemačkoj. U rujnu

mjesecu 1971. bilo je vjenčanje i odmah let za Njemačku. Uzbudjenje veliko. Prvi put s avionom. Sva je bila u strahu i kod polijetanja i kod slijetanja. Mislila je da će joj srce stati, a opet puna nadanja da će doći u veliko bogatstvo. Nakon dolaska u Berlin bila je razočarana. Ušla je u staru sobu, tri sa dva metra. Osjećala se strašno. Daleko od domovine. Svi su joj nedostajali, posebice mater. Bila je prenežaka. Jednostavno dijete otišlo preko bijela svijeta.

Godine 1972. počela je raditi u jednoj mesnici. Bez znanja jezika. Poslodavci su joj pokazivali prstom što mora raditi. Samo se radilo prstom i pokretima glave. Često je plakala i čeznula za domom, za kućom. Nakon godinu dana od dolaska u Njemačku posla je u domovinu. Kad je došla kući, k svojim, nitko sretniji od nje. Zagrlila je roditelje, rodbinu, slikala se s ovcama. To joj je bila želja. Čitavo selo bilo je njezino. Išla je po ogradama, njivama, vinogradima i posvuda gdje je provodila svoje djetinjstvo. Svi su se smijali što je toliko oduševljena za svoju grud. Brzo je prošao posjet najdražima, pa opet put Berlina. Muž joj je radio među našim ljudima, a ona samo među Nijemcima. Nogama i rukama naučila je njemački. Ne savršeno, ali se snalazila i svi su se u mesnici divili kako je brzo svladala jezik.

U mesnici su bili različiti poslovi: pakiranje salame, pravile se kobasice, svi namazi. Tu se i pakiralo i proizvodilo. Bila je to manja tvrtka s četrdesetak radnika. Zbog maloljetnosti nije mogla raditi u drugim tvrtkama jer takve nisu primali. Kad je napunila osamnaest godina, prešla je u mljekaru, jer joj je u mesnici bilo strašno teško. Tu je bilo vlage, hladnoće i fizički je bilo iscrpljujuće, a plaća slaba. Sedam-osam godina radila je u mljekari. Proizvodili su se mliječni jogurti, sirevi, maslaci... U mljekari je plaća bila bolja i imala je svoje radno mjesto s jednim muškarcem i jednom ženom. Radila je na stroju za voćne jogurte. Onda je počela radati djecu. Rodila je tri zdrava sina. Još je radila u bol-

nici Urban više od dvadeset godina. Kad se poboljšala financijska situacija, češće je odlazila kući. U domovini su ona i muž gradili kućicu za sebe i za svoju djecu. Uskoro se dogodila i tragedija. Prije deset godina, baš pred Uskrs, muž joj je smrtno stradao u prometnoj nesreći u Austriji. Sama se brinula za djecu. U Njemačkoj je naučila kako se ophoditi s ljudima, kako cijeliti život i kako bolje razumjeti svoje roditelje u domovini koji su se borili za svoju djecu.

“Pojačaj peč”

Došao je u Njemačku, a da nije znao ni jednu njemačku riječ. U školi je učio francuski. Znao je brojati do 10. U rukama je imao papire svršenog zidara, a trokuta-stu mistriju nije ni vidio. Dopala ga soba u baraci. Peticica su spavali u sobi. Kreveti su bili na kat. Spavao je na katu. U sobi je gorjela uljana peč. Tko je bio na katu, bilo mu je vruće, a onome ispod njega hladno. Onaj odozdo viče: “Pojačaj peč”, jer mu je hladno, a ovaj odozgo: “Smanji, vruće je, izgori.” Kuhanje je bilo zajedničko. Stariji su voljeli papreno

i masno, a mlađi među kojima je i on radije su jeli lakšu hranu. Voda za piće nije valjala, pa se pilo pivo. Prvi put u životu pije pivo. Gorko mu bilo. Trebalo mu je dosta vremena naviknuti se. S jabukovim sokom nikako utažiti žeđ. Prvo radno mjesto na baušteli neće nikada zaboraviti.

Bio je 17. listopada 1968. godine. Slana plegla po zemlji. Bilo je hladno. Poslovođa govori svoje. Ništa ga ne razumije, a uvijek potvrđuje ja, ja, da, da. Uza se je uvijek držao “Njemački sa 100 lekcija”. Prošlo je pola godine kad je progovorio. Znao je značenje riječi, ali govoriti bilo mu je teško. Nakon dva i pol mjeseca mogao je poći kući. Neka zarada je u džepu. Zato su došli. On i njegovi kolege željeli su zaraditi, obući se, nešto malo uštedjeti, imati bijelu najlon košulju i mantil suškavac. Onda si gospodin čovjek. Krenulo ih je iz njegova mjesta trideset i dvojica. Od njih je bilo dvadeset momaka. “Ogolili” su selo. Krenuli su izgrađivati tuđu zemlju, a svoju su ostavili. Dandanas razmišlja da su ostali kod kuće i da su imali samo kramp i lopatu mogli su napraviti autocestu od Imotskog do Splita u dužini od 100 kilometara. Nije prošlo ni godinu i pol dana, evo ženidbe pred vratima. Možda je to i posljednja po starim običajima Imotske krajine. Najprije ugovor, zatim rakija, kolač, navišćenje u crkvi kroz tri nedjelje, škrinje i svadba sa svatovima. Nema više konja da prevoze škrinje, nego sve dođe u paketima. Pomalo je počeo graditi kuću. Novca nikad dosta. Mijenjao je baušte, počevši od Stuttgarta, Frankfurta, Hamburga, pa opet Frankfurta i napokon, Berlin, u kojemu je danas bez posla i čeka na svoju penziju. U razdoblju 1979. do 1984. prekinuo je posao misleći u rodnome kraju otvoriti platenik, ali je odustao. Rodila se i djeca. Četvero ih je. Trebalo je i njih školovati. Došli su već i unuci. Njihovi roditelji u Hrvatskoj ne rade. Treba se i za njih brinuti. Leđa zgrbljena. Bole. Strepi za budućnost djece svoje i svoje unučadi. Mate se ne predaje. Penzijom će ublažiti sve boli svojih leđa i dugih radnih godina po bauštelama njemačkih gradova.

MANJINSKA VIJEST

HMI SPLIT ZA HRVATE U BARU I KOTORU

CRNA GORA - Kao i prethodnih godina HMI-jeva podružnica u Splitu završila je svoj godišnji program posjetom Hrvatima u Crnoj Gori. Tom prigodom je, a u povodu božićnih svetkovina, u suradnji s Hrvatskim građanskim društvom Crne Gore Kotor organi-

zirano predstavljanje knjige *Veterani Hajduka 1977. – 2012.* autorice Branke Bezić Filipović. Knjiga je nastala u povodu 35. obljetnice djelovanja Hajdukovih veterana kao društva u sklopu kluba, a koji su sve svoje inozemne turneje ostvarili u suradnji s hrvatskim iseljeništvom. U knjizi se govori i o posjetima Crnoj Gori koji su dva puta bili organizirani u suradnji HMI-jeve podružnice u Splitu i Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore Kotor i podružnice Bar. Uz knjigu je priređen i DVD koji također kronološki prikazuje 35 godina djelovanja veterana, ali ne samo fotografijama nego i dokumentarnim snimkama.

Prvo predstavljanje knjige i prikazivanje DVD-a upriličeno je 15. prosinca u Kotoru u dvorani Zavoda za gluhoonijem djecu. Na predstavljanju je, uz autoricu, govorio i Tripo Schubert, tajnik Hrvatskoga građanskog društva iz Kotora. Sljedeće predstavljanje organizirano je idućeg dana u Baru u organizaciji Hrvatskoga građanskog društva Crne Gore, podružnice Bar, u dvorani Zavičajnoga muzeja, smještenog u dvorcu kralja Nikole. Na predstavljanju je uz autoricu, u ime barske podružnice, govorio Vlado Marvučić. Bar je poznat kao crnogorsko središte navijača Hajduka pa je tamo prije nekoliko godina čak i osnovan amaterski nogometni klub koji nosi ime Hajduka.

Da se božićni blagdan ne bi obilježili samo sportom, te da bi se zadovoljili svi ukusi, Hrvatsko građansko društvo Crne Gore Kotor pozvalo je klapu Ragusu iz Dubrovnika da održi u Crnoj Gori četiri koncerta i to u Kotoru, Donjoj Lastvi, Podgorici i Baru.

IN MEMORIAM

Ladarica Anđela Potočnik

Nakon duge i teške bolesti u Zagrebu je preminula Anđela Potočnik prva prvakinja Ansambla LADO, jedinog nacionalnog folkornog ansambla. Anđela Potočnik rođena je 1933. u Hrvatskom Zagorju, u zaselku Pristava, nedaleko Tuhlja i nadomak Zagrebu, gdje se zelena i bijela ljepota prirode gusto ispreplela s ljudskim sudbinama, a pjesma je bila djelom samog života i svakodnevice. U kući se njezinih roditelja pjevalo uvijek: u radosti i teškoćama, kao što se disalo i radilo. I kasnije – Anđela je već bila u Zagrebu kao dijete – pjesma ju nije ostavljala. Pjevala je u školskom zboru, a kasnije u KUD-u "Joža Vlahović", u Ansamblu LADO, Ladaricama, na radiju, televiziji, na filmovima, pločama, CD-ovima, ali uvijek ostala cijelim svojim bićem iskrena, nasmiješena i posebna. Pjevajući srcem, nije mislila na sebe, već na pjesmu, u kojoj se riječju i melodijom čuvaju poruke prošlosti i umjetnički oblikovano iskustvo našeg naroda. Uz veliku glazbenu nadarenost i ne manji talent za folklorni ples, Anđela se velikom marljivošću i odricanjima izgradila u autentičnog scenskog umjetnika Ladovog programa. U Ansamblu LADO je provela svoj radni i umjetnički vijek, proputovala veliki dio svijeta, nastupajući na glasovitim svjetskim scenama i koncertnim podijima. Svoje folklorno i glazbeno iskustvo ugradila je i u programe Ladarica kojima je dala svoj neponovljivi glasovni sjaj. 2011. godine Predsjednik Ivo Josipović odlikovao je Anđelu Potočnik redom Danice hrvatske s likom Marka Marulića. (LADO)

Promet nekretnina / Sređivanje vlasničkih odnosa / Građenje i održavanje

Sukladno promjenama propisa zbog usklađivanja sa pravnom stečevinom EU, u vezi legalizacije objekata, provedbe Nacionalnog programa sređivanja zemljišnih knjiga i katastra, za naše Hrvate koji žive izvan RH kvalitetno pružamo objedinjenu uslugu na tržištu nekretnina.

s povjerenjem!

DTZ-Studio Ožbolt d.o.o.
direktorica: **Dubravka Ožbolt**, dipl.iur.
mob: +385 (0)98 1930 258
telefon: +385 (0)1 6185 505
fax: +385 (0)1 6185 838
e-mail: dubravka@ozbolt.com
www.ozbolt.com

MATIČIN VREMEPLOV

Pronašli smo u Matici za mjesec **siječanj** i **veljaču** godine...

Priprema: **Hrvoje Salopek**

Iseljenici svom narodu:

Uz pomoć patriotskih iseljenika Obnovljen je Narodni dom u Puntu

Desetgodišnjicu Drugog zasjedanja AVNOJ-a prislavio je narod Puntara i okolice na naročito svečan način. Toga je dana otvoren i predan narodu na upotrebu obnovljeni «Narodni dom», koji su fašistički okupatori spalili u prošlom ratu, a koji je sada ponovo izgrađen zahvaljujući patriotskoj svijesti i pomoći iseljenih Puntara i ostalih Krčana. U znak zahvalnosti svojoj iseljeničkoj braći, pružava — kojoj je prisustvovalo 1500 ljudi — pretvorila se u srdačnu manifestaciju solidarnosti naroda u domovini i iseljeničtva.

Prisustvo je počela sviranjem himne «Hej Slaveni», koju je odsvirala mjesna glazba. Zatim je predsjednik Općinskog Narodnog odbora i tajnik Odbora za obnovu spaljenog doma Nikola Karabaić održao uvodni govor o značenju ovog Doma. Iz njega je uzeo riječ Stanko Jerončić, koji je pročitao

Na večer je u prostorijama Doma održana akademija, a satim ples koji je trajao do zore. Sav Puntar, stari i mlado, muško i žensko, prisustvovalo je akademiji i plesu, a došlo je mnogo gostiju i iz grada Krka i ostalih mjesta oto-

«Domorodac» je poslao novi pocjeni zastor za pozornicu, a automatski gramofon u vrijednosti od 750.000 din., te kupiti vrijednosti od 1.500.000 din. Puntara daci je dobrovoljnih dne

'54

U Drugome svjetskom ratu spaljeni Narodni dom u Puntu na otoku Krku obnovljen je donacijama iseljenih Puntara i ostalih Krčana. «Za obnovu Narodnog doma najzaslužniji je klub Domorodac u New Yorku koji je poslao svome mjestu robe u vrijednosti od 7 milijuna dinara, s kojim se novcem i obnovio dom», piše Matica. Svečanost otvorenja obnovljenog Doma, na kojoj je bilo 1.500 ljudi, pretvorila se u «srdačnu manifestaciju solidarnosti naroda u domovini i iseljeničtva».

'70

Grupa od 30-ak članova studentskoga KUD-a «Ivan Goran Kovačić» iz Zagreba gostovala je u austrijskom Gradišću i tom prigodom «doživjela nezaboravne susrete i bratsku ljubav koja će se dugo pamtit». Na slici vidimo Goranovce s domaćinima ispred škole u Novoj Gori, u južnom Gradišću.

'92

Na istoj hrvatskoj r

«Prvi gosti koji su Maticu posjetili točno na dan hrvatske suverenosti i neovisnosti, 15. prosinca 1992., bili su naši već dobro znani domoljubi i prijatelji, Zagrepčani iz Kanade, supruzi Stanko i Štefica Trtanj», piše Matica i napominje kako je gospodin Trtanj vrlo aktivan u hrvatskoj zajednici u Mississaugi, posebice u aktivnostima Hrvatskoga nacionalnog fonda koji prikuplja pomoć za ratom stradalom Hrvatsku.

Pepeljuga u Zagrebačkome kazalištu lutaka

Prema bajci Charlesa Perraulta, u dramatizaciji Željke Udovičić, u Zagrebačko kazalište lutaka stigla je Pepeljuga. U ovome lutkarskom igrokazu redateljica Saša Broz za naslovnu ulogu ipak je umjesto lutke odabrala glumicu - Katarinu Pericu Kirin. Lutke su, s druge strane, plod suradnje dviju vrsnih umjetnica: kreatorice lutaka Vesne Balabanić i kostimografkinje Sandre Dekanić.

Snježni spektakl uz more

Da se dogodi da snijeg padne uz more i nije neka rijetkost, ali natjecanje kakvo je *Carnival Snowboard Session* vjerojatno ima samo Rijeka. Ovo međunarodno gradsko snowboard natjecanje koje u sklopu Riječkoga karnevala organizira *Snowboard klub Nine* posljednjih nekoliko godina smješteno je na Gatu Karoline Riječke, a ove godine održano je već šesti put zaredom.

Ekranizacija hit predstave "Kauboji"

Prema hit predstavi "Kauboji", koju je pogledalo više od sto tisuća ljudi, nedavno je u režiji Tomislava Mršića počelo snimanje istoimenoga filma, čija se premijera očekuje na ovogodišnjem Festivalu igranoga filma u Puli, a od listopada će igrati i u kinima. U odnosu na originalnu predstavu Saše Ančičića, koja je od premijere u zagrebačkome Teatru Exit prije skoro pet godina osvojila dvadesetak kazališnih nagrada, imat će manje promjene. Scenarij za film napravio je Mršić, koji se kao redatelj dosad istaknuo nizom dokumentarnih filmova.

"Srce na dlanu" humanim herojima

Nagrade "Ponos Hrvatske" dodijeljene su herojima koji su svojom humanošću, nesebičnošću i dobrotom obilježili 2012. godinu, a na prigodnoj svečanosti u Hrvatskome narodnom kazalištu u Zagrebu na hrabrosti i poštenju laureatima je čestitao i hrvatski predsjednik

Ivo Josipović. Priznanja 'Srce na dlanu', skulpture koje je izradio umjetnik Ivica Propadalo, dobili su Josipa Reščić, policajka dobrog srca iz Zagreba, Zvonko Mesek iz Varaždina koji je spašavao unesrećene iz zapaljene kuće, Hrvatska vatrogasna zajednica, Lada Štefek

i Lana Iljadica koje pomažu splitskim beskućnicima, Katarina Prungl iz Splita koja je hrabro skočila u more i spasila utopljenike, Riječanin Dejan Grublješić koji je iz gorućeg automobila spasio putnike, kao i mnogi drugi.

Izložba "Praška četvorica"

Velika studijska izložba slika "Praška četvorica: Uzelac, Gecan, Varlaj, Trepše", koja s više od 100 slika, crteža i grafika tematizira najvažnije formativne godine četvorice autora koje je tijekom i nakon Prvog svjetskog rata povezao Prag, otvorena je u Umjetničkome paviljonu u Zagrebu. Po riječima autora koncepcije izložbe Zvonka Makovića, Prag je odigrao važnu ulogu u njihovim formativnim godinama, neposredno prije pojavljivanja na umjetničkoj sceni, no povezuje ih i odnos prema djelu Miroslava Kraljevića, čiji se status u nacionalnoj povijesti umjetnosti dobrim dijelom učvrstio iz afirmativnog stajališta koje su oni naglašavali.

Više od 300.000 posjetitelja u Noći muzeja 2013.

Više od 300.000 posjetitelja obišlo je hrvatske muzeje, galerije i srodne ustanove u kulturi u Noći muzeja 2013. Taj podatak pokazuje kako je Hrvatsko muzejsko društvo osmi put manifestaciju organiziralo s iznimnim uspjehom. U 100 hrvatskih gradova i mjesta od 18 sati do jedan sat poslije ponoći muzeji, galerije i srodne ustanove u kulturi nudile su atraktivan program na 200 lokacija, 10 posto više nego lani. Središnji događaj i simbolični početak ovogodišnje Noći muzeja bio je otvorenje prve faze stalnoga postava Gradskoga muzeja Vukovar, u dvorcu Eltz, te primopredaja obnovljenih kuća u povijesnoj gradskoj jezgri. U nazočnosti više od 3.500 posjetitelja postav je otvorila Andrea Zlatar Viola, ministrica kulture RH.

BRAĆA KOVAČ IZBORNICI U-21 SELEKCIJE

Iako se već neko vrijeme spominjalo kako će Niko i Robert Kovač u ruke dobiti hrvatsku selekciju U-21, to je i službeno potvrđeno. Naime, braća Kovač, koji su zajedno odigrali 167 utakmica za reprezentaciju, u društvu predsjednika HNS-a Davora Šukera iznijeli su svoj plan rada s mladom reprezentacijom. "Dat ćemo sve od sebe da naši mladi nogometaši prate naš put. Na svakom sam treningu davao sto posto od sebe, a tako ćemo i na treninzima s mladima. Nadam se da će oni biti naš ponos te da će suradnja s izbornikom A-representacije biti kvalitetna", rekao je Niko. Također je istaknuo koji su mu ciljevi: "Prije svega, u suradnji s izbornikom Štimcem, ali i reprezentacije U-19 Jeličićem, stvoriti igrače koji će konkurirati za momčad A, baš kao što je i Bilić stvorio nekoliko igrača, a koji su sada kostur aktualnog sastava. Ja mislim da nije imperativ ići na velika natjecanja, ali se nadamo da ćemo i to uspjeli realizirati. No, molim vas za strpljenje i razumijevanje. Nemojte odmah biti kritični, ovo je dugotrajan projekt za dobrobit hrvatskoga nogometa", zaključio je Niko Kovač. Uz njega će na klupi U-21 sjediti i brat Robert, koji još nema završenu trenersku akademiju.

U ZAGREBU ODRŽANO EP U UMJETNIČKOM KLIZANJU

U prepunoj Ledenoj dvorani Doma sportova, pred više od 6.000 gledatelja, spektakularnom revijom pobjednika završeno je Europsko prvenstvo u umjetničkom klizanju, kojemu je Zagreb bio domaćin. Četvrti put u povijesti Zagreb je bio domaćin Europskog prvenstva u umjetničkom klizanju. Na ledu Doma sportova održano je natjecanje na kojem je sudjelovalo 35 vrhunskih klizača, 30 klizača, 15 sportskih i 28 plesnih parova iz 34 europske zemlje.

MEDVJEDIMA PORAZ OD LINZA ZA KRAJ ICE FEVERA

U 3. kolu međunarodne EBEL lige hokejaše Medveščaka u Zagrebu su u produžetku porazili hokejaši Linza s 4 : 5 (2 : 1, 2 : 2, 0 : 1/0 : 1), te su pali na treće mjesto ljestvice. Bila je to posljednja utakmica u Areni u sklopu Ice fevera. Zagrebački sastav imao je vodstvo nakon prve dvije trećine, a na kraju je 10 minuta prije kraja susreta Martin Meier Grabher zabio za 4 : 4 i odveo susret u produžetak. Na ligaškoj ljestvici Linz je sada na drugome mjestu, što znači da je prestigao Medveščak. Redoslijed: 1. Vienna Capitals 10, 2. Linz 6, 3. Medveščak 6, 4. Villach 4, 5. KAC 3, 6. Graz 2.

KITZBÜHEL: KOSTELIĆU KOMBINACIJA I POSTOLJE U SLALOMU

Austrijski skijaš Marcel Hirscher pobijedio je u slalomu Svjetskoga kupa u Kitzbühelu, dok je Ivica Kostelić bio treći (+0,93), ali je slavio u kombinaciji za koju se bodovao slalom i spust pa je osvojio ukupno 160 bodova. Drugi u slalomu bio je Nijemac Felix Neureuther (+0,77). Kosteliću je to prva ovosezonska pobjeda u Svjetskome kupu, a ukupno 25. u karijeri. Također, ovo mu je četvrta uzastopna pobjeda u kombinaciji u Kitzbühelu. Kostelić je upisao 25. pobjedu u Svjetskome kupu i desetoplasirani je na vječnoj listi najboljih skijaša svijeta. Legendarni spustaš Franz Klammer ima samo jednu pobjedu više. Ivica se na postolje penjao 56 puta. Jedanput više od sestre Janice.

RUKOMETAŠI PONOVRNO BRONČANI

Hrvatski rukometaši osvojili su broncu na Svjetskome prvenstvu nakon što su u Barceloni slavili protiv Slovenije sa 31 : 26 (14 : 13). Hrvatskoj je to peta medalja sa svjetskih prvenstava i prva brončana nakon zlata 2003. i srebrnih odličja 1995., 2005. i 2009. Također, ovo je treća brončana medalja u godinu dana za *kauboje*, bili su treći na EP 2012., zatim na OL u Londonu i sada na SP u Španjolskoj. "Nije bilo lako, ali imali smo veliki motiv. Početak je bio sjajan, nismo kalkulirali protiv Španjolske, poslali smo poruku djeci da se rad i odricanje i poštenje kad-tad isplate", izjavio je okupljenima hrvatski izbornik Slavko Goluža. "Sjajno smo igrali protiv Francuske, protiv Danske se dogodio splet okolnosti - ozljede, temperatura - i nismo imali sreće. Na kraju smo osvojili broncu i tu se vidio karakter reprezentacije. Već smo treći put izvukli zadnje atome snage", rekao je izbornik.

AUSTRALIAN OPEN: ANA KONJUH OSVOJILA DUPLU KRUNU

Mlada hrvatska tenisačica Ana Konjuh nakon osvojene titule u parovima pobijedila je i u pojedinačnoj konkurenciji juniora na Australian Openu, svladavši u finalu drugu nositeljicu Čehinju Katerinu Siniakovu sa 6 : 3, 6 : 4. Petnaestogodišnja Konjuh, koja je bila treća nositeljica, dvije godine stariju protivnicu pobijedila je za 64 minute. Potkraj godine osvojila je Orange Bowl, neslužbeno juniorsko svjetsko tenisko prvenstvo, a sada je prva juniorka svijeta i pred njom je velika karijera.

PREKRASNA HRVATSKA OKOM FOTOGRAFA VARAŽDINSKE TOPLICE - AQUAE IASAE

Snimio: Filip Lučin (više fotografija prekrasne Hrvatske pogledajte na www.fliplucin.com)

Grad Varaždinske Toplice poznat je kao lječilište. Kako mu ime govori, grad se nalazi na termalnim izvorima oko kojih je još u III. st. prije Krista živjelo ilirsko pleme Jasi. Po imenu toga plemena Rimljani su mjesto nazvali Aquae Iasae i izgradili lječilište. Zahvaljujući tome, mjesto je doživjelo procvat u razdoblju od I. do IV. st. Nakon pada Rimskog carstva, mjesto biva uništeno i napušteno sve do srednjeg vijeka kad se ondje formira naselje Toplissa u posjedu zagrebačkog Kaptola, u čijem vlasništvu ostaje punih osam stoljeća. U 14. st. gradi se utvrda koja nakon prestanka turske opasnosti biva preuređena u barokni dvorac, koji će kasnije biti pretvoren u prvi kupališni hotel. Termalno lječilište u današnjem obliku počinje raditi od 1820. godine kada se uvodi i liječnički nadzor. Početkom 20. st. Varaždinske toplice dolaze na glas kvalitetnoga termalnog lječilišta, a tako je i danas. Fotografije prikazuju arheološke ostatke rimskih toplica koje se nalaze nedaleko od današnjih, a koje su dio parka i slobodne za posjet i šetnju.

